

Raport z badań społecznych przeprowadzonych na podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów

na potrzeby opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020

Spis treści

Wstęp	3
1.1 Badania ankietowe wśród dorosłych mieszkańców podobszarów rewitalizacji	4
Podobszar Rozwadów	7
Podobszar Fabryczne.....	20
1.2 Badania ankietowe wśród uczniów	34
1.3 Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)	44
Podobszar Rozwadów	45
Podobszar Fabryczne.....	54
1.4 Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	59
Załącznik 1 Kwestionariusz ankiety: dorośli mieszkańcy	71
Załącznik 2 Kwestionariusz ankiety: uczniowie	75

Wstęp

Rewitalizacja stanowić ma proces kompleksowego przekształcania obszarów kryzysowych realizowany z uwzględnieniem zasady partnerstwa i partycypacji. Niezwykle ważnym aspektem prowadzenia prac nad programem rewitalizacji jest więc współpraca ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym przede wszystkim ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami prowadzącymi działalność na tych terenach, jak również działającymi na rzecz mieszkańców obszarów rewitalizacji organizacjami pozarządowymi.

Przy programowaniu procesu rewitalizacji należy więc uwzględnić opinie wszystkich grup, na które proces ten będzie oddziaływał, gdyż tylko szeroka partycypacja społeczna pozwoli zaplanować działania zgodne z oczekiwaniami społeczności lokalnej i rozwiązujące obserwowane na podobszarach rewitalizacji problemy. Dlatego też po sporządzeniu diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych oraz określeniu zasięgu przestrzennego podobszarów rewitalizacji przystąpiono do realizacji badań społecznych, których celem stanowiło uzupełnienie wyników analizy wskaźnikowej oraz pogłębienie wiedzy na temat każdego z podobszarów rewitalizacji.

W celu zgromadzenia rzetelnych danych na temat podobszarów rewitalizacji Rozwadów i Fabryczne przeprowadzono badania ilościowe, które uzupełniono badaniami jakościowymi. Wykorzystano zróżnicowane techniki badawcze odpowiednio dostosowane do poddanych badaniu respondentów. Badania przeprowadzono wśród różnorodnych grup docelowych reprezentujących wszystkie kategorie interesariuszy rewitalizacji:

- 1) dorośli mieszkańcy podobszarów rewitalizacji,
- 2) dzieci i młodzież uczęszczającą do szkół zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji,
- 3) przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych (spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe),
- 4) aktywni członkowie lokalnej społeczności,
- 5) przedsiębiorcy prowadzący na podobszarach rewitalizacji działalność gospodarczą,
- 6) organizacje pozarządowe prowadzące na podobszarach rewitalizacji działalność społeczną,
- 7) animatorzy społeczni i pracownicy socjalni odpowiedzialni za działania społeczne w lokalnej społeczności,
- 8) przedstawiciele samorządu.

Celem badań społecznych, oprócz uzyskania wiedzy na temat problemów podobszarów rewitalizacji i oczekiwań interesariuszy, była promocja faktu opracowywania dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Zestawienie wykorzystanych technik badawczych wraz z ich krótką charakterystyką przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Zestawienie wykorzystanych technik badawczych

Wykorzystana technika badawcza	Kategoria uczestników	Dobór próby i liczba respondentów	Okres realizacji
wywiad bezpośredni (PAPI)	mieszkańcy podobszarów rewitalizacji	kwotowy – 400 osób	16.12.2016 - 16.01.2016 r.
zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ mieszkańcy i przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych ➤ przedsiębiorcy ➤ organizacje pozarządowe ➤ animatorzy społeczni i pracownicy socjalni ➤ pracownicy samorządowi 	celowy (próba ekspercka) – 56 osób	13-27.01.2017 r.
pogłębiony wywiad indywidualny (IDI)	aktywni członkowie lokalnej społeczności	celowy (próba ekspercka) – 10 osób	24-27.01.2017 r.
ankieta bezpośrednia	uczniowie szkół zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji	kwotowy – 265 osób	09-13.01.2017 r.

Źródło: Opracowanie własne

1.1 Badania ankietowe wśród dorosłych mieszkańców podobszarów rewitalizacji

Celem przeprowadzenia badań pogłębionych wśród mieszkańców podobszarów rewitalizacji było określenie największych problemów o charakterze społecznym, infrastrukturalnym, architektonicznym/przestrzennym oraz gospodarczym obserwowanych na podobszarach rewitalizacji, jak również wskazanie potencjałów tych terenów i zlokalizowanych na nich atrakcji.

Ponadto badanie służyło poznaniu opinii mieszkańców podobszarów na temat dotychczas prowadzonych w mieście działań rewitalizacyjnych oraz możliwych barier w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na wyznaczonych podobszarach. Cel badania stanowiło także określenie deklaratywnej chęci bezpośredniego zaangażowania mieszkańców w działania realizowane na rzecz najbliższego otoczenia, które będą prowadzone w kolejnych etapach procesu rewitalizacji.

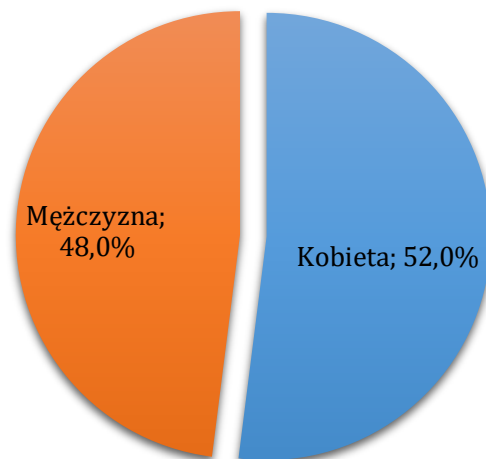
Badanie przeprowadzono za pomocą metody ilościowej. Wykorzystaną techniką badawczą był wywiad kwestionariuszowy (PAPI - z ang. *Paper and Pencil Interview*) w miejscu publicznym. Narzędzie badawcze – kwestionariusz wywiadu – zawierał 13 pytań zasadniczych oraz 5 pytań metryczkowych. Badania zostały przeprowadzone przez ankierów terenowych w okresie 16.12.2016 r. – 16.01.2017 r. wśród dorosłych mieszkańców podobszarów rewitalizacji

Rozwadów i Fabryczne. Zastosowano kwotowy dobór próby, uwzględniając informacje na temat płci, wieku oraz miejsca zamieszkania respondentów (osiedle).

W badaniu wzięło udział 400 mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Analiza podstawowych danych demograficznych pozwoli nieco przybliżyć ogólny profil badanej zbiorowości.

Wśród uczestników badania znalazło się 208 kobiet oraz 192 mężczyzn. Strukturę badanych ze względu na płeć prezentuje poniższy wykres.

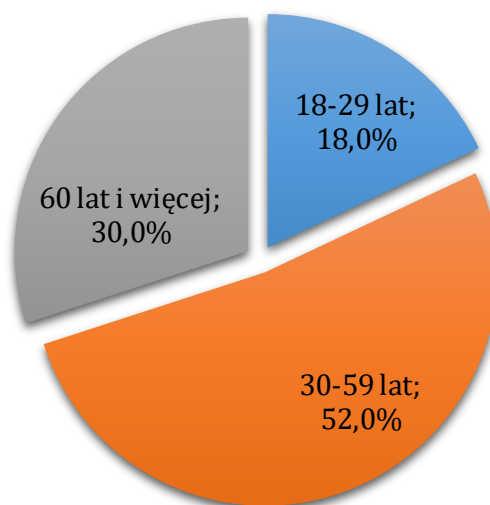
Wykres 1. Struktura badanych ze względu na płeć (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Ponad połowa badanych (52,0%) to osoby reprezentujące przedział wiekowy 30-59 lat, osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 30,0% ogółu respondentów, zaś najmniej liczną grupą badanych były osoby w wieku 18-29 lat (18,0%).

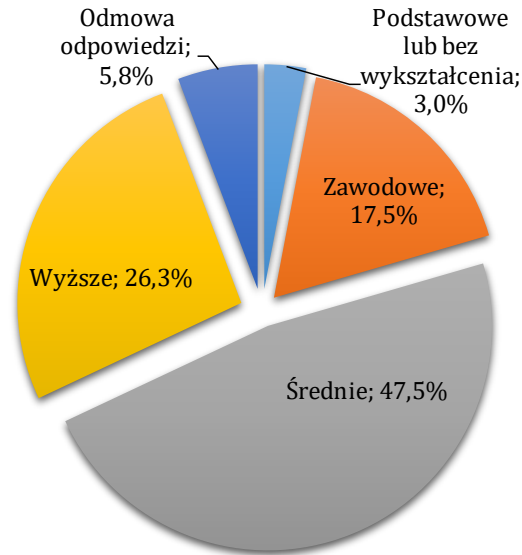
Wykres 2. Struktura badanych ze względu na wiek (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Istotną cechą demograficzną charakteryzującą badaną zbiorowość jest wykształcenie. Wśród ankietowanych najczęściej osób posiadało wykształcenie średnie (47,5%), wykształcenie wyższe uzyskała ponad 1/4 badanych (26,3%). Nieco mniej respondentów legitymowało się wykształceniem zawodowym (17,5%), zaś najmniej liczna grupa to osoby z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia (3,0%).

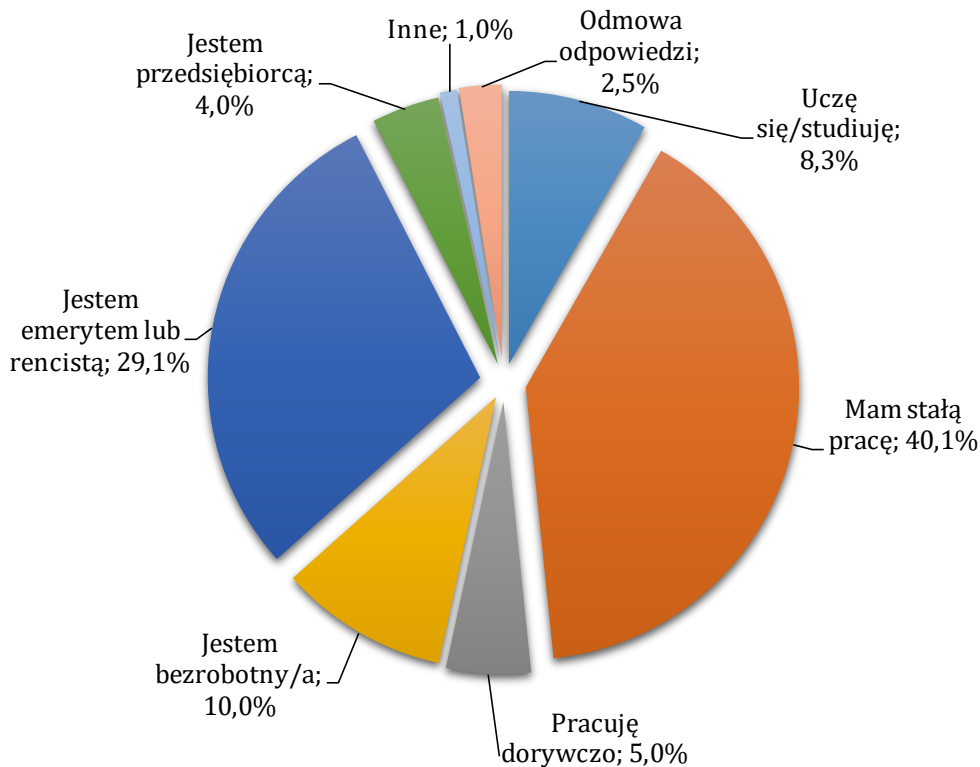
Wykres 3. Struktura badanych ze względu na wykształcenie (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Analiza sytuacji zawodowej badanej zbiorowości wykazała, iż najczęściej respondentów to osoby pracujące (45,1%), z czego 40,1% to zatrudnieni na stałe, zaś 5,0% to pracujący dorywczo. Drugą pod względem liczebności grupę badanych stanowili emeryci i renciści (29,1%). Osoby pozostające bez zatrudnienia stanowiły 10,0% wszystkich ankietowanych. Najmniej liczne grupy to uczniowie i studenci (8,3%) oraz przedsiębiorcy (4,0%).

Wykres 4. Sytuacja zawodowa badanych (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Ze względu na wyraźnie odmienną specyfikę wyznaczonych do rewitalizacji osiedli, dalsza analiza uzyskanych wyników przeprowadzona została odrębnie dla każdego z podobszarów.

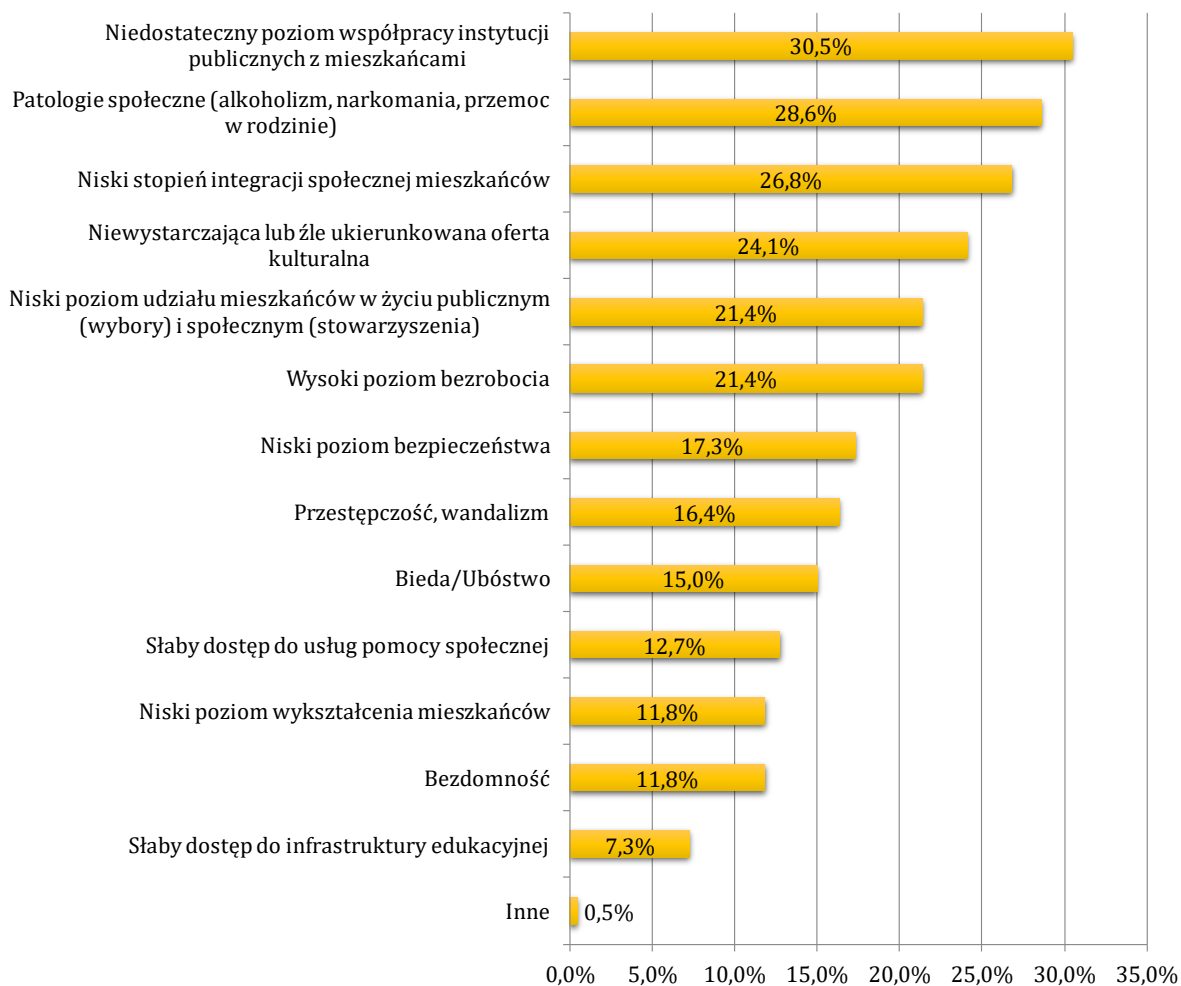
Podobszar Rozwadów

PROBLEMY OBSERWOWANE NA PODOBSZARZE

Pierwszy blok pytań dotyczył problemów o charakterze społecznym, infrastrukturalnym, architektoniczno-przestrzennym oraz gospodarczym obserwowanych na podobszarze.

Z uzyskanych danych wynika, iż w opinii ankietowanych największy problem o charakterze społecznym stanowi niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami (30,5%). Wśród problemów społecznych badani często wymieniali również patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie - 28,6%). Co czwarty ankietowany (24,1%) dostrzegł problem niewystarczającej bądź źle ukierunkowanej oferty kulturalnej. Ponad 1/4 badanej zbiorowości (26,8%) uznała, że problemem społecznym obserwowanym na Rozwadowie jest niski stopień integracji społecznej mieszkańców, zaś nieco ponad 1/5 respondentów (21,4%) wyraziła opinię, że problem stanowi niski poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym (wybory) i społecznym (stowarzyszenia). Taki sam odsetek ankietowanych wskazał problem wysokiego poziomu bezrobocia. Nieco mniej badanych dostrzega na Rozwadowie problem przestępczości, wandalizmu (16,4%), a co za tym idzie, niskiego poczucia bezpieczeństwa (17,3%). W opinii 15,0% uczestników badania problemem społecznym podobszaru jest bieda/ubóstwo, 11,8% dostrzega problem bezdomności, zaś 12,7% uważa, że dostęp do usług pomocy społecznej jest niezadowolający.

Wykres 5. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

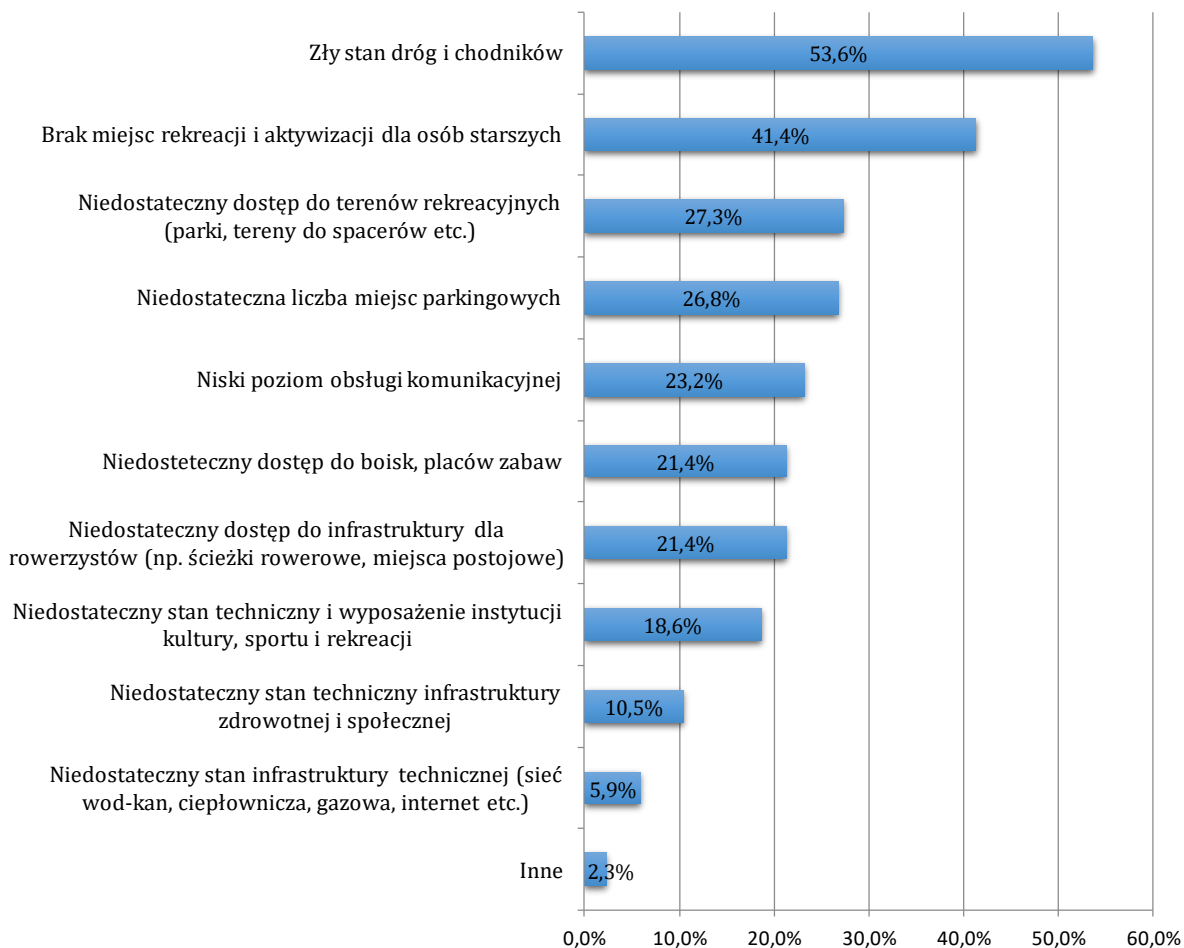
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Kolejne pytanie dotyczyło problemów o charakterze infrastrukturalnym obserwowanych na terenie Rozwadowa.

Najwięcej badanych (53,6%) za dotkliwy problem infrastrukturalny Rozwadowa uznało zły stan dróg i chodników. Drugim pod względem częstości wskazań problemem infrastrukturalnym osiedla jest brak miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych (41,4%). W opinii mieszkańców istotny problem stanowi także niedostateczny dostęp do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów etc. – 27,3%). Co 4 badany za problemy infrastrukturalne Rozwadowa uznaje niedostateczną liczbę miejsc parkingowych (26,8%) oraz niski poziom obsługi komunikacyjnej (23,2%). Nieco ponad 1/5 respondentów wskazała niedostateczny dostęp do boisk, placów zabaw oraz niezadowalający dostęp do infrastruktury dla rowerzystów (np. ścieżki rowerowe, miejsca parkingowe – 21,4%). Ponadto ankietowani dostrzegli problem niezadowalającego stanu technicznego i wyposażenia instytucji kultury, sportu i rekreacji (18,6%). Najmniej badanych za problem infrastrukturalny uznało niedostateczny stan

infrastruktury technicznej, można zatem uznać, że dostęp do sieci wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowej oraz dostęp do Internetu jest zadowalający.

Wykres 6. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

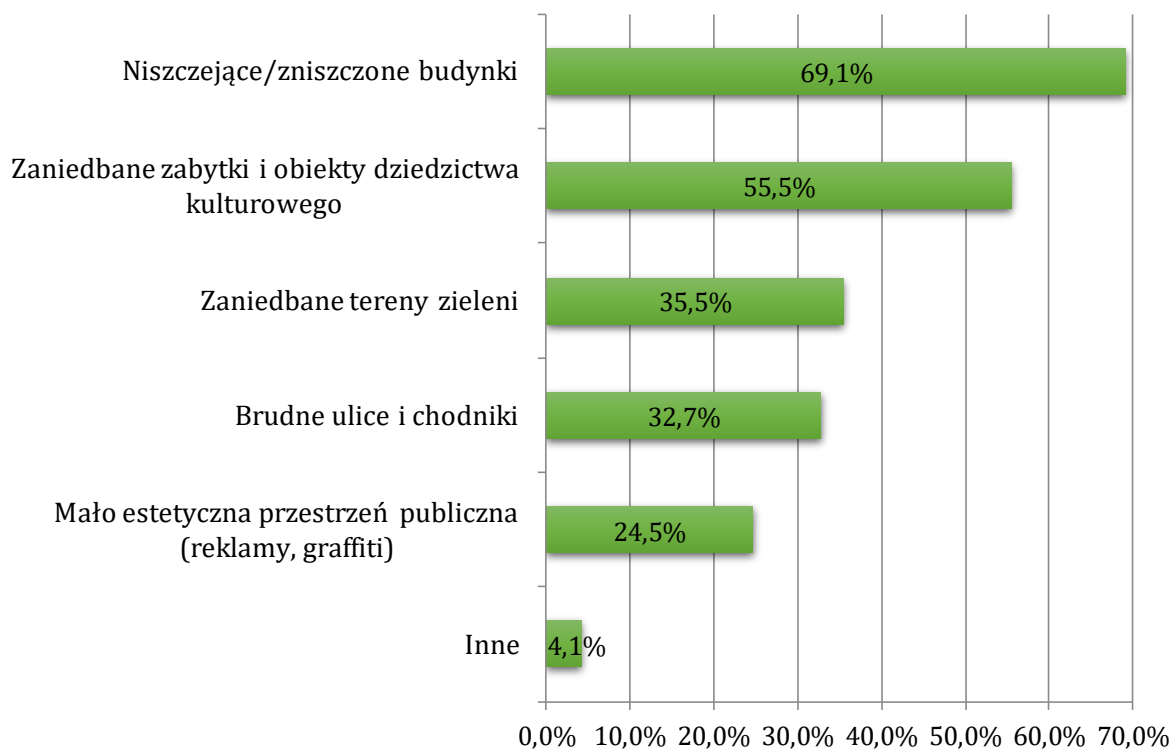

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Zapytani o problemy o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwowane na osiedlu badani najczęściej wskazywali, że budynki zlokalizowane na Rozwadowie są zniszczone (69,1%), a zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego zaniedbane (55,5%). Ze zgromadzonych danych wynika, że w opinii ponad 1/3 badanych Rozwadow zmagają się ponadto z problemem zaniedbanych terenów zieleni (35,5%) oraz brudnych ulic i chodników (32,7%). Zdaniem 1/4 badanych (24,5%) na osiedlu występuje także problem nieestetycznej przestrzeni publicznej spowodowany zbyt dużą ilością reklam i graffiti.

Wykres 7. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

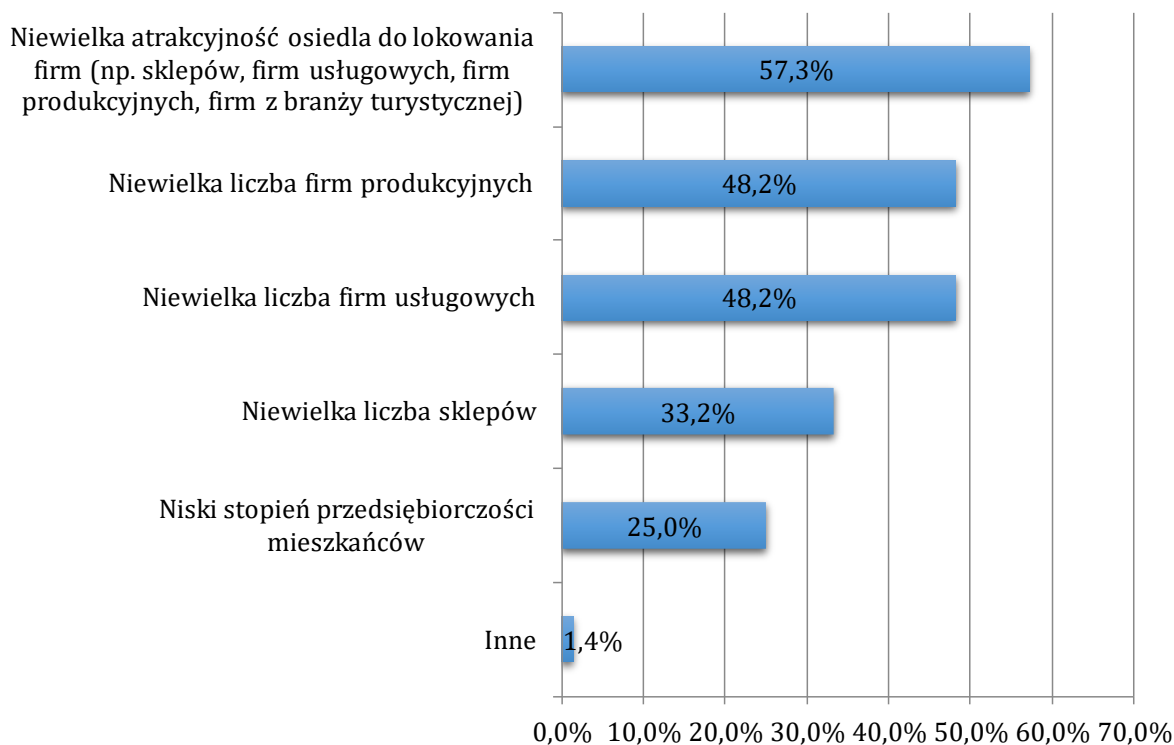

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

W kolejnym pytaniu badani zostali poproszeni o wskazanie problemów o charakterze gospodarczym występujących na terenie Rozwadowa. Z uzyskanych danych wynika, że najliczniejsza grupa respondentów (57,3%) za największy problem gospodarczy podobszaru uznała niewielką atrakcyjność osiedla do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych, firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej). Zdaniem badanych nieatrakcyjność osiedla do lokowania tu firm sprawia, że na Rozwadowie znajduje się niewiele firm produkcyjnych i usługowych. W opinii 1/3 badanych (33,2%) problem stanowi niewielka liczba sklepów. Problem niskiego stopnia przedsiębiorczości mieszkańców podobszaru dostrzega 1/4 ankietowanych (25,0%).

Wykres 8. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

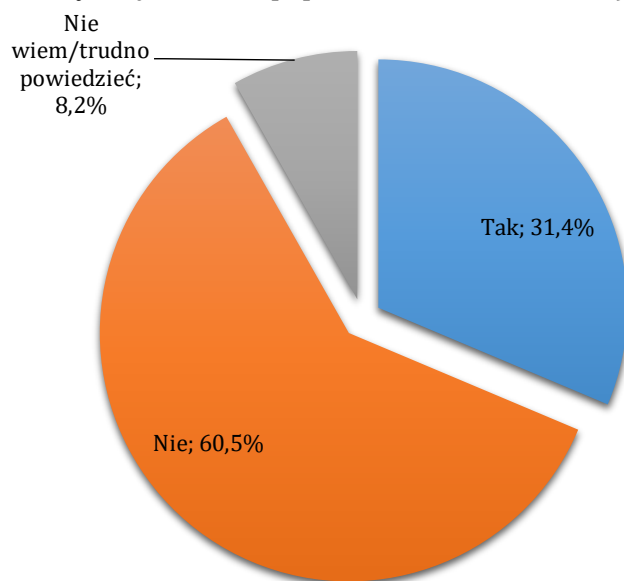

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Większość badanych (60,5%) uważa, że lokalne firmy nie wpływają pozytywnie na sytuację obszaru. Zdaniem 31,4% ankietowanych lokalne firmy angażują się w wydarzenia organizowane na Rozwadowie, dbają o najbliższe otoczenie.

Wykres 9. Czy w Pana/pani opinii lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)? (%)

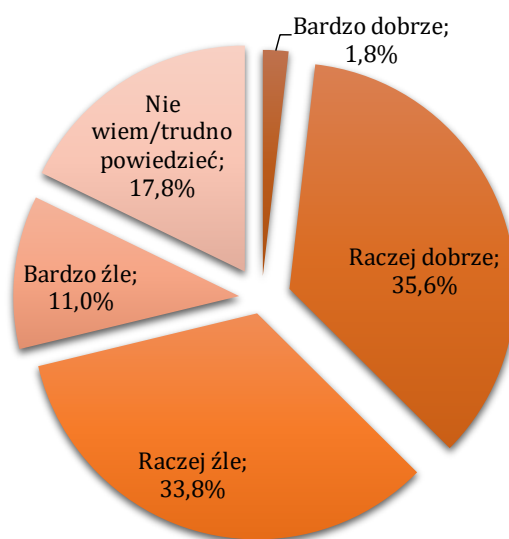

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

POSTRZEGANIE PODOBSZARU PRZEZ MIESZKAŃCÓW CAŁEGO MIASTA

Kolejny blok pytań dotyczył postrzegania Rozwadowa przez mieszkańców całego miasta. Z uzyskanych danych wynika, że w opinii 35,6% badanych Rozwadów jest raczej dobrze postrzegany przez mieszkańców Stalowej Woli, a niemal tyle samo ankietowanych (33,8%) uważa, że podobszar jest oceniany raczej źle. W opinii 11,0% respondentów mieszkańcy Stalowej Woli bardzo źle oceniają Rozwadów, a zaledwie 1,8% uczestników badania uważa, że z punktu widzenia mieszkańców całego miasta Rozwadów jest postrzegany bardzo dobrze.

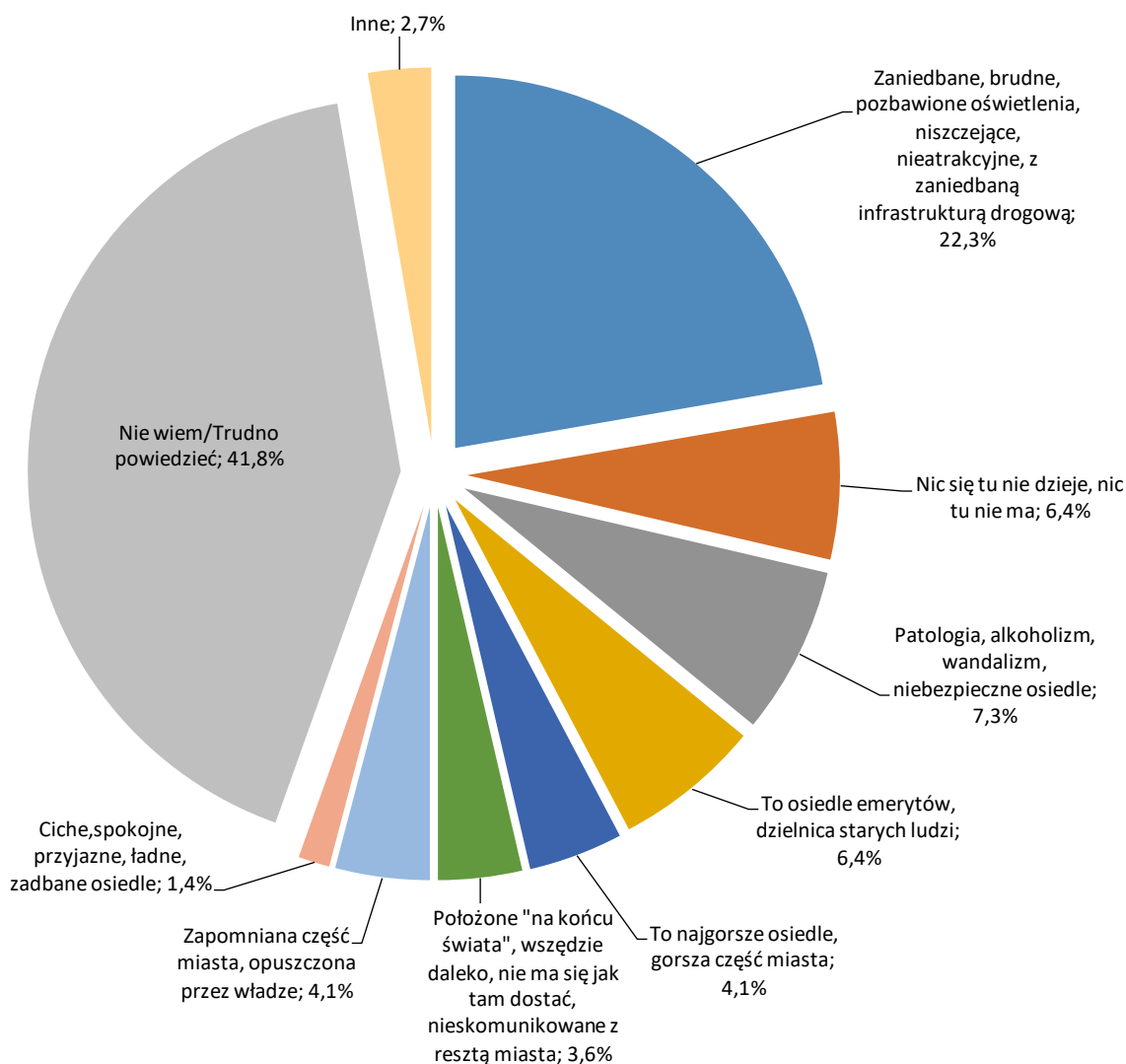
Wykres 10. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta? (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Następnie zapytano respondentów o to, co najczęściej słyszą oni na temat Rozwadowa. Ponad 2/5 badanych nie było w stanie udzielić odpowiedzi na to pytanie. Z wypowiedzi pozostałych ankietowanych można wnioskować, że zwykle słyszą oni negatywne opinie na temat swojego miejsca zamieszkania. Uczestnicy badania najczęściej wskazywali, że mieszkańcy pozostałych osiedli uważają Rozwadów za miejsce zaniedbane, brudne, niszczące, nieatrakcyjne, pozbawione oświetlenia, z zaniedbaną infrastrukturą drogową (22,3%). Z opinii ankietowanych wynika, że Rozwadów jest postrzegany jako osiedle niebezpieczne, miejsce kumulacji negatywnych zjawisk takich jak patologie, alkoholizm, wandalizm (7,3%). Powyższe cechy są prawdopodobnie przyczyną przekonania, że Rozwadów jest najgorszym osiedlem Stalowej Woli, gorszą częścią miasta (4,1%). Ponadto Rozwadów widziany jest jako osiedle słabo skomunikowane z resztą miasta (3,6%), zamieszkiwane przez osoby starsze (6,4%), na którym nic się nie dzieje (6,4%). Badani wskazywali również, że jest ono postrzegane jako zapomniana część miasta, niedostatecznie wspierana przez władze (4,1%). Jedynie troje respondentów (1,4%) deklarowało, że słyszało pozytywne opinie na temat Rozwadowa, m.in. że jest to osiedle ciche, spokojne, przyjazne, ładne, zadbane.

Wykres 11. Co najczęściej słyszy Pani/Pani na temat swojego osiedla?

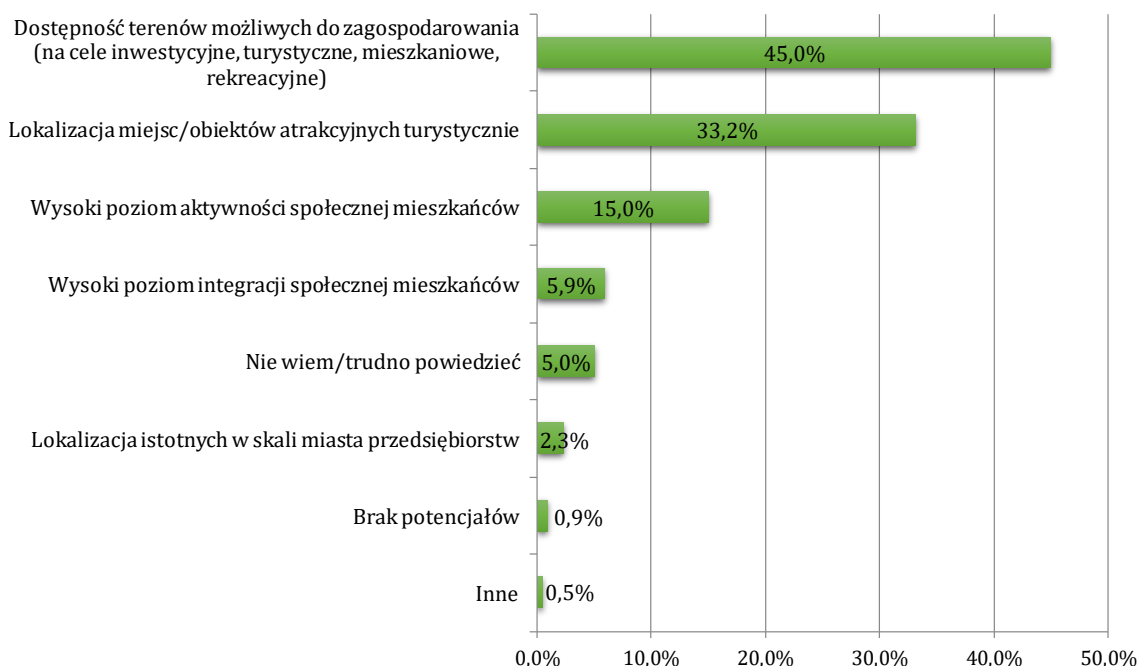

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

DOSTRZEGANY POTENCJAŁ PODOBSZARU

Po określeniu problemów, które obserwuje się na terenie Rozwadowa oraz wskazaniu stereotypów związanych z osiedlem, badani poproszeni zostali o scharakteryzowanie potencjałów zamieszkiwanego fragmentu miasta. Najczęściej dostrzeganym przez respondentów potencjałem była dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne) – 45,0%. Nieco ponad 1/3 badanych za potencjał uznała lokalizację na obszarze miejsc/obiektów atrakcyjnych turystycznie (33,2%). W opinii 15,0% badanych potencjałem Rozwadowa jest wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców. Warto podkreślić, że wielu mieszkańców dostrzega na Rozwadowie więcej niż jeden ze wskazanych potencjałów, zaś tylko dwóch badanych uznało, że na osiedlu brak jest potencjałów (0,9%).

Wykres 12. Jaki potencjał dostrzeże Pan/Pani na terenie swojego osiedla?

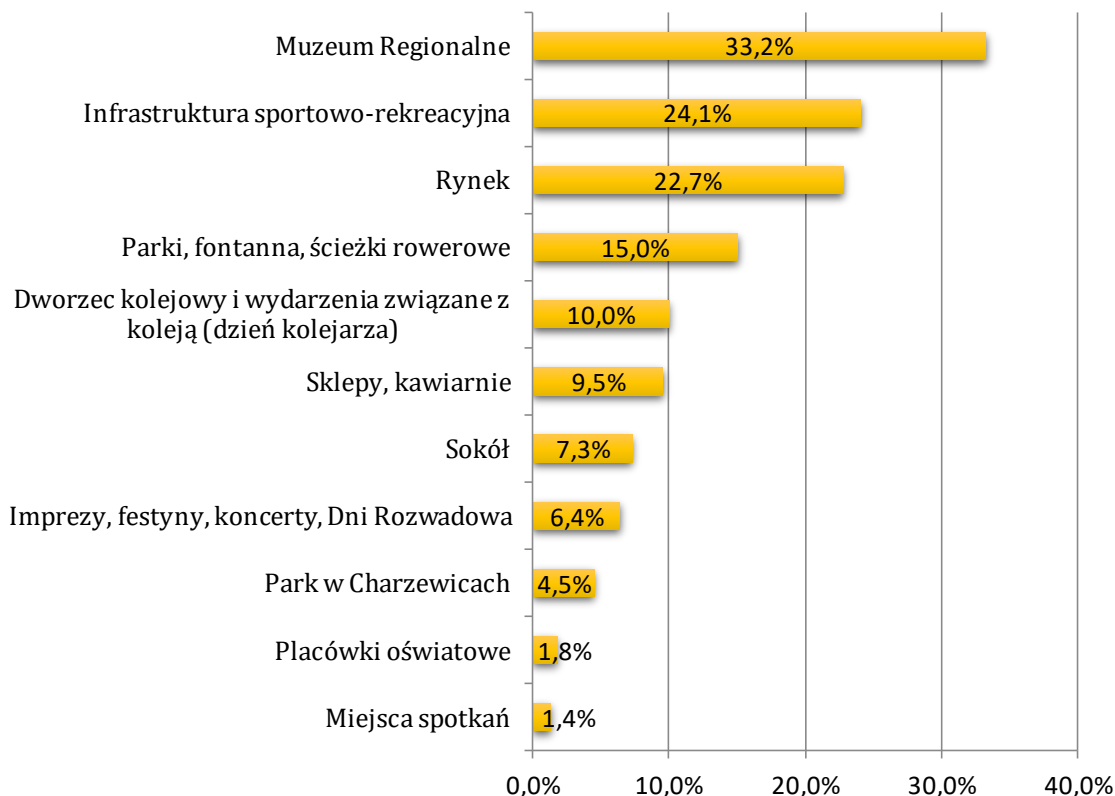
*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Następnie poproszono ankietowanych o wskazanie, co na Rozwadowie jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli. Najbardziej atrakcyjny obiekt stanowi, w opinii badanych, Muzeum Regionalne oraz dostępna w nim oferta kulturalna (33,2%). Drugą pod względem częstości wskazań istniejącą atrakcją tego terenu jest rozwadowski rynek, jednak z zastrzeżeniem, że atrakcją stanie się, o ile zostanie mu przywrócona dawna świetność (22,7%). W opinii 10,0% ankietowanych atrakcyjnym obiektem jest dworzec kolejowy w Rozwadowie oraz wydarzenia związane z koleją, takie jak m.in. dzień kolejarza, zaś 7,3% badanych za atrakcję Rozwadowa uznaje budynek Sokoła, który wymaga jednak odrestaurowania. Do atrakcyjnych miejsc/obiektów ankietowani zaliczyli również park w Charzewicach (4,5%) oraz zlokalizowane na podobszarze placówki oświatowe (1,8%).

Wśród atrakcji, które mogłyby istotnie wzbogacić jakość życia na podobszarze, a jednocześnie wydać się atrakcyjne także dla mieszkańców pozostałych osiedli, badani wskazywali przede wszystkim różnego rodzaju infrastrukturę sportowo-rekreacyjną dla dzieci i młodzieży (place zabaw, skatepark, siłownia na świeżym powietrzu, boiska, lodowiska, basen – 24,1%), parki, fontanny oraz ścieżki rowerowe (15,0%), sklepy i kawiarnie zlokalizowane w obrębie zrewitalizowanego rynku (9,5%), imprezy (festyny, koncerty, Dni Rozwadowa) – 6,4% oraz miejsca spotkań, zarówno dla młodzieży, jak i osób starszych (1,4%).

Wykres 13. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli?

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

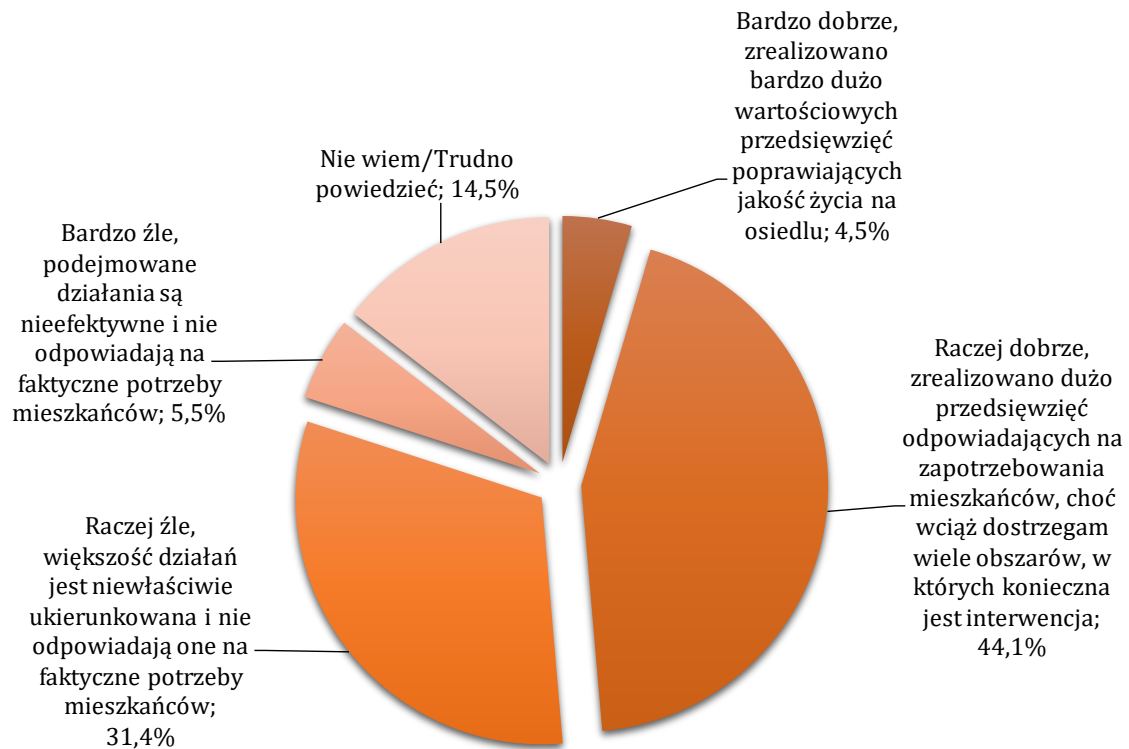
DOTYCHCZAS PROWADZONE PRZEZ MIASTO DZIAŁANIA NAPRAWCZE

Bardzo ważnym zagadnieniem w perspektywie planowania działań rewitalizacyjnych jest ocena dotychczas zrealizowanych działań naprawczych na Rozwadowie. Opinie mieszkańców są niezwykle istotne, gdyż planowane inicjatywy powinny odpowiadać na faktyczne potrzeby społeczności lokalnej.

Ze zgromadzonych danych wynika, iż niemal połowa (48,5%) badanych pozytywnie ocenia dotychczas prowadzone działania rewitalizacyjne. W opinii 4,5% badanych zrealizowano bardzo dużo wartościowych przedsięwzięć poprawiających jakość życia na osiedlu. Zdaniem 44,1% respondentów zrealizowano dużo przedsięwzięć odpowiadających na zapotrzebowania mieszkańców, choć wciąż dostrzega się wiele obszarów, w których konieczna jest interwencja.

Negatywnie dotychczas realizowane działania rewitalizacyjne ocenia 36,9% ankietowanych, spośród których 31,4% uważa, że większość podejmowanych działań jest niewłaściwie ukierunkowana, zaś 5,5% wyraża opinię, że wszystkie podejmowane działania są nieefektywne i nie odpowiadają one na faktyczne potrzeby mieszkańców. Trudności w udzieleniu odpowiedzi na pytanie wyraziło 14,5% badanych.

Wykres 14. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?

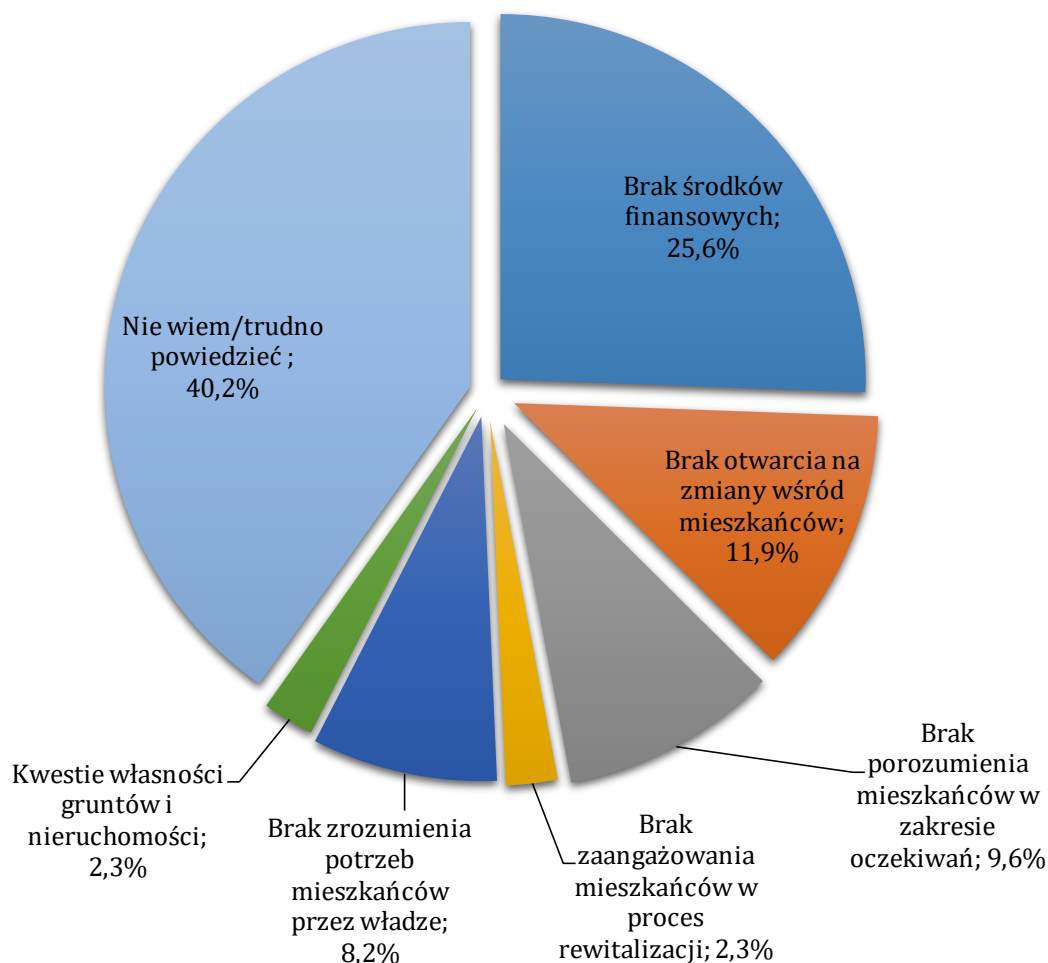

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Wśród barier, które mogą utrudnić realizację działań rewitalizacyjnych na zamieszkiwanym osiedlu, respondenci najczęściej wskazywali brak środków finansowych (25,6%).

W opinii badanej zbiorowości ograniczenie stanowić może również brak otwarcia na zmiany wśród mieszkańców, szczególnie osób starszych (11,9%). Utrudnieniem w realizacji działań rewitalizacyjnych, zdaniem badanych, może być również brak porozumienia mieszkańców w zakresie oczekiwań, brak współpracy pomiędzy mieszkańcami oraz różnego rodzaju konflikty (9,6%). Ponadto przeszkodę stanowić może niezrozumienie potrzeb mieszkańców przez władze miasta, brak dialogu z mieszkańcami na etapie planowania działań naprawczych oraz nieufność mieszkańców wobec władz (8,2%). W opinii respondentów, ograniczeniem może być również brak zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji ich najbliższego otoczenia, a także kwestie prawne związane z własnością gruntów i nieruchomości (2,3%). Co ważne, aż 2/5 ankietowanych miało trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 15. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na obszarze, na którym Pan/Pani mieszka?

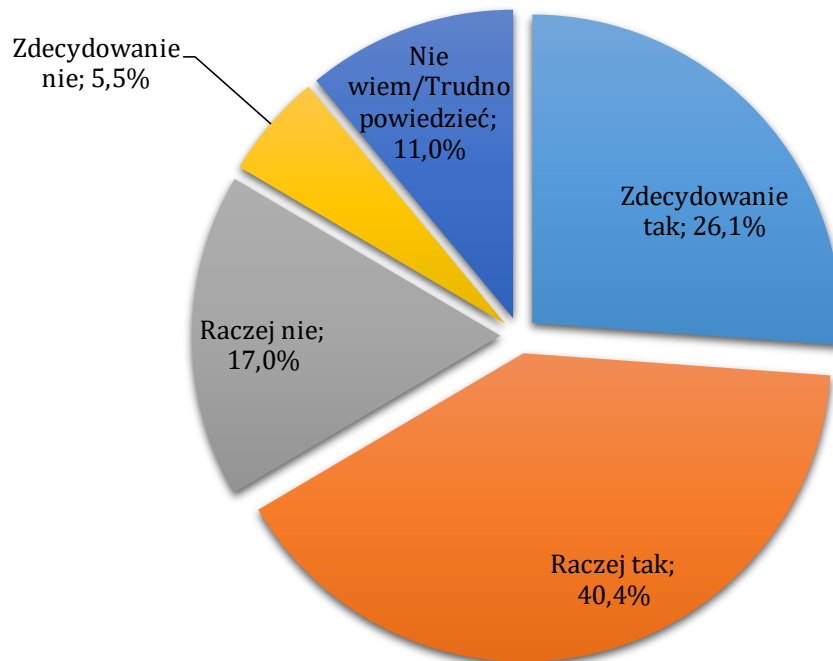

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW ROZWADOWA

Ostatnie pytania skierowane do respondentów dotyczyły partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji. Zapytani o chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz swojego najbliższego otoczenia badani najczęściej (66,5%) odpowiedzieli, że chętnie wezmą udział w realizacji konkretnych przedsięwzięć na rzecz osiedla, z czego 26,1% badanych zdecydowanie zaangażuje się w tego typu inicjatywy, zaś 40,4% raczej chce to zrobić. Ponad 1/5 ankietowanych (22,5%) nie chce wziąć udziału w działaniach na rzecz swojego osiedla, w tym 17,0% raczej nie, zaś 5,5% - zdecydowanie nie. Wśród przyczyn niechęci zaangażowania się w działania rewitalizacyjne dominował brak czasu oraz podeszły wiek respondenta. Trudności w udzieleniu odpowiedzi na pytanie wyraziło 11,0% ankietowanych.

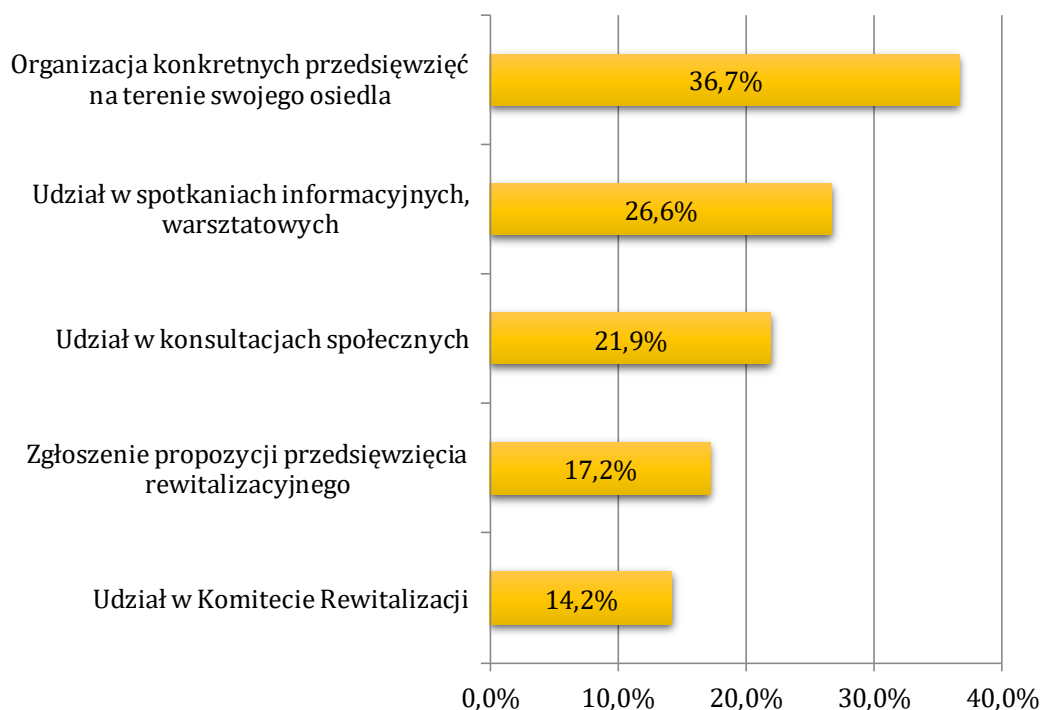
Wykres 16. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Osoby wyrażające chęć uczestnictwa w działaniach na rzecz swego najbliższego otoczenia poproszone zostały o określenie, w których aktywnościach uczestniczyłyby najchętniej. Uzyskane wyniki wskazują, iż preferowaną formą włączenia się w proces rewitalizacji jest organizacja konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla (36,7%). Ponad 1/4 ankietowanych deklaruje chęć udziału w spotkaniach informacyjnych i warsztatowych (26,6%). W konsultacjach społecznych chce uczestniczyć 21,9% badanych. Zaangażowanie się w proces rewitalizacji poprzez zgłoszenie propozycji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego deklaruje 17,2% respondentów. Najmniejsze zainteresowanie badani okazują udziałem w Komitecie Rewitalizacji (14,2%). Warto podkreślić, że wyrażający chęć włączenia się w proces rewitalizacji mieszkańcy wskazywali zwykle dwie bądź trzy aktywności, w których chcieliby uczestniczyć.

Wykres 17. W których aktywnościach uczestniczyli/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej?

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

PODSUMOWANIE

W opinii badanych największy problem społeczny Rozwadowa stanowi niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami. Na terenie podobszaru obserwuje się ponadto problem patologii społecznych (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie). Istotnym problemem jest również niski stopień integracji społecznej mieszkańców oraz niski poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym. Istotny problem społeczny stanowi również niewystarczająca bądź źle ukierunkowana oferta kulturalna.

Za najistotniejszy problem o charakterze infrastrukturalnym respondenci uznali zły stan dróg i chodników. Ponadto problem stanowi brak miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych. Istotnym problemem jest także niedostateczny dostęp do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów), jak również niedostateczna liczba miejsc parkingowych oraz niski poziom obsługi komunikacyjnej podobszaru.

Głównym problemem architektonicznym/przestrzennym Rozwadowa jest, zdaniem respondentów, niszczenie budynków oraz degradacja materialna zabytków i innych obiektów dziedzictwa kulturowego. Ponadto problem stanowi zaniedbanie terenów zieleni. Badani dostrzegają również problem brudnych ulic i chodników oraz mało estetycznej przestrzeni publicznej.

Wśród najbardziej dotkliwych problemów gospodarczych Rozwadowa badani najczęściej wymieniali niewielką atrakcyjność osiedla do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych,

firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej), a co za tym idzie, niewielką liczbę firm produkcyjnych i usługowych oraz niewielką liczbę sklepów.

Najczęściej wskazywanym przez respondentów potencjałem obszaru zamieszkania była dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne). Za potencjał swojego najbliższego otoczenia badani uznali również lokalizację miejsc/obiektów atrakcyjnych turystycznie oraz wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców.

Niemal połowa badanych pozytywnie ocenia dotychczas prowadzone działania rewitalizacyjne. W ich opinii zrealizowano dużo przedsięwzięć odpowiadających na zapotrzebowania mieszkańców, choć wciąż dostrzega się wiele obszarów, w których konieczna jest interwencja. Negatywną opinię na temat prowadzonych dotychczas działań rewitalizacyjnych wyraziło niemal 2/5 badanych mieszkańców. W ich ocenie podejmowane działania są niewłaściwie ukierunkowane i nieefektywne, przez co nie przyczyniają się do poprawy jakości życia na podobszarze.

Wśród barier, które mogą utrudnić realizację działań rewitalizacyjnych, respondenci najczęściej wymieniali brak środków finansowych.

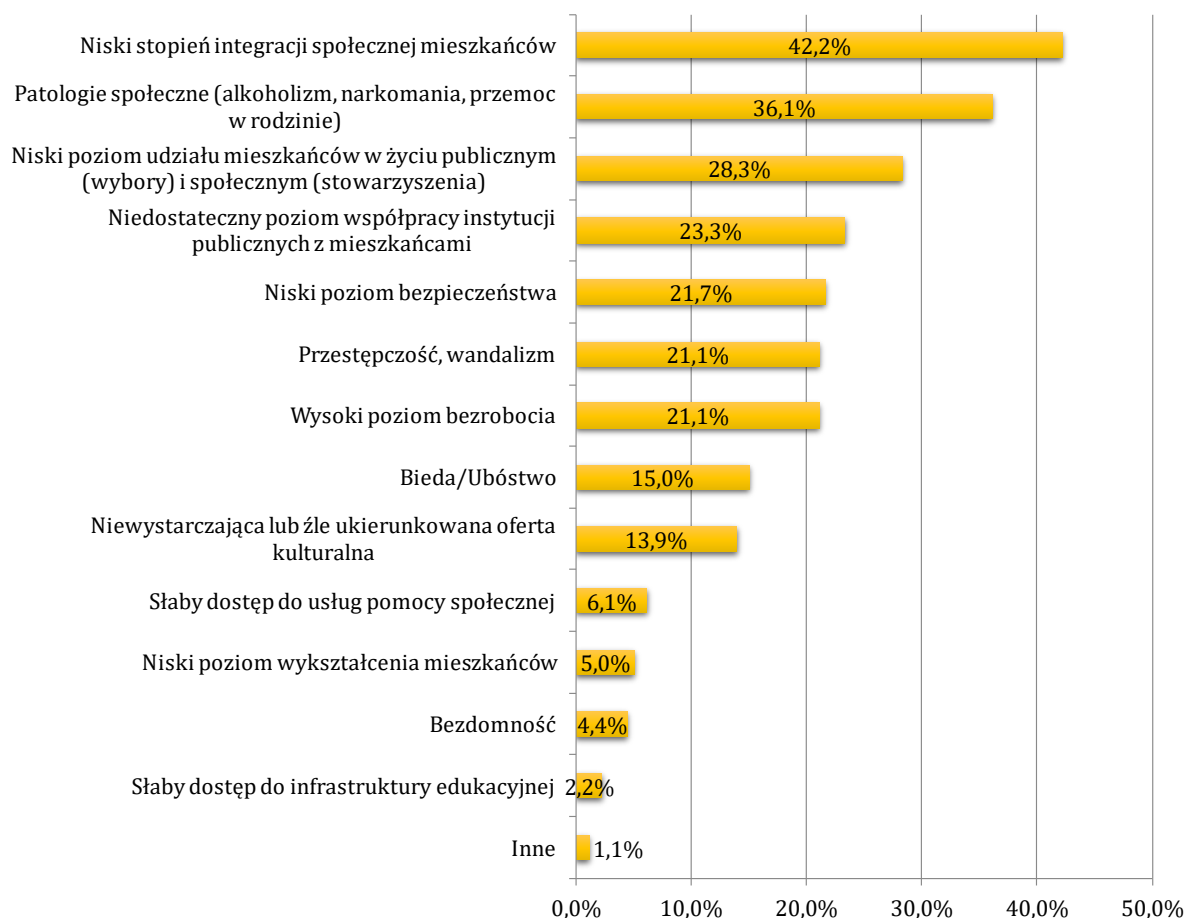
Zapytani o chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz swojego najbliższego otoczenia badani najczęściej deklarowali zainteresowanie organizacją konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla, a także wzięciem udziału w spotkaniach informacyjnych i warsztatowych oraz konsultacjach społecznych.

Podobszar Fabryczne

PROBLEMY OBSERWOWANE NA PODOBSZARZE

Badani mieszkańcy osiedla Fabryczne za największy problem o charakterze społecznym uznali niski stopień integracji społecznej mieszkańców (42,2%). Ponadto w opinii ankietowanych problem stanowi występowanie patologii społecznych takich jak alkoholizm, narkomania czy przemoc w rodzinie (36,1%). Wśród problemów społecznych badani często wymieniali również niski poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym (wybory) i społecznym (stowarzyszenia) - 28,3%. Niemal ¼ badanych wyraziła opinię, że problem społeczny osiedla Fabryczne stanowi niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami (23,3%). Przestępczość i wandalizm, a w konsekwencji niski poziom bezpieczeństwa na osiedlu dostrzega 1/5 respondentów. Taki sam odsetek badanych wskazał, że na Fabrycznym obserwuje się wysoki poziom bezrobocia (21,1%), zaś 15,0% ankietowanych dostrzegło na osiedlu problem biedy, ubóstwa mieszkańców (15,0%). Dla 13,9% badanych problem społeczny podobszaru stanowi niewystarczająca lub źle ukierunkowana oferta kulturalna.

Wykres 18. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

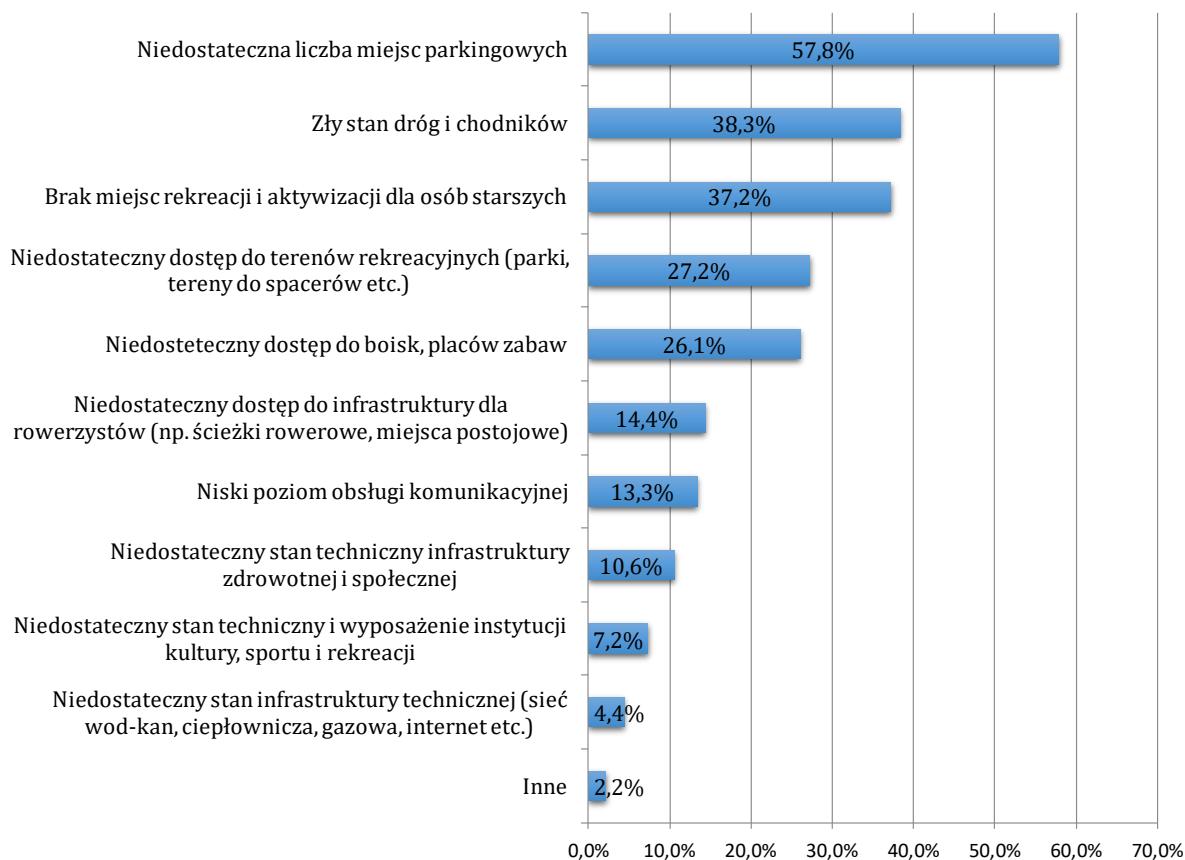
*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Następnie zapytano respondentów o problemy infrastrukturalne, które widoczne są na osiedlu Fabrycznym.

Z uzyskanych danych wynika, iż największy problem infrastrukturalny podobszaru stanowi niedostateczna liczba miejsc parkingowych (57,8%). W opinii niemal 2/5 ankietowanych Fabryczne zmaga się z problemem złego stanu dróg i chodników (38,3%). Nieco mniej badanych jest zdania, że na podobszarze brakuje miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych (37,2%). Zdaniem 27,2% respondentów problemem osiedla jest niedostateczny dostęp do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów etc.), zaś 26,1% jest zdania, że na Fabrycznym brakuje boisk i placów zabaw. Braki w zakresie infrastruktury dla rowerzystów (niedostateczna liczba ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych) dostrzega 14,4% badanych, zaś problem niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej – 13,3%. Najmniej respondentów za problem infrastrukturalny osiedla uznało niedostateczny stan infrastruktury technicznej, można zatem przypuszczać, że dostęp do sieci wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowej oraz dostęp do Internetu jest zadowolający.

Wykres 19. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

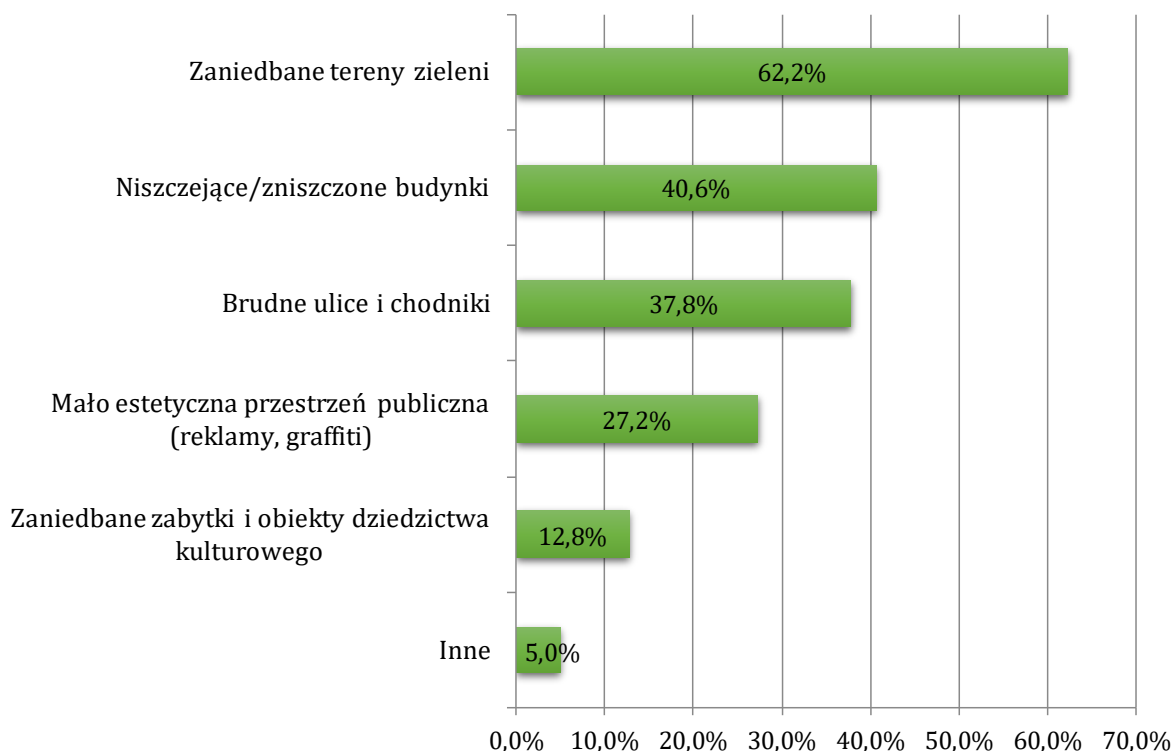

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Kolejne pytanie dotyczyło problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym podobszaru. Większość ankietowanych (62,2%) jest zdania, że największy problem stanowią zaniedbane tereny zieleni. Drugim pod względem częstości wskazań problemem okazał się być zły stan techniczny budynków (40,6%). Niemal 2/5 respondentów (37,8%) wyraziło opinię, że ulice i chodniki na Fabrycznym są brudne, zaś nieco ponad 1/4 ankietowanych (27,2%) uważa, że przestrzeń publiczna jest mało estetyczna ze względu na dużą ilość reklam i graffiti.

Wykres 20. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

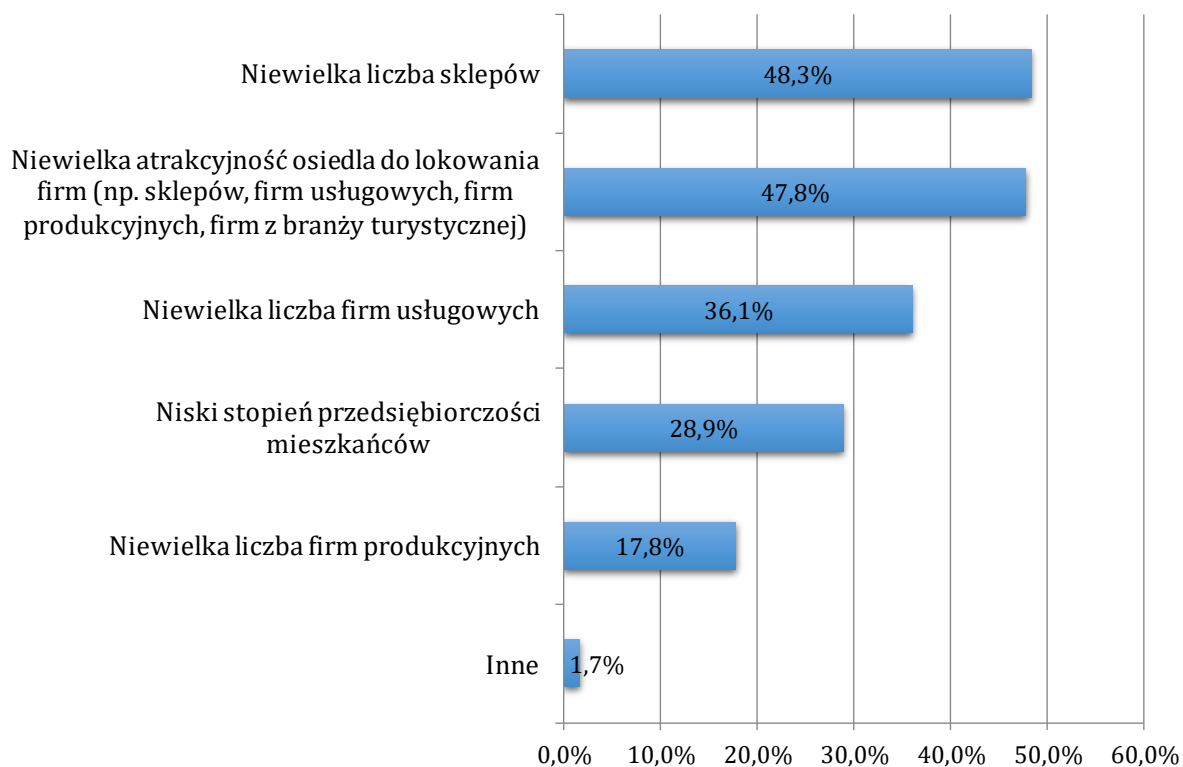

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Zapytani o problemy gospodarcze występujące na Fabrycznym respondenci wskazywali, że osiedle cechuje niewielka atrakcyjność do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych, firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej - 47,8%). Wpływa to bezpośrednio na występowanie kolejnych dostrzeganych przez badanych problemów: niewielkiej liczby sklepów (48,3%), niewielkiej liczby firm usługowych zlokalizowanych na tym terenie (36,1%). Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców podobszaru stanowi problem tego terenu w ocenie 28,9% respondentów, zaś 17,8% twierdzi, że na Fabrycznym zlokalizowanych jest zbyt mało firm produkcyjnych.

Wykres 21. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?

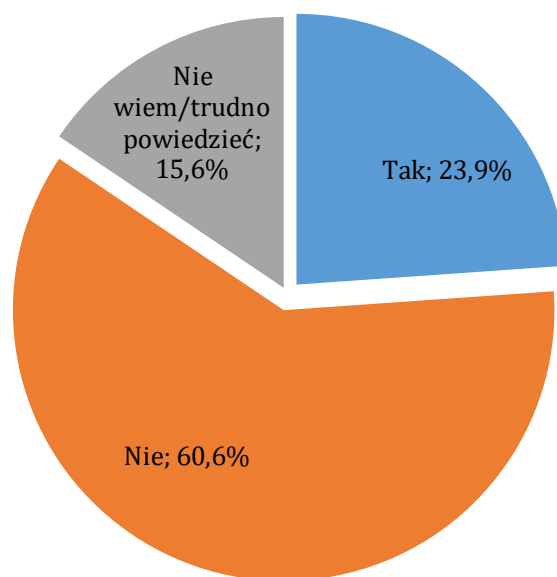

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Większość badanych (60,6%) uważa, że lokalne firmy nie wpływają pozytywnie na sytuację obszaru m.in. poprzez angażowanie się w wydarzenia na rzecz osiedla czy dbałość o najbliższe otoczenie. Korzystne oddziaływanie lokalnych firm na obszar dostrzega 23,9% ankietowanych.

Wykres 22. Czy w Pana/pani opinii lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)?

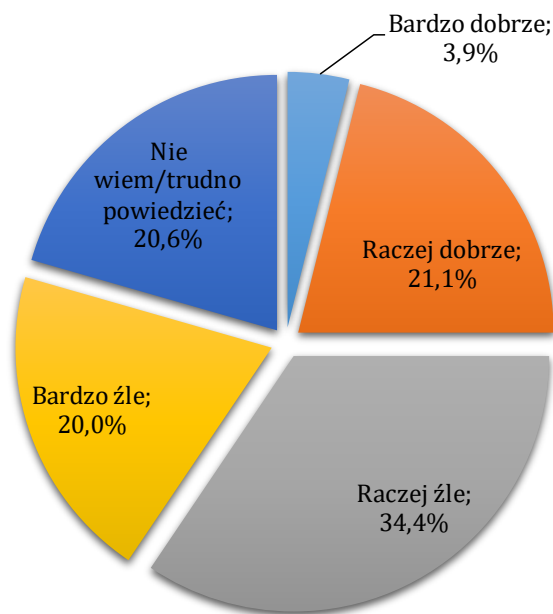

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

POSTRZEGANIE PODOBSZARU PRZEZ MIESZKAŃCÓW CAŁEGO MIASTA

Kolejny blok pytań dotyczył postrzegania osiedla Fabryczne przez mieszkańców całego miasta. W opinii badanych dominuje przekonanie, że Fabryczne jest raczej źle oceniane przez mieszkańców pozostałych osiedli (34,4%), zaś 1/5 z nich sądzi, że osiedle postrzegane jest bardzo źle (20,0%). Niemal tyle samo ankietowanych (21,1%) twierdzi, że mieszkańcy Stalowej Woli postrzegają Fabryczne raczej dobrze. Jedynie 3,9% respondentów uważa, że z punktu widzenia mieszkańców całego miasta Fabryczne jest postrzegane bardzo dobrze. Co istotne, 20,6% uczestników badania miało trudności w udzieleniu odpowiedzi na omawiane pytanie.

Wykres 23. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta?

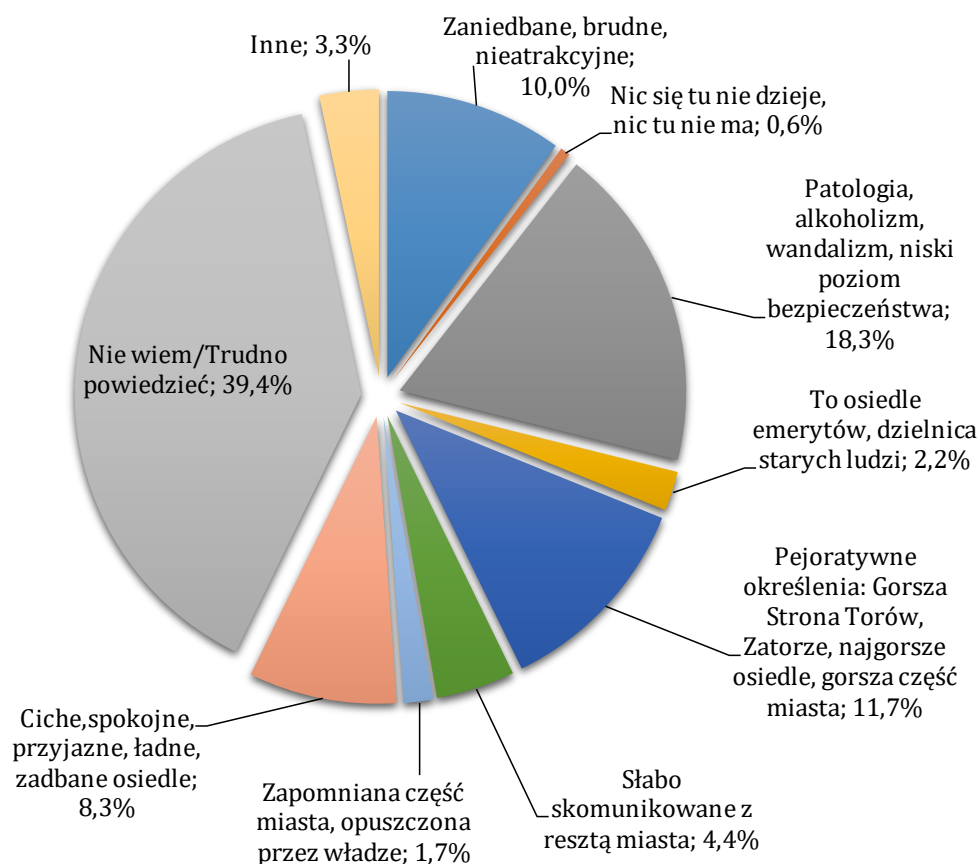

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Zapytani, co najczęściej słyszą na temat swojego osiedla, badani najczęściej zauważali, że mieszkańcy innych osiedli postrzegają Fabryczne jako miejsce występowania patologii, alkoholizmu, wandalizmu, a co za tym idzie, osiedle niebezpieczne (18,3%). Ponadto respondenci wskazywali, że często słyszą pejoratywne określenia o osiedlu, m.in. że jest to gorsza strona torów, gorsza część miasta, najgorsze osiedle (11,7%). Ponadto Fabryczne widziane jest jako osiedle zaniedbane, brudne i nieatrakcyjne (10,0%). Jednak nie wszyscy badani słyszą negatywne opinie o swoim osiedlu, 8,3% osób deklaruje, że najczęściej słyszy, iż Fabryczne to osiedle ciche, spokojne, przyjazne, ładne, zadbane.

Należy jednak podkreślić, że aż 39,4% badanych wykazało trudności w udzieleniu odpowiedzi na omawiane pytanie.

Wykres 24. Co najczęściej słyszy Pan/Pani na temat swojego osiedla?

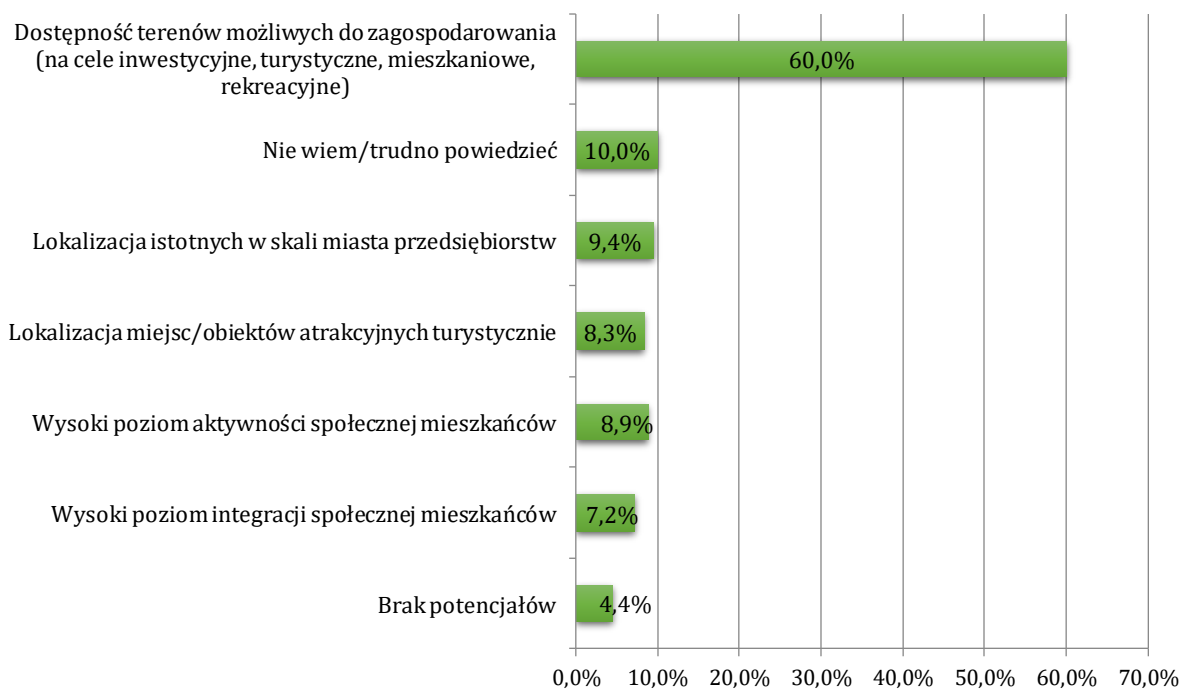
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

DOSTRZEGANY POTENCJAŁ PODOBSZARU

Po określeniu problemów obserwowanych na Fabrycznym oraz wskazaniu stereotypów związanych z osiedlem, badani poproszeni zostali o scharakteryzowanie potencjałów zamieszkiwanego fragmentu miasta.

Najwięcej badanych (60,0%) za potencjał osiedla uważa dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne). Pozostałe alternatywy, takie jak lokalizacja istotnych w skali miasta przedsiębiorstw, lokalizacja miejsc/obiektów atrakcyjnych turystycznie czy wysoki poziom aktywności i integracji społecznej mieszkańców są uznawane za potencjał obszaru przez ok. 10% badanej zbiorowości. Żadnych potencjałów nie dostrzega na Fabrycznym 4,4% ankietowanych.

Wykres 25. Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?

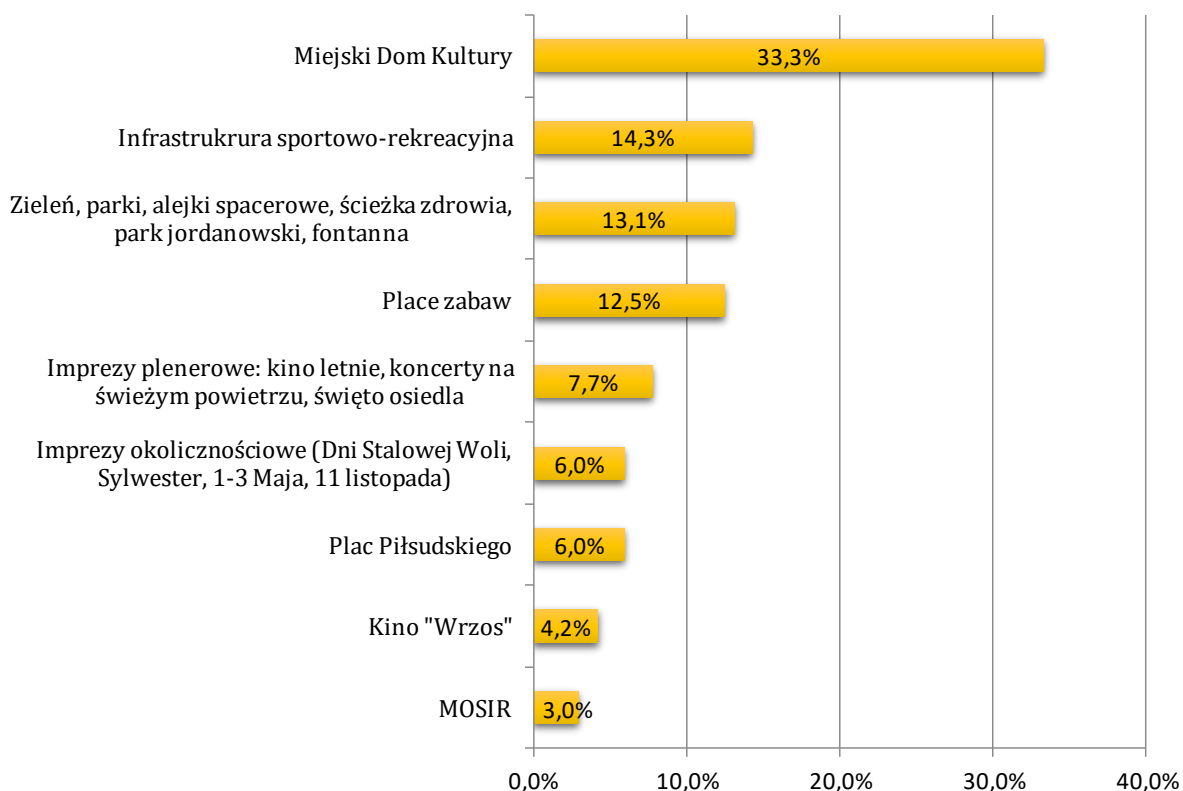
*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

W kolejnym pytaniu badani zostali poproszeni o wskazanie, co na osiedlu Fabrycznym jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli. Z dostępnej infrastruktury najbardziej interesującym okazał się być Miejski Dom Kultury (33,3%). Ponadto do atrakcji osiedla zaliczono Plac Piłsudskiego (6,0%) oraz organizowane na tym terenie imprezy okolicznościowe takie jak m.in. Dni Stalowej Woli, Sylwester, obchody święta 11 listopada, 1-3 Maja (6,0%). Wśród atrakcyjnych miejsc/obiektów na Fabrycznym znalazły się również Kino „Wrzos” (4,2%) oraz Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (3,0%).

Do atrakcji, które mogłyby istotnie wzbogacić jakość życia na podobszarze, a jednocześnie wydać się atrakcyjne także dla mieszkańców pozostałych osiedli, badani zaliczyli przede wszystkim różnego rodzaju infrastrukturę sportowo-rekreacyjną dla dzieci i młodzieży (boiska, basen, lodowisko, stadion, skatepark, siłownia na świeżym powietrzu, ścieżki rowerowe – 14,3%) oraz place zabaw (12,5%). Ponadto atrakcyjność osiedla mogłoby zwiększyć zagospodarowanie terenów zielonych (parki, alejki spacerowe, ścieżki zdrowia, park jordanowski, fontanna – 13,1%) oraz organizacja różnego rodzaju imprez plenerowych takich jak np. kino letnie, koncerty na świeżym powietrzu czy święto osiedla (7,7%)

Wykres 26. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

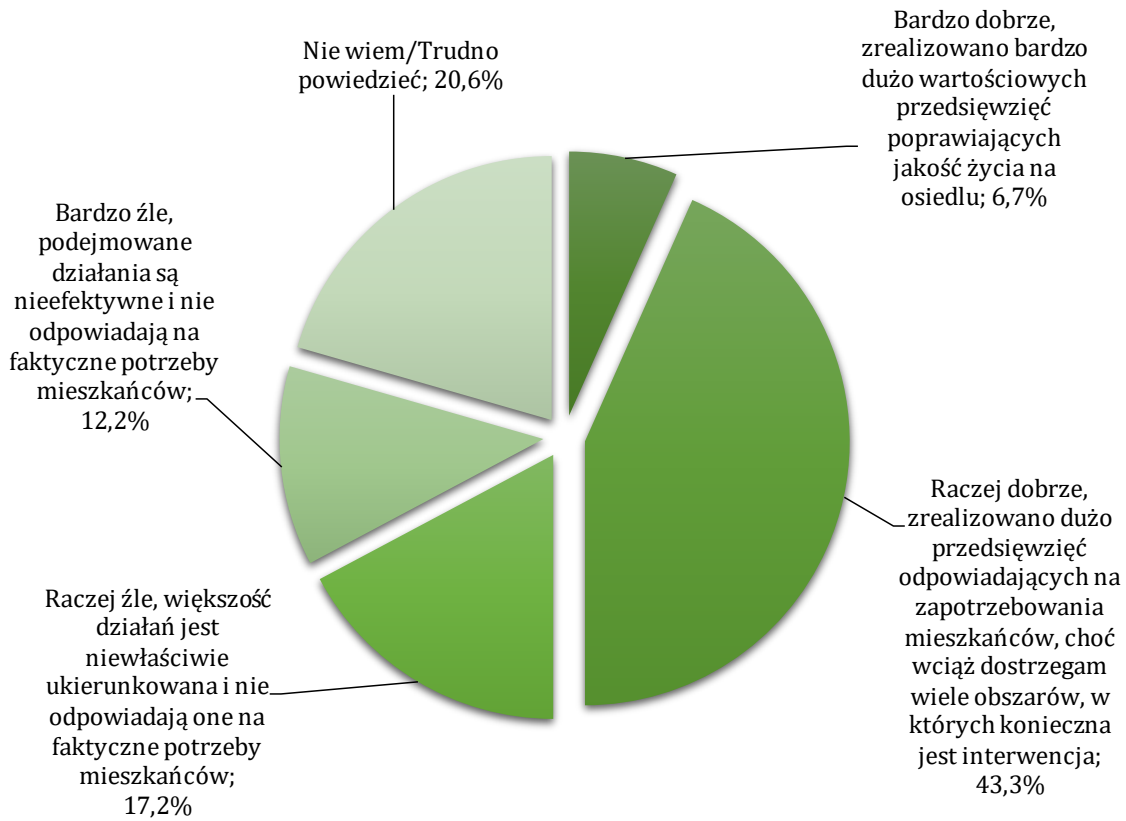
DOTYCHCZAS PROWADZONE PRZEZ MIASTO DZIAŁANIA NAPRAWCZE

Niezwykle istotną kwestią w perspektywie planowania działań rewitalizacyjnych jest ocena dotychczas zrealizowanych działań naprawczych. Dlatego też badanych poproszono o ocenę prowadzonych w ostatnich latach działań zmierzających do poprawy sytuacji na osiedlu Fabrycznym.

Dane wskazują, że połowa (50,0%) ankietowanych pozytywnie ocenia dotychczas prowadzone na Fabrycznym działania naprawcze. Zdaniem 6,7% badanych zrealizowano bardzo dużo wartościowych przedsięwzięć poprawiających jakość życia na osiedlu. W opinii 43,4% respondentów zrealizowano dużo przedsięwzięć odpowiadających na zapotrzebowania mieszkańców, choć wciąż dostrzega się wiele obszarów, w których konieczna jest interwencja.

Negatywnie dotychczas realizowane działania rewitalizacyjne ocenia 29,4% badanych, spośród których 17,2% uważa, że większość podejmowanych działań jest niewłaściwie ukierunkowana, zaś 12,2% wyraża opinię, że wszystkie podejmowane działania są nieefektywne i nie odpowiadają one na faktyczne potrzeby mieszkańców. Trudności w udzieleniu odpowiedzi na pytanie wyraziła 1/5 badanych (20,6%).

Wykres 27. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?

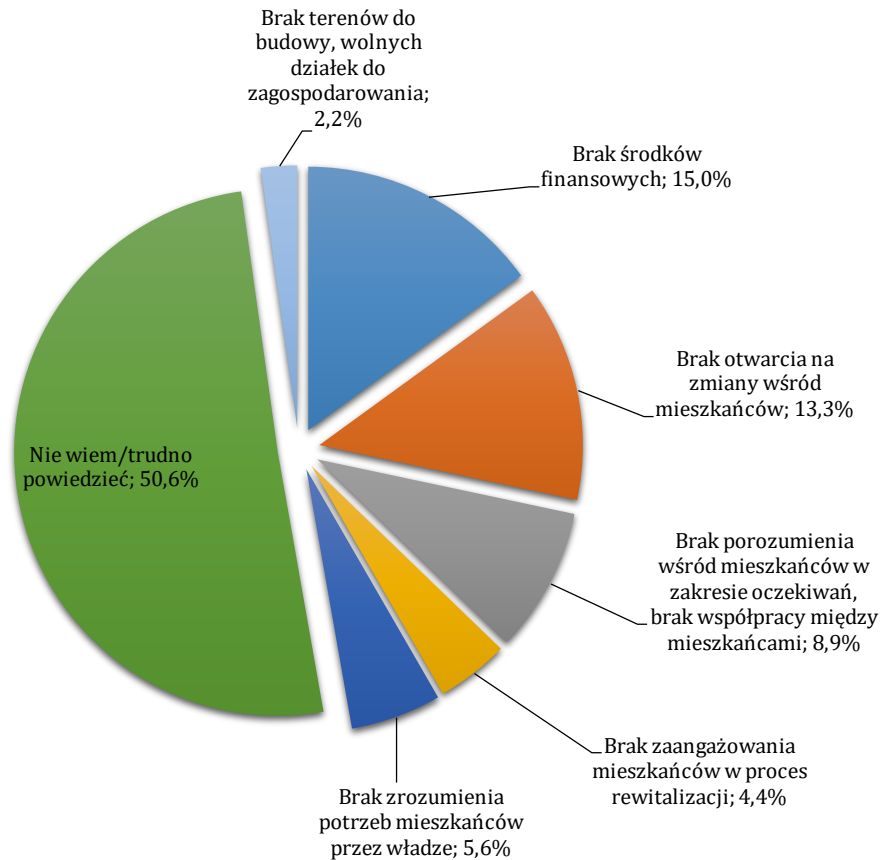

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Następnie zapytano badanych o potencjalne przeszkody w realizacji działań rewitalizacyjnych na osiedlu Fabrycznym. Ponad połowa ankietowanych (50,6%) miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie. Wśród barier, które mogą utrudnić realizację działań rewitalizacyjnych na zamieszkiwanym osiedlu, respondenci najczęściej wskazywali brak środków finansowych (15,0%).

W opinii badanej zbiorowości ograniczenie stanowić może również brak otwarcia na zmiany, niechęć do zmian wyrażana przez mieszkańców, szczególnie osoby starsze (13,3%). Utrudnieniem w realizacji działań rewitalizacyjnych, zdaniem badanych, może być również zbyt duża liczba różnych oczekiwań i brak porozumienia mieszkańców, brak współpracy pomiędzy mieszkańcami oraz różnego rodzaju konflikty (8,9%). Ponadto przeszkodę stanowić może niezrozumienie potrzeb mieszkańców przez władze miasta, brak dialogu z mieszkańcami na etapie planowania działań naprawczych oraz nieufność mieszkańców wobec władz (5,6%). Zdaniem 4,4% badanych ograniczeniem może być również brak zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji ich najbliższego otoczenia, co sprawi, że podjęte działania nie przyniosą oczekiwanych rezultatów.

Wykres 28. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na obszarze, na którym Pan/Pani mieszka?

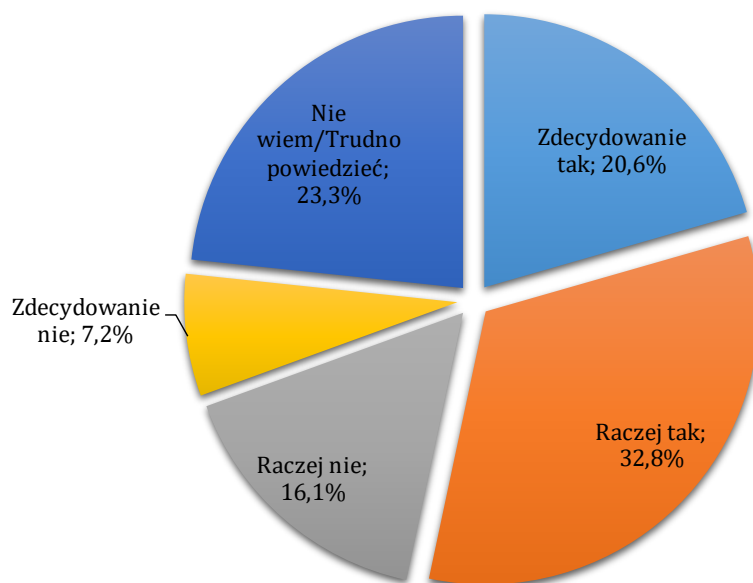
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OSIEDLA FABRYCZNE

Ostatni blok pytań dotyczył partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji. Badanych zapytano o chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz swojego najbliższego otoczenia oraz preferowane formy aktywności.

Ponad połowa badanych (53,4%) deklaruje, że chętnie weźmie udział w realizacji konkretnych przedsięwzięć na rzecz osiedla w ramach procesu rewitalizacji, z czego 20,6% ankietowanych zdecydowanie zaangażuje się w tego typu inicjatywy, zaś 32,8% raczej chce to zrobić. Niemal 1/4 respondentów (23,3%) nie chce wziąć udziału w działaniach na rzecz swojego osiedla, w tym 16,1% raczej nie, zaś 7,2% - zdecydowanie nie. Wśród przyczyn niechęci zaangażowania się w działania rewitalizacyjne dominował brak czasu oraz podeszły wiek respondenta. Trudności w udzieleniu odpowiedzi na pytanie wyraziło 23,3% ankietowanych.

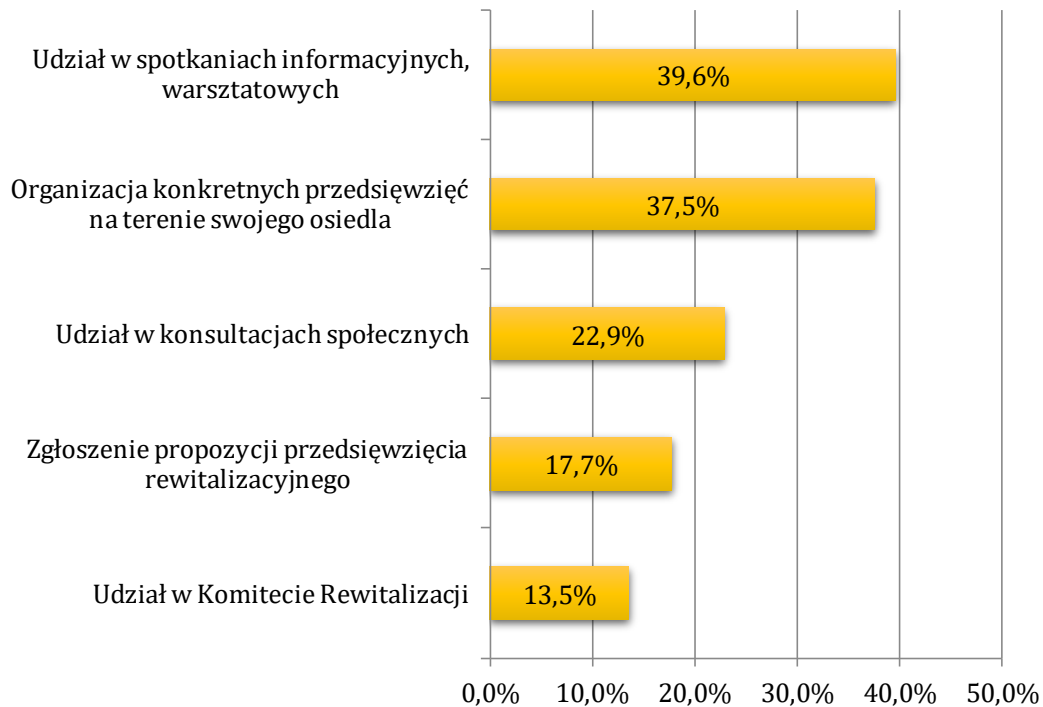
Wykres 29. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Osoby deklarujące chęć uczestnictwa w działaniach realizowanych na rzecz osiedla w ramach procesu rewitalizacji poproszone zostały o wskazanie, w których aktywnościach uczestniczyłyby najchętniej. Uzyskane wyniki wskazują, iż najwięcej badanych chciałoby wziąć udział w spotkaniach informacyjnych i warsztatowych (39,6%). Nieco mniej (37,5%) deklaruje chęć organizacji konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla. W konsultacjach społecznych chce uczestniczyć 22,9% respondentów. Zaangażowanie się w proces rewitalizacji poprzez zgłoszenie propozycji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego deklaruje 17,7% ankietowanych. Najmniejsze zainteresowanie badani okazali wobec udziału w Komitecie Rewitalizacji (13,5%).

Wykres 30. W których aktywnościach uczestniczyli/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej?

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

PODSUMOWANIE

Wśród największych problemów społecznych obserwowanych na obszarze można wskazać niski stopień integracji społecznej mieszkańców, a także niezadowalający udział mieszkańców w życiu publicznym i społecznym. Mieszkańcy dostrzegają również problem występowania patologii społecznych (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie). Problem podobszaru stanowi ponadto niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami.

Główny problem infrastrukturalny podobszaru stanowi niedostateczna liczba miejsc parkingowych. Ponadto dostrzega się problem złego stanu dróg i chodników. Na podobszarze widoczny jest również problem braku miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych, niedostatecznego dostępu do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów etc.) oraz niedostatecznego dostępu do boisk, placów zabaw.

Do problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym widocznych na obszarze zaliczyć można zaniedbanie terenów zieleni oraz niszczenie budynków. Na podobszarze dostrzega się również problem brudnych ulic i chodników oraz nieestetycznej przestrzeni publicznej (reklamy, graffiti).

Na płaszczyźnie gospodarczej największy problem obszaru stanowi jego niewielka atrakcyjność do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych, firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej). W konsekwencji obserwuje się problemy niewielkiej liczby sklepów oraz

niewielkiej liczby firm usługowych zlokalizowanych na tym terenie. Problem stanowi również niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców.

Największy potencjał podobszaru stanowi dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne). Wśród głównych atrakcji osiedla Fabrycznego badani wskazali Miejski Dom Kultury, Plac Piłsudskiego oraz organizowane na tym terenie imprezy okolicznościowe, Kino „Wrzos” oraz Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji.

Połowa badanych pozytywnie ocenia dotychczas prowadzone działania rewitalizacyjne. Negatywną opinię na temat prowadzonych dotychczas działań rewitalizacyjnych wyraża niemal 1/3 badanych mieszkańców.

Wśród barier, które mogą utrudnić realizację działań rewitalizacyjnych respondenci najczęściej wymieniali brak środków finansowych oraz brak otwarcia na zmiany samych mieszkańców.

Zapytani o chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz swojego najbliższego otoczenia badani najczęściej deklarowali zainteresowanie wzięciem udziału w spotkaniach informacyjnych i warsztatowych oraz organizacją konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla.

1.2 Badania ankietowe wśród uczniów

Uzupełnienie badań ankietowych wśród dorosłych mieszkańców podobszarów rewitalizacji stanowiły badania ankietowe przeprowadzone w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji. W przypadku placówek, w których uczą się dzieci i młodzież z całego miasta, badaniom poddano jedynie osoby zamieszkujące na podobszarach rewitalizacji. Wykaz szkół, w których prowadzono badania, zawiera poniższa tabela.

Tabela 2. Wykaz placówek edukacyjnych, w których zrealizowano badania ankietowe

L.p.	Placówka	Adres	Podobszar rewitalizacji
1	Zespół Szkół Nr 4 w Stalowej Woli – Gimnazjum Nr 6 i Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 9	ul. Rozwadowska 10	Rozwadów
2	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 im. Króla Jana III Sobieskiego w Stalowej Woli	ul. Polna 15	Rozwadów
3	Gimnazjum i Liceum Katolickie im. bł. ks. J. Popiełuszki w Stalowej Woli	ul. Podleśna 4	Fabryczne
4	Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Wacława Górskiego w Stalowej Woli	ul. Dmowskiego 9	Fabryczne

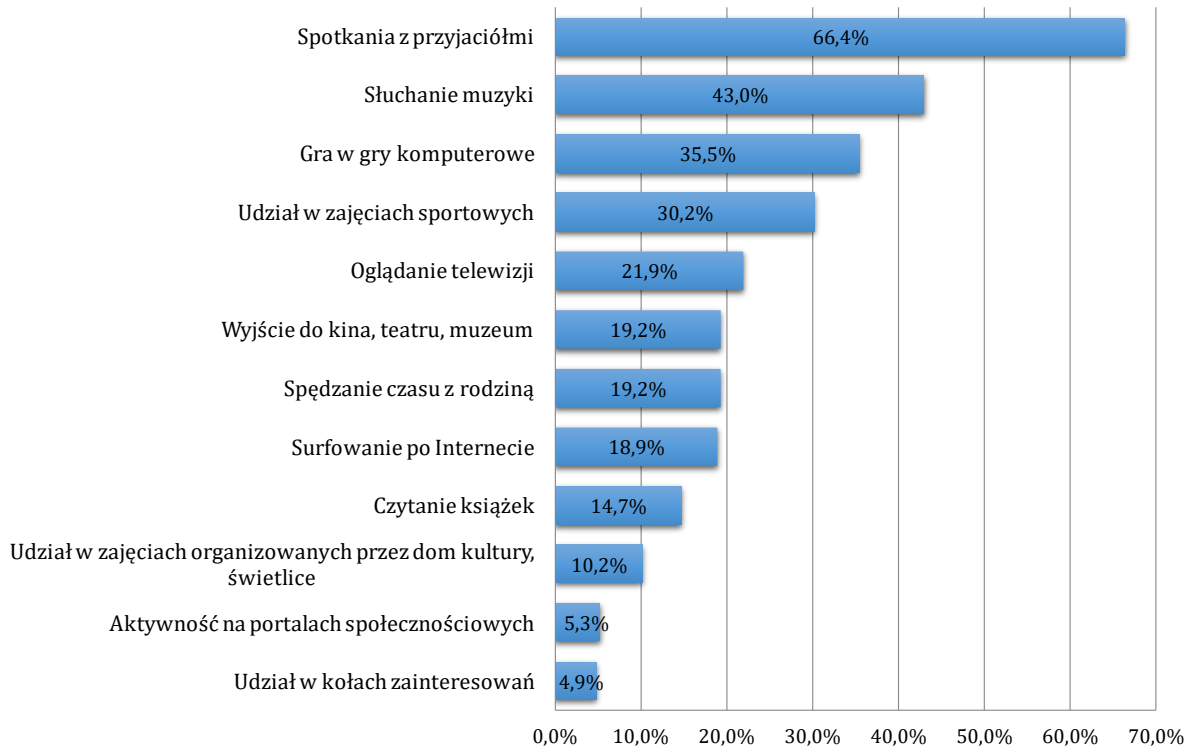
Źródło: Opracowanie własne

Badania zostały przeprowadzone w okresie 09-13.01.2017 r. Wzięło w nich udział 265 uczniów. Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz ankiety zawierający 8 pytań zasadniczych oraz 3 pytania metryczkowe. Ankiety zostały przekazane uczniom do wypełnienia podczas godzin wychowawczych. Badania dotyczyły form spędzania czasu wolnego przez ludzi młodych zamieszkujących podobszary rewitalizacji Rozwadów i Fabryczne. Celem realizacji badań było poznanie ulubionych form spędzania czasu wolnego przez ludzi młodych, opinii na temat oferty kulturalno-rozrywkowej skierowanej do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli, oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych, oferowanych zajęć pozaszkolnych, jak również potrzeb infrastrukturalnych podobszarów rewitalizacji w zakresie sportu, rekreacji, rozrywki i wypoczynku. Zgromadzone dane posłużą do formułowania celów rewitalizacji i odpowiadających im kierunków działań zgodnych z oczekiwaniami wszystkich grup interesariuszy.

Pierwsze pytanie zadane ankietowanym dotyczyło ulubionych form spędzania czasu wolnego. Z uzyskanych danych wynika, że młodzi ludzie najchętniej spędzają wolny czas z przyjaciółmi (66,4%). Ponadto respondenci czas wolny przeznaczają na słuchanie muzyki (43,0%) oraz grę w gry komputerowe (35,5%). Niemal 1/3 badanych (30,2%) deklaruje, że bierze udział w zajęciach sportowych. Nieco ponad 1/5 (21,9%) swój wolny czas spędza, oglądając telewizję. Udział w wydarzeniach kulturalnych takich jak wyjście do kina, teatru czy muzeum stanowi formę wypoczynku dla 19,2% ankietowanych. Taki sam odsetek badanych wolny czas spędza z rodziną. Na surfowanie po Internecie swój wolny czas poświęca 18,9% badanej młodzieży, nieco mniej młodych ludzi wybiera czytanie książek (14,7%) jako formę relaksu. Zaledwie

10,2% ankietowanych bierze udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice. Najmniej badanych w wolnych chwilach bierze udział w kołach zainteresowań (4,9%).

Wykres 31. Jakie formy spędzania wolnego czasu lubisz najbardziej? (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości wykonywania różnego rodzaju aktywności rekreacyjno-sportowo-kulturalnych. Najczęściej wybieranymi przez badanych aktywnościami są słuchanie muzyki (53,6% badanych deklaruje, że słucha muzyki bardzo często, zaś 24,1% - często), spędzanie czasu z rodziną (48,5% - bardzo często, 33,1% - często), spotkania z przyjaciółmi (37,4% spotyka się z przyjaciółmi bardzo często, zaś 39,2% często) oraz surfowanie po Internecie (30,4% badanych deklaruje, że robi to bardzo często, zaś 32,3% często). Ponad połowa ankietowanych najchętniej swój wolny czas spędza przed telewizorem (bardzo często telewizję ogląda 19,6% badanych, zaś często – 35,0%), a niemal połowa z nich gra w wolnym czasie w gry komputerowe (25,9% bardzo często, 20,8% często). Nieco ponad 2/5 badanych wolny czas poświęca na aktywność na portalach społecznościowych (18,7% bardzo często, 21,4% często). Aktywne formy wypoczynku w postaci udziału w zajęciach sportowych bardzo często wybiera 28,5% respondentów, a 22,7% badanych deklaruje częstą aktywność tego typu. Wyraźnie mniejszą popularnością cieszą się wśród ludzi młodych aktywności kulturalne takie jak wyjście do kina, teatru czy muzeum. Z danych wynika, że ponad 1/3 badanych uczestniczy w tego typu aktywnościach rzadko (24,8%) lub bardzo rzadko (11,8%), a niemal 2/5 badanych (38,5%) robi to czasami. Jeśli chodzi o czytanie książek, to 27,6% badanych czyta bardzo często bądź często, niemal 1/3 badanych sięga po książki czasami (32,2%), taki sam odsetek ankietowanych deklaruje, że czyta rzadko bądź bardzo rzadko (32,6%), zaś nigdy nie czyta 7,7% badanych. Najrzadziej podejmowanymi przez młodych ludzi aktywnościami są udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice oraz udział w kołach zainteresowań. Dane wskazują, że aż 34,6% ankietowanych nigdy nie brało udziału

w zajęciach oferowanych przez dom kultury czy świetlice, a niemal tyle samo badanych uczestniczyło w nich rzadko bądź bardzo rzadko (31,2%). W kołach zainteresowań nigdy nie uczestniczyła ponad 1/4 badanych (25,9%), bardzo rzadko bądź rzadko brało w nich udział 30,5% ankietowanych, a 23,2% zadeklarowało, że czasami korzysta z tego typu zajęć.

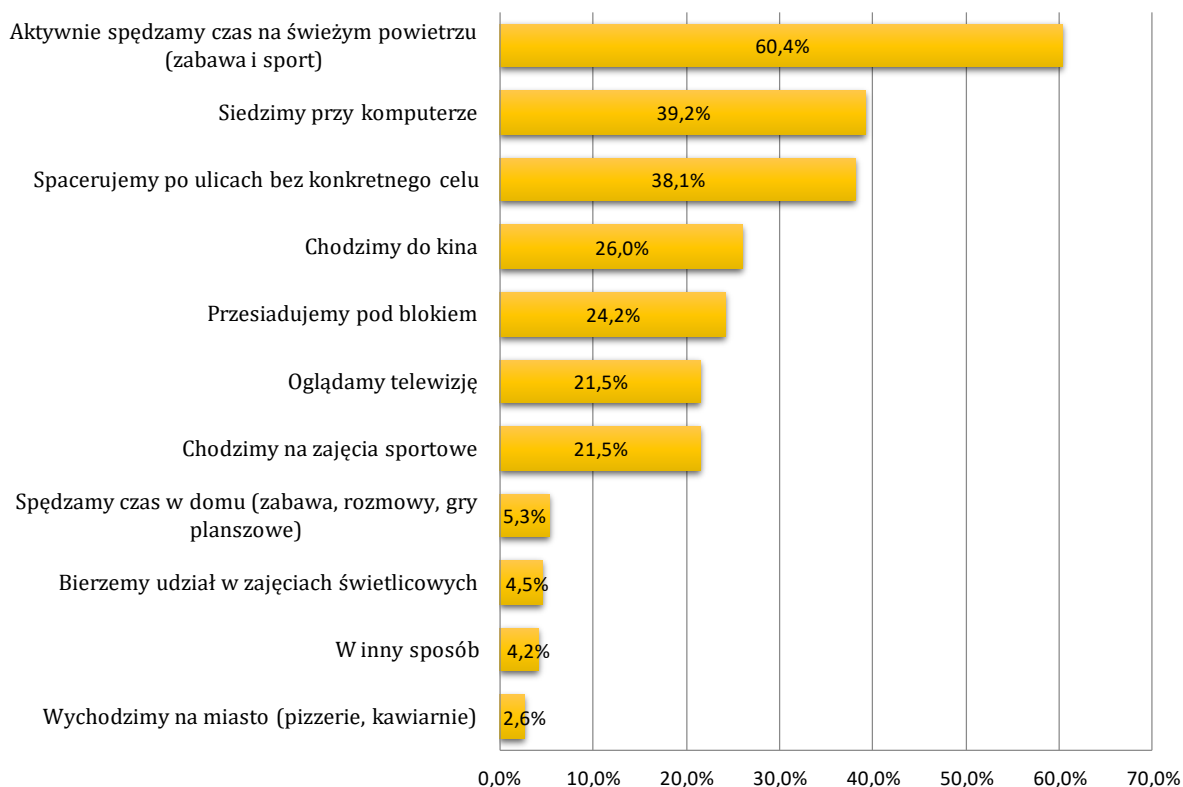
Tabela 3. Jak często wykonujesz następujące aktywności?

Jak często wykonujesz następujące aktywności ?	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice	24	25	41	34	48	91
udział (%)	9,1%	9,5%	15,6%	12,9%	18,3%	34,6%
Czytanie książek	20	52	84	46	39	20
udział (%)	7,7%	19,9%	32,2%	17,6%	14,9%	7,7%
Oglądanie telewizji	51	91	65	28	24	1
udział (%)	19,6%	35,0%	25,0%	10,8%	9,2%	0,4%
Wyjście do kina, teatru, muzeum	11	38	101	65	31	16
udział (%)	4,2%	14,5%	38,5%	24,8%	11,8%	6,1%
Słuchanie muzyki	140	63	33	9	14	2
udział (%)	53,6%	24,1%	12,6%	3,4%	5,4%	0,8%
Gra w gry komputerowe	67	54	45	34	38	21
udział (%)	25,9%	20,8%	17,4%	13,1%	14,7%	8,1%
Spotkania z przyjaciółmi	99	104	40	14	6	2
udział (%)	37,4%	39,2%	15,1%	5,3%	2,3%	0,8%
Surfowanie po Internecie	79	84	59	18	15	5
udział (%)	30,4%	32,3%	22,7%	6,9%	5,8%	1,9%
Spędzanie czasu z rodziną	126	86	32	6	6	4
udział (%)	48,5%	33,1%	12,3%	2,3%	2,3%	1,5%
Udział w kołach zainteresowań	17	36	60	45	34	67
udział (%)	6,6%	13,9%	23,2%	17,4%	13,1%	25,9%
Aktywność na portalach społecznościowych	48	55	40	36	38	40
udział (%)	18,7%	21,4%	15,6%	14,0%	14,8%	15,6%
Udział w zajęciach sportowych	74	59	61	25	18	23
udział (%)	28,5%	22,7%	23,5%	9,6%	6,9%	8,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Najchętniej wybieraną przez badanych formą spędzania czasu wolnego w gronie kolegów i koleżanek jest aktywność na świeżym powietrzu, w tym zarówno zabawa, jak i sport (60,4%). Niespełna 2/5 ankietowanych (39,2%) spędza czas ze znajomymi, siedząc przy komputerze. Niemal tyle samo badanych (38,1%) w wolnym czasie spaceruje po ulicach bez konkretnego celu. Nieco ponad 1/4 ankietowanych (26,0%) chodzi z kolegami i koleżankami do kina, zaś 24,2% badanych deklaruje, że czas wolny spędza, przesiadując z kolegami i koleżankami pod blokiem. Bierny odpoczynek przed telewizorem jest najchętniej wybieraną formą spędzania czasu wolnego 21,5% ankietowanych, taki sam odsetek badanych wybiera aktywne formy wypoczynku w postaci zorganizowanych zajęć sportowych. Zajęcia świetlicowe nie cieszą się zainteresowaniem ludzi młodych, tę formę spędzania czasu wolnego wybiera zaledwie 4,5% badanych, 5,3% spędza czas w domu, grając w gry planszowe, rozmawiając lub bawiąc się. Najmniej respondentów (2,6%) w wolnym czasie wychodzi ze znajomymi na miasto (pizzerie, kawiarnie).

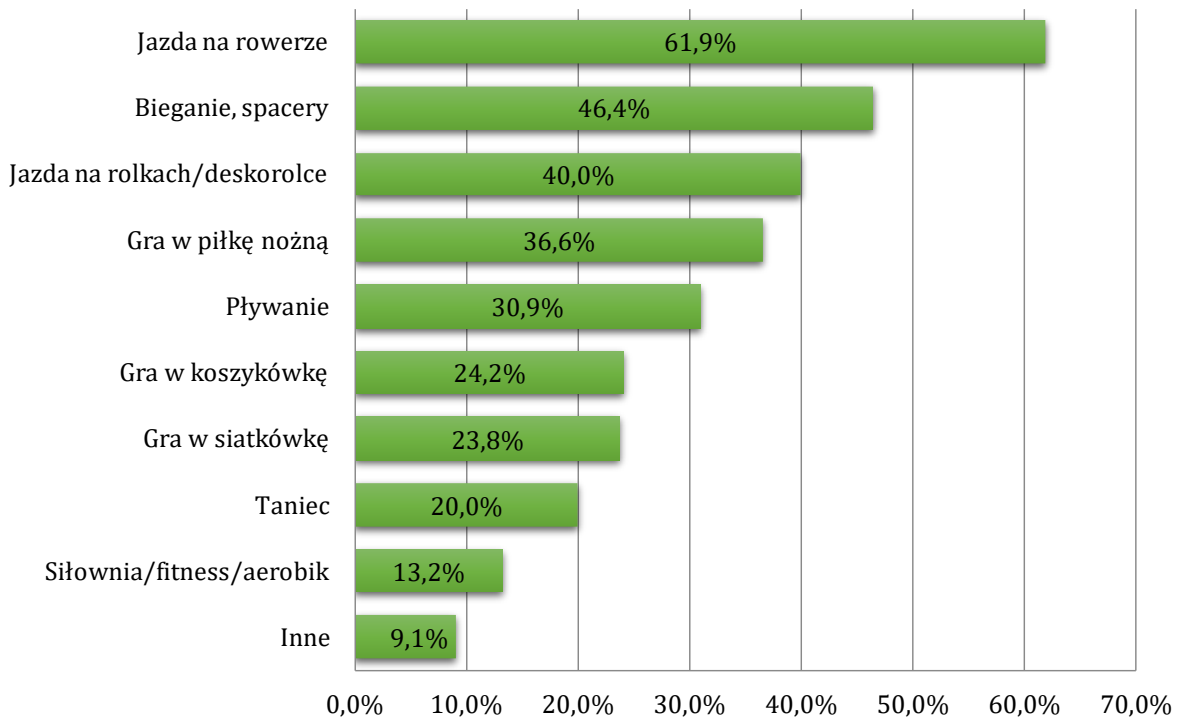
Wykres 32. Jak najchętniej spędzasz czas wolny w gronie kolegów i koleżanek? (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Najchętniej wybieraną przez badanych aktywnością sportowo-rekreacyjną jest jazda na rowerze (61,9% wskazań). Niemal połowa respondentów (46,4%) biega lub spaceruje, zaś 2/5 ankietowanych (40,0%) jeździ na rolkach lub deskorolce. Na grę w piłkę nożną swój wolny czas poświęca 36,6% badanych, zaś 30,9% ankietowanych pasjonuje się pływaniem. Wśród zainteresowań sportowo-rekreacyjnych niemal 1/4 respondentów znalazły się gra w koszykówkę (24,2%) lub w siatkówkę (23,8%). Taniec stanowi hobby dla 1/5 ankietowanych (20,0%), zaś zajęcia na siłowni, fitness bądź aerobik wybiera 13,2% z nich. Wśród innych aktywności sportowo-rekreacyjnych, które preferują ludzie młodzi, znalazły się m.in. jazda konno, jazda na hulajnodze, jazda na łyżwach, gra w piłkę ręczną, gra w tenisa stołowego, gra na instrumencie muzycznym oraz ścianka wspinaczkowa.

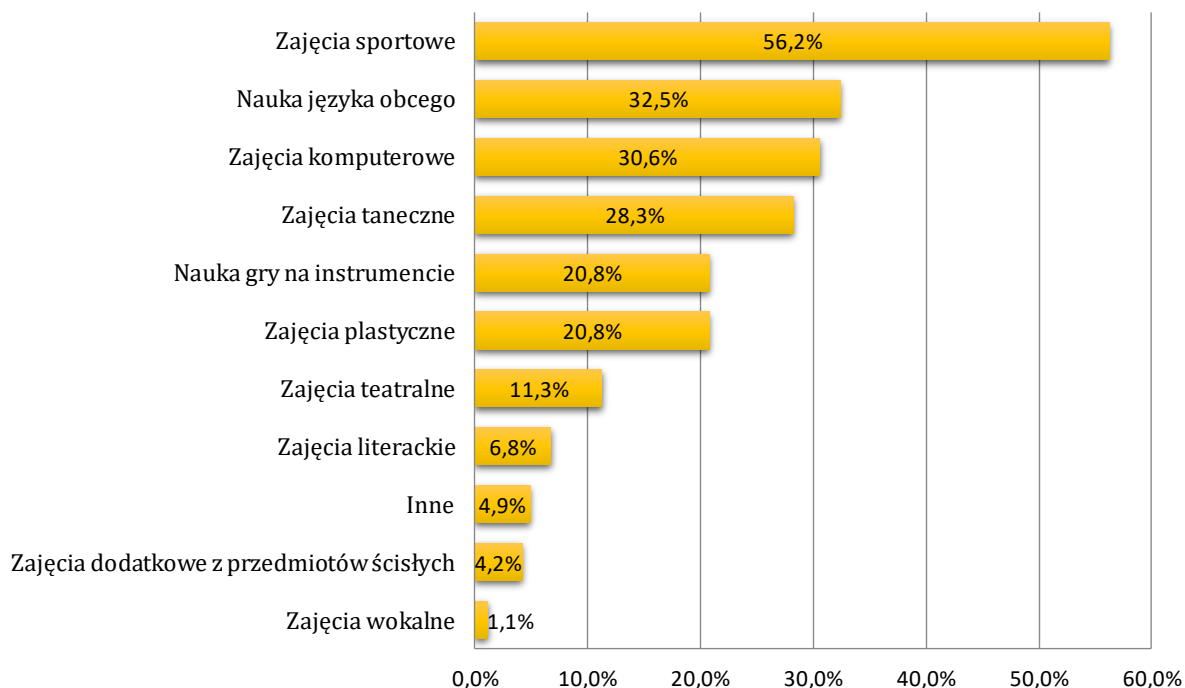
Wykres 33. W których aktywnościach sportowo-rekreacyjnych uczestniczysz?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Zapytani o zajęcia pozaszkolne, w których uczestniczyliby najchętniej, badani najczęściej wybierali zajęcia sportowe (56,2%). Niemal 1/3 ankietowanych chciałaby poświęcić wolny czas na naukę języka obcego (32,5%) oraz udział w zajęciach komputerowych (30,6%). Nieco mniej badanych (28,3%) w wolnym czasie chciałoby brać udział w zajęciach tanecznych. Ponad 1/5 respondentów (20,8%) wybrałaby zajęcia plastyczne oraz naukę gry na instrumencie, 11,3% deklaruje chęć uczestnictwa w zajęciach teatralnych, zaś 6,8% - w zajęciach literackich. Dla 4,2% ankietowanych atrakcyjną formą zajęć pozaszkolnych byłyby zajęcia dodatkowe z przedmiotów ścisłych, zaś 1,1% ankietowanych chciałoby uczestniczyć w zajęciach wokalnych.

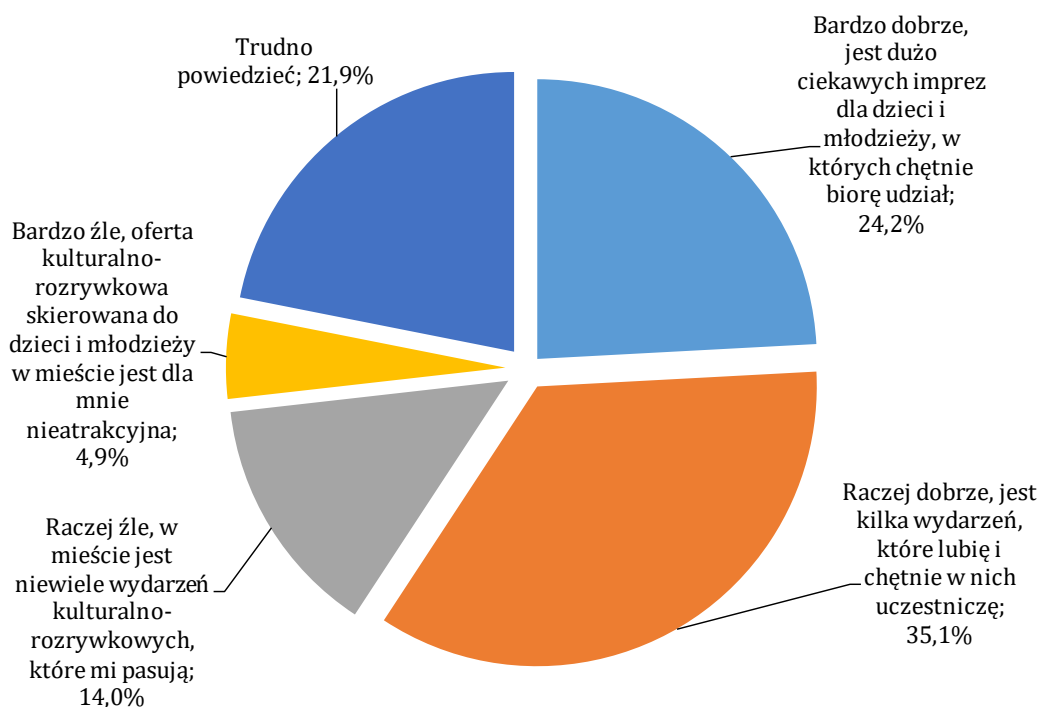
Wykres 34. W których z wymienionych zajęć pozaszkolnych uczestniczylibyś/uczestniczyłyabyś najchętniej?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Większość badanych (59,3%) pozytywnie ocenia ofertę kulturalno-rozrywkową miasta skierowaną do dzieci i młodzieży. W opinii 24,2% respondentów w mieście jest dużo ciekawych imprez dla ludzi młodych, w których sami chętnie uczestniczą. Zdaniem 35,1% ankietowanych miasto oferuje kilka wydarzeń, które są interesujące i badani chętnie biorą w nich udział. Negatywnie ofertę kulturalno-rozrywkową miasta oceniło 18,9% respondentów, spośród których 14,0% wyraża opinię, że w mieście jest niewiele atrakcyjnych wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, zaś 4,9% uznaje ofertę kulturalno-rozrywkową za nieatrakcyjną. Warto podkreślić, że aż ponad 1/5 badanej zbiorowości miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 35. Jak oceniasz ofertę kulturalno-rozrywkową skierowaną do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Dokonując analizy zgromadzonych danych pod względem miejsca zamieszkania respondentów, można zauważyć, iż badani zamieszkujący na Rozwadowie częściej niż ankietowani z osiedla Fabrycznego negatywnie ocenili ofertę kulturalno-rozrywkową miasta skierowaną do dzieci i młodzieży. Niezadowolenie wyraziła niemal 1/4 ankietowanych z Rozwadowa, w tym 19,6% badanych oceniło ją raczej źle, zaś 4,5% bardzo źle. Negatywne opinie o ofercie kulturalno-rozrywkowej wśród mieszkańców osiedla Fabrycznego stanowią 15,0%. Taki rozkład odpowiedzi wynika prawdopodobnie z faktu, iż młodzi ludzie, oceniając ofertę kulturalno-rozrywkową miasta, odnosili się do atrakcji zlokalizowanych w najbliższym otoczeniu. Można zatem wnioskować, iż na Rozwadowie brakuje wydarzeń i imprez skierowanych do dzieci i młodzieży.

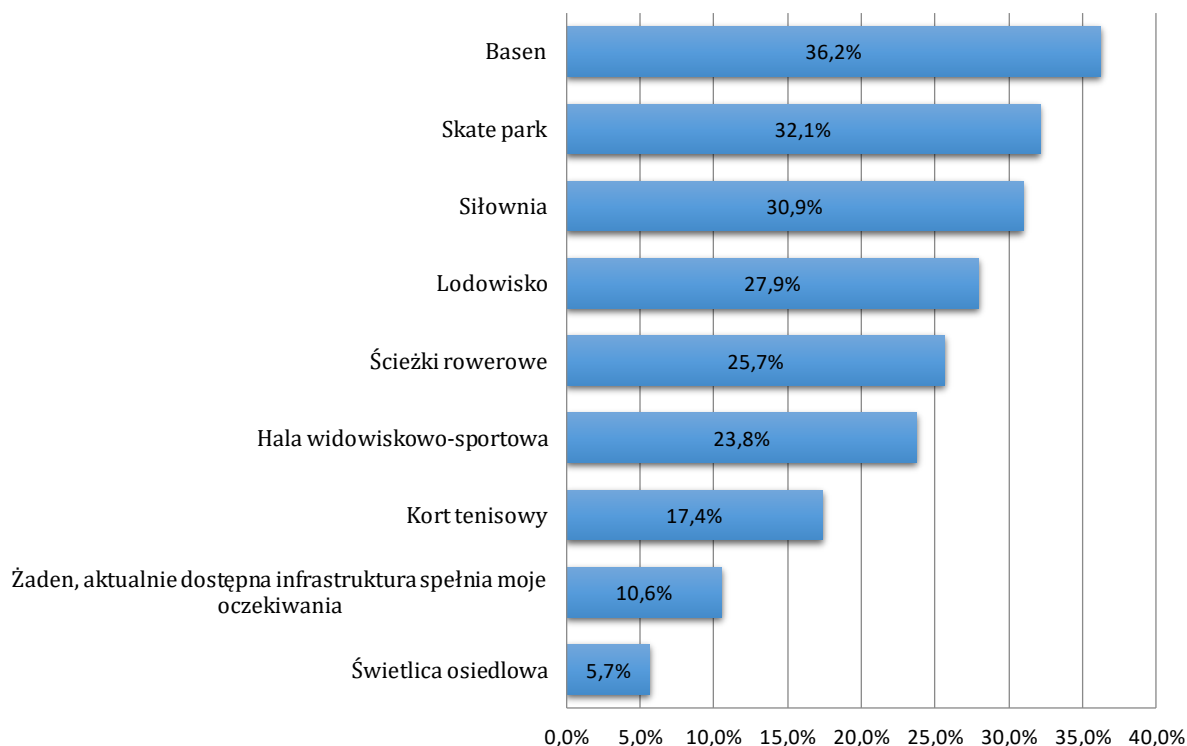
Tabela 4. Ocena oferty kulturalno-rozrywkowej skierowanej do dzieci i młodzieży a miejsce zamieszkania (%)

Wyszczególnienie	Rozwadów	Fabryczne
Bardzo dobrze, jest dużo ciekawych imprez dla dzieci i młodzieży, w których chętnie biorę udział	17,0%	29,4%
Raczej dobrze, jest kilka wydarzeń, które lubię i chętnie w nich uczestniczę	36,6%	34,0%
Raczej źle, w mieście jest niewiele wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, które mi pasują	19,6%	9,8%
Bardzo źle, oferta kulturalno-rozrywkowa skierowana do dzieci i młodzieży w mieście jest dla mnie nieatrakcyjna	4,5%	5,2%
Trudno powiedzieć	22,3%	21,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Istotnym z perspektywy planowania działań rewitalizacyjnych było pytanie dotyczące infrastruktury sportowo-rekreacyjnej potrzebnej w podobszarach rewitalizacji. Badane dzieci i młodzież dostrzegają przede wszystkim potrzebę powstania basenu (36,2%). Niemal 1/3 respondentów wskazała ponadto potrzebę budowy skateparku (32,1%), nieco mniejszy odsetek badanych wyraził opinię, że powinno zostać udostępnionych więcej siłowni (30,9%), potrzebę powstania lodowiska dostrzegło 27,9% badanych, zaś 25,7% ankietowanych uznało, że w ich najbliższej okolicy powinno powstać więcej ścieżek rowerowych. Blisko 1/4 respondentów (23,8%) dostrzegła potrzebę powstania hali widowiskowo-sportowej. Zapotrzebowanie na działalność świetlicy osiedlowej zauważyło 5,7% respondentów. W opinii 10,6% badanych aktualnie dostępna infrastruktura jest zadowalająca i nie ma potrzeby budowania nowych obiektów.

Wykres 36. Który z wymienionych obiektów powinien powstać w Twojej okolicy, abyś mógł/mogła ciekawie spędzać czas wolny?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania badanych można zauważyć, iż oczekiwania w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej nieco się różnią. W opinii dzieci i młodzieży z Rozwadowa w okolicy najbardziej brakuje basenu (20,2%). Młodzi mieszkańcy Rozwadowa dostrzegli ponadto potrzebę powstania na tym terenie siłowni (15,5%) oraz lodowiska (15,1%). Z kolei badani zamieszkujący osiedle Fabryczne najczęściej wskazywali, że ciekawe spędzanie czasu wolnego umożliwi im budowa skateparku (18,0%). Ponadto dostrzegli potrzebę powstania basenu (14,8%), ścieżek rowerowych (14,1%) oraz siłowni (14,1%).

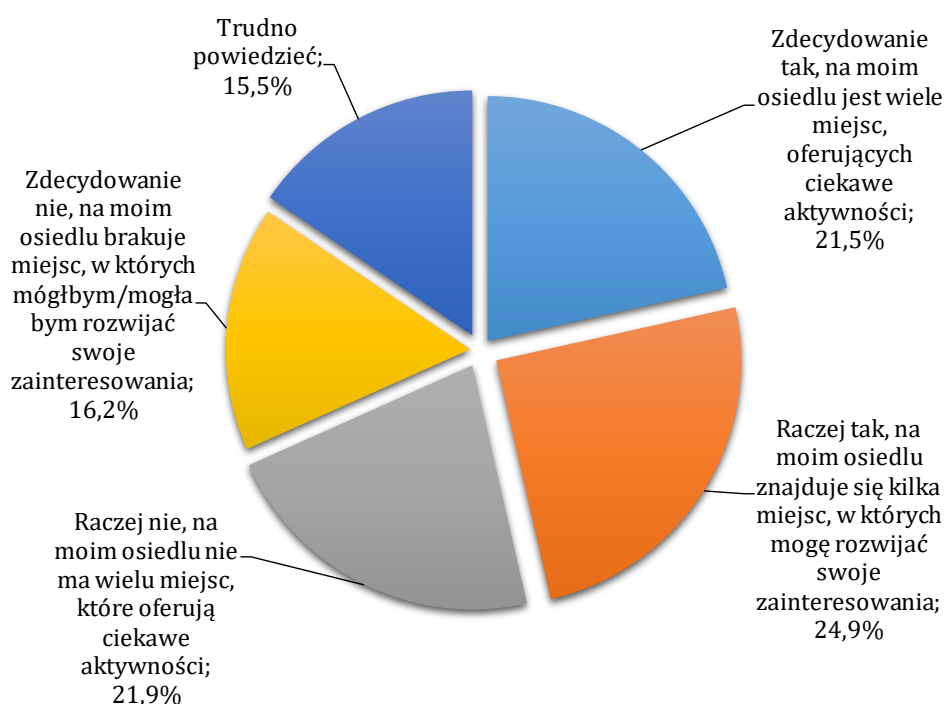
Tabela 5. Oczekiwania w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej a miejsce zamieszkania (%)

Wyszczególnienie	Rozwadów	Fabryczne
Świetlica osiedlowa	2,8%	2,6%
Hala widowiskowo-sportowa	14,3%	8,9%
Basen	20,2%	14,8%
Siłownia	15,5%	14,1%
Skate park	11,9%	18,0%
Lodowisko	15,1%	11,8%
Kort tenisowy	6,3%	9,8%
Ścieżki rowerowe	9,9%	14,1%
Żaden, aktualnie dostępna infrastruktura spełnia moje oczekiwania	4,0%	5,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Ostatnie pytanie dotyczyło dostępności na osiedlu zamieszkania badanych miejsc, w których mogliby oni rozwijać swoje zainteresowania. Z danych wynika, iż niemal połowa respondentów (46,4%) jest zadowolona z dostępnej w najbliższym otoczeniu oferty aktywności dla ludzi młodych. W opinii 21,5% badanych na osiedlu, na którym mieszkają, jest wiele miejsc, które oferują ciekawe formy spędzania czasu wolnego zgodne z ich zainteresowaniami. Zdaniem 1/4 ankietowanych w okolicy ich miejsca zamieszkania znajduje się kilka miejsc, w których młodzi ludzie mogą rozwijać swoje zainteresowania. W ocenie 16,2% respondentów na ich osiedlu brakuje miejsc, w których mogliby rozwijać swoje zainteresowania, zaś w opinii 21,9% jest niewiele tego typu miejsc. Trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie wykazało 15,5% badanych.

Wykres 37. Czy osiedle, na którym mieszkasz, stwarza Ci odpowiednie warunki do rozwoju Twoich zainteresowań?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania badanych można zauważyć, że mieszkańcy Rozwadowa częściej niż dzieci i młodzież z osiedla Fabrycznego negatywnie oceniają swoje miejsce zamieszkania pod względem warunków do rozwoju zainteresowań. Opinię taką wyraziła niemal połowa ankietowanych, w tym 28,6% twierdzi, że na Rozwadowie jest niewiele miejsc oferujących ciekawe aktywności, zaś 21,4% uważa, że w ogóle nie ma tego typu miejsc. Wśród mieszkańców osiedla Fabrycznego dominuje pozytywna opinia na temat warunków do rozwoju zainteresowań, jakie stwarza im osiedle. Ponad połowa ankietowanych jest zdania, że na osiedlu są miejsca oferujące ciekawe aktywności dla dzieci i młodzieży, w tym 25,5% badanych twierdzi, że jest wiele tego typu miejsc, zaś 26,8% respondentów uważa, że na osiedlu jest kilka tego typu miejsc.

Tabela 6. Warunki do rozwoju zainteresowań na osiedlu a miejsce zamieszkania respondentów (%)

Wyszczególnienie	Rozwadów	Fabryczne
Zdecydowanie tak, na moim osiedlu jest wiele miejsc, oferujących ciekawe aktywności	16,1%	25,5%
Raczej tak, na moim osiedlu znajduje się kilka miejsc, w których mogę rozwijać swoje zainteresowania	22,3%	26,8%
Raczej nie, na moim osiedlu nie ma wielu miejsc, które oferują ciekawe aktywności	28,6%	17,0%
Zdecydowanie nie, na moim osiedlu brakuje miejsc, w których mógłbym/mogłabym rozwijać swoje zainteresowania	21,4%	12,4%
Trudno powiedzieć	11,6%	18,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

1.3 Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI - z ang. *Focus Group Interview*), to metoda badań jakościowych polegająca na grupowej dyskusji odpowiednio dobranych respondentów, koncentrującej się wokół określonego tematu i prowadzonej przez moderatora na podstawie scenariusza badania fokusowego. Zogniskowany wywiad grupowy stanowi jeden z najlepszych sposobów pozyskiwania subiektywnych opinii badanej zbiorowości, ich postaw i odczuć wobec określonych zjawisk. Najczęściej wykorzystywany jest w celu pogłębionego zrozumienia danego problemu. Badanie fokusowe odbywa się w specjalnie dostosowanym do tego celu pomieszczeniu, zapewniającym możliwie najbardziej komfortowe warunki jego realizacji. Prowadzone jest zwykle w grupie 8-10 osób. Czas trwania badania uzależniony jest od złożoności poruszanej problematyki oraz liczby omawianych zagadnień, jednak przyjmuje się, że długość wywiadu powinna mieścić się w granicach 60-150 minut. Przebieg dyskusji jest rejestrowany za pomocą dyktafonu lub kamery, zaś na podstawie zapisu dźwięku bądź obrazu i dźwięku sporządzany zostaje raport.

Niezwykle ważnym elementem badań fokusowych jest jednolitość badanych grup pod względem istotnej z perspektywy analizy zmiennej, dlatego też respondenci zostali podzieleni na grupy zgodnie z reprezentowaną kategorią interesariuszy rewitalizacji. Podział ten wynikał z faktu, iż każda z grup posiada wiedzę na tematy poruszane w badaniu, jednak wiedza ta w poszczególnych grupach ma inny charakter, respondenci obserwują bowiem te same zdarzenia, problemy z różnych płaszczyzn. To pozwoliło na przeprowadzenie pogłębionej analizy istotnych zjawisk oraz zgromadzenie rzetelnych wniosków.

W celu pogłębienia wiedzy dotyczącej problemów obserwowanych na podobszarach rewitalizacji, przyczyn ich występowania, barier utrudniających ich rozwiązanie, jak również analizy potrzeb rewitalizacyjnych wszystkich grup interesariuszy oraz potencjałów

wyznaczonych podobszarów rewitalizacji przeprowadzonych zostało osiem zogniskowanych wywiadów grupowych, w których wzięli udział przedstawiciele różnych grup interesariuszy rewitalizacji. Dobór respondentów miał charakter ekspercki, co oznacza, że do udziału w badaniu zaproszone zostały osoby wykazujące cechy użyteczne z punktu widzenia celów badawczych. Cechy, które pozwoliły na wytypowanie uczestników badania, to posiadana wiedza z zakresu problemów i przyczyn ich występowania, obserwowanych potencjałów i potrzeb rewitalizacyjnych podobszarów rewitalizacji oraz przynależność do określonej kategorii interesariuszy rewitalizacji. Uczestników dobierano w taki sposób, by reprezentowali oni możliwie najbardziej zróżnicowane stanowiska wobec poruszanych zagadnień. W badaniach udział wzięli zatem:

- 1) mieszkańcy i przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji (spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe),
- 2) przedsiębiorcy prowadzący na podobszarach rewitalizacji działalność gospodarczą,
- 3) organizacje pozarządowe prowadzące na podobszarach rewitalizacji działalność społeczną,
- 4) animatorzy społeczni i pracownicy socjalni odpowiedzialni za działania społeczne w lokalnej społeczności,
- 5) przedstawiciele samorządu.

Badania przeprowadzono w okresie 13–27.01.2017 r. Funkcję moderatora dyskusji pełnił Paweł Dryl. Narzędziem wykorzystanym do realizacji badania były scenariusze zogniskowanych wywiadów grupowych. Uzyskane wyniki przedstawiono w formie zbiorczej w podziale na podobszary rewitalizacji.

Podobszar Rozwadów

WYMARZONE PRZEDSIĘWZIĘCIE

Po wprowadzeniu i zapoznaniu się uczestników badań fokusowych respondentom zadano pytanie „rozgrzewkowe”, stanowiące wstęp do dyskusji. Celem tego etapu badania było nawiązanie kontaktu z respondentami oraz oswojenie badanych z sytuacją. Taki sposób rozpoczęcia spotkania służył rozluźnieniu atmosfery, otwarciu się respondentów, dla których uczestnictwo w badaniu było czymś nowym i niekiedy stresującym. Etap ten miał również na celu uświadomienie respondentom, że każdy uczestnik może mieć własne zdanie i czymś naturalnym jest artykułowanie odmiennych opinii, zaś badanie fokusowe ma na celu ich wychwycenie i zrozumienie.

Respondenci zostali zapytani o wymarzone przedsięwzięcie na rzecz Rozwadowa, które pozytywnie wpływałoby na mieszkańców tego terenów, bądź w jakiś sposób upiększałoby otoczenie.

Wśród propozycji badanych znalazły się różnorodne pomysły. Część z nich była związana z wypoczynkiem, rekreacją m.in.: miejsce spotkań dla ludzi młodych oraz osób starszych, siłownia na świeżym powietrzu, place zabaw dla najmłodszych, inne dotyczyły infrastruktury transportowej: budowa chodników, uzupełnienie oświetlenia ulicznego, ścieżki zdrowia, ścieżki rowerowe, miejsca postojowe dla rowerzystów. Wskazywano potrzeby w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa na Rozwadowie poprzez zamontowanie monitoringu. Dostrzeżono także

konieczność poprawy estetyki przestrzeni publicznych, zagospodarowania terenów zielonych. Wśród wymarzonych inwestycji znalazły się także działania zaspokajające potrzeby w zakresie infrastruktury społecznej: powstanie domu kultury, który mógłby być filią Miejskiego Domu Kultury w Stalowej Woli, zagospodarowanie budynku „Sokoła”, remont budynku po „Ekonomiku”, zaadaptowanie na cele kulturalne budynku po sądzie. Badani dostrzegali również potrzebę organizacji imprez dla różnych grup odbiorców, najciekawsze propozycje to zorganizowanie na Rozwadowie festiwalu hip-hopu oraz zjazdu motocyklowego.

Warto podkreślić, iż wybór wymarzonej inwestycji nie był uzależniony od aktywności danej grupy respondentów. Przykłady wymarzonych inwestycji powtarzały się we wszystkich grupach fokusowych. Zgłaszane przedsięwzięcia nie miały zatem odpowiadać na potrzeby partykularne, zorientowane były raczej na dobro wspólne całego podobszaru lub określonej grupy osób potrzebujących wsparcia.

Zdecydowana większość badanych dostrzega potrzebę wykorzystania potencjału „Sokoła”, stanowiącego w ich świadomości (szczególnie mieszkańców) wizytówkę Rozwadowa. Wśród wypowiedzi respondentów bardzo często pojawiała się także konieczność zagospodarowania rozwadowskiego rynku oraz odpowiedniego wykorzystania budynku po dawnym sądzie rejonowym. W ocenie uczestników badania widoczna jest na Rozwadowie potrzeba rozbudowy oferty rekreacyjnej dla osób starszych oraz tworzenia miejsc rekreacji dla ludzi młodych. W dyskusji można było dostrzec, że respondenci nie mają trudności z rozpoznaniem potrzeb podobszaru, a także bez trudu są w stanie wymienić wiele przedsięwzięć, których realizacja w istotny sposób podniosłaby jakość życia na tym terenie. Byli także w stanie przewidywać skutki danych przedsięwzięć dla osiedla i jego mieszkańców.

Wśród rezultatów realizacji proponowanych przedsięwzięć badani najczęściej wskazywali zwiększenie atrakcyjności osiedla do lokowania tutaj sklepów czy firm usługowych, zwiększenie komfortu zamieszkania na tym terenie, jak również stworzenie przestrzeni publicznej przyjaznej dla mieszkańców i przyjezdnych. Do pozytywnych następstw wcielenia w życie proponowanych działań badani zaliczyli również podniesienie jakości życia mieszkańców wymagających szczególnego wsparcia (osoby starsze, niepełnosprawne, zagrożone wykluczeniem), zwiększenie bezpieczeństwa pieszych oraz odpowiednią organizację czasu wolnego ludzi młodych, sprzyjającą ich rozwojowi oraz osób starszych, pozwalającą pozostać im aktywnymi członkami społeczności.

U starszych uczestników badań widać było już na tym etapie wyraźnie sentymentalne podejście do własnego otoczenia, skupiające się na tym, że ważne są takie działania, które sprawiają, że wrócą stare czasy (np. w wypowiedziach o tym, że w Sokole odbywały się kiedyś bale i że należy wrócić do takiego wykorzystania tego miejsca). W tym samym czasie u osób młodych zaczynały pojawiać się bardzo ambitne i nowatorskie pomysły, takie jak festiwal muzyczny.

Warto również podkreślić, że mieszkańcy podobszaru z pewną rezerwą podeszli do próby o podzielenie się refleksjami na temat wymarzonych przedsięwzięć. Wśród respondentów panowało przekonanie, że należy skupić dyskusję na kilku realnych propozycjach infrastrukturalnych, pozostawiając w sferze marzeń działania, które, w opinii badanych, są niemożliwe do realizacji w ramach procesu rewitalizacji. Taka postawa mieszkańców może być wynikiem przeświadczenia, że w ramach rewitalizacji realizowane będą tylko działania typowo

inwestycyjne, zaś wskazywanie wielu różnorodnych, mniej konkretnych przedsięwzięć, uniemożliwi realizację najistotniejszych z punktu widzenia mieszkańców działań rozwojowych na osiedlu.

POTENCJAŁ ROZWADOWA

Celem procesu rewitalizacji jest wyprowadzanie ze stanu kryzysowego zdegradowanych części miasta poprzez rozwiązywanie obserwowanych na tych terenach problemów przy wykorzystaniu lokalnych potencjałów. Dlatego też w początkowej części badania fokusowego znaczące miejsce zajęła dyskusja na temat potencjałów Rozwadowa. Moderator dyskusji uznał, że ze względu na to, że uczestnicy dawali wcześniej wyraz swojej deklarowanej „odrębności” od Stalowej Woli, lepiej będzie skoncentrować uwagę na samym Rozwadowie, bez pytania o potencjały miasta.

Badani poproszeni o wskazanie, co wyróżnia Rozwadów pośród innych osiedli, najczęściej stwierdzali, że największym atutem Rozwadowa jest przede wszystkim jego historia, bowiem Rozwadów stał się dzielnicą Stalowej Woli dopiero w 1973 roku, zaś wcześniej funkcjonował jako odrębne miasto. Dziś jest zatem najstarszą dzielnicą Stalowej Woli, znacznie starszą niż samo miasto.

Wśród największych potencjałów Rozwadowa wymieniano Muzeum Regionalne, stanowiące dla mieszkańców przestrzeń kontaktu z dziedzictwem kultury światowej i narodowej oraz wartościami dziedzictwa lokalnego. Warto jednak podkreślić, że niektórzy respondenci wskazywali, że potencjał muzeum nie jest właściwie wykorzystywany, brakuje odpowiedniej promocji organizowanych wydarzeń, zaś oferta nie odpowiada na zapotrzebowania wszystkich grup odbiorców.

Ponadto za potencjał rozwojowy tego terenu badani uznali rynek, stanowiący swoiste centrum osiedla, któremu powinno się przywrócić funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe, a także handlowo-usługowe.

Atutem Rozwadowa jest również zabytkowy dworzec kolejowy oraz budynki dworcowe wraz z zapleczem, które jednak na przestrzeni lat wiele straciły ze swej świetności. Znaczna część respondentów za zaletę podobszaru uznała podworski park w Charzewicach, który jest największym i najstarszym parkiem w mieście. Badani podkreślali jednak, że wymaga on gruntownej odnowy, by możliwe było przywrócenie mu dawnej atrakcyjności.

Mieszkańcy Rozwadowa potencjał dostrzegają także w placu targowym zlokalizowanym przy ul. Poprzecznej, który obecnie jest zaniedbany, dlatego też nie może w pełni spełniać swojej roli. Plac targowy stanowi jednak istotne miejsce dla mieszkańców, szczególnie osób starszych, gdyż dzięki niemu mogą oni zrobić zakupy na miejscu, bez konieczności przemieszczania się do centrum.

Niewykorzystany potencjał stanowią ponadto dwa obiekty: budynek po Sądzie Rejonowym przy ul. Rozwadowskiej 12 oraz budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Miejsca te mogłyby zostać zaadaptowane na działalność kulturalną i rekreacyjną.

Z wypowiedzi badanych można zatem wnioskować, że na Rozwadowie widoczne są liczne potencjały, które z różnych względów nie są obecnie dobrze wykorzystane. Podczas wskazywania atutów Rozwadowa badani przekazywali propozycje odpowiedniego zagospodarowania terenów i obiektów w taki sposób, by jak najlepiej służyły mieszkańcom. Ponadto w odnowieniu istotnych dla Rozwadowa budynków mieszkańcy upatrują szansę na przywrócenie osiedlu dawnego charakteru.

W opinii mieszkańców i przedstawicieli organizacji pozarządowych, a także animatorów społecznych, którzy pracują ze społecznością lokalną na Rozwadowie, niekwestionowanym potencjałem podobszaru są jego mieszkańcy. Badani docenili silne poczucie przywiązania Rozwadowian do swojego miejsca zamieszkania oraz ich zaangażowanie w sprawy osiedla.

PROBLEMY OBSERWOWANE NA ROZWADOWIE I PRZYCZYNY ICH WYSTĘPOWANIA

Bardzo ważny etap procesu rewitalizacji stanowi trafne określenie problemów obserwowanych na obszarach rewitalizacji. Zgromadzenie wiedzy w tym zakresie jest niezwykle ważne w perspektywie planowania dalszych działań. Dlatego też po określeniu potencjałów Rozwadowa dyskusję skoncentrowano wokół problemów obserwowanych na tym terenie oraz przyczyn ich występowania.

Za największy problem społeczny Rozwadowa badani uznali starzenie się społeczeństwa. Rozwadow postrzegany jest jako osiedle ludzi starszych, zarówno przez mieszkańców, jak i pozostałe grupy respondentów.

Ponadto za problem Rozwadowa badani uznali brak miejsc rekreacji dla dzieci i młodzieży, a także dla osób starszych. Dostrzega się potrzebę tworzenia miejsc spotkań, gdzie mieszkańcy będą mogli ciekawie spędzić czas, organizować wydarzenia aktywizujące i integrujące społeczność lokalną, rozwijać swoje zainteresowania i pasje. Ponadto na osiedlu brakuje miejsc, które oferowałyby zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży, a także ogólnodostępnej infrastruktury sportowej, gdzie młodzi ludzie mogliby aktywnie spędzać czas wolny.

W opinii mieszkańców wraz z przeniesieniem wielu instytucji zlokalizowanych na Rozwadowie do centrum Stalowej Woli (ostatnia dotkliwa strata to przeniesienie Sądu Rejonowego), podobszar ten stracił dotychczasowe funkcje usługowo-handlowe. Wartość Rozwadowa zmniejszyła się na rzecz osiedli zlokalizowanych w centrum miasta.

W świadomości mieszkańców Rozwadow jest terenem pomijanym, na którym miasto nie prowadzi inwestycji rozwojowych. Rozwadowianie mają ponadto poczucie, że głos mieszkańców nie jest uwzględniany w dyskusji, nie są oni także odpowiednio informowani o planach miasta związanych z inwestycjami i decyzjami dotyczącymi zagospodarowania terenów, przeznaczenia budynków.

Problemem bardzo wyraźnie wpływającym na społeczność osiedla jest negatywne postrzeganie Rozwadowa przez mieszkańców pozostałych części miasta. Teren ten jest określany jako zaniedbany, zniszczony. Rozwadow postrzegany jest również jako osiedle niebezpieczne, gdzie dochodzi do częstych aktów wandalizmu, przemocy.

W opinii mieszkańców przyczyną takiego stanu rzeczy są decyzje samorządu związane z przesiedlaniem mieszkańców z pozostałych części miasta do budynków komunalnych zlokalizowanych w Rozwadowie. To powoduje tworzenie się gett ubóstwa, co negatywnie wpływa na mieszkańców całego osiedla i generuje szereg dodatkowych problemów, takich jak niski poziom bezpieczeństwa, przestępczość, wandalizm. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na różną ocenę problemu osiedlania się rodzin i osób dysfunkcyjnych na terenie Rozwadowa. Najczęściej formułowane są zarzuty o celowe i świadome „psucie” osiedla przez działania urzędników. Pojawiła się jednak uwaga, zgodnie z którą podstawowe znaczenie przy osiedlaniu się osób dysfunkcyjnych mają decyzje właścicieli nieruchomości, którzy wynajmują swoje lokale po nadzwyczaj atrakcyjnych cenach, chcąc uzyskać przychody z posiadanego majątku.

Wśród zjawisk problemowych o charakterze infrastrukturalnym badani wskazywali niezadowolający stan dróg, które od lat nie były modernizowane, a także brak chodników i brak ścieżek rowerowych. Dotkliwym problemem jest ponadto brak monitoringu.

Bardzo ważny problem Rozwadowa stanowi duży ruch osobowy i – szczególnie uciążliwy – ruch autobusowy w centrum podobszaru, co znacznie wpływa na jakość zamieszkania. Powoduje to nadmierny hałas, negatywnie wpływa na czystość powietrza oraz sprawia, że teren ten jest niebezpieczny dla pieszych, bowiem wzmożony ruch w godzinach szczytu uniemożliwia przejście na drugą stronę ulicy.

POTRZEBY REWITALIZACYJNE ORAZ GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA

Najistotniejszym celem procesu rewitalizacji jest poprawa jakości życia mieszkańców. Dlatego też po określeniu problemów i zidentyfikowaniu przyczyn ich występowania skoncentrowano się na zdefiniowaniu potrzeb rewitalizacyjnych podobszaru oraz wskazaniu grup społecznych, które z różnych przyczyn wymagają największego wsparcia w ramach procesu rewitalizacji.

Zapytani o grupy społeczne najbardziej wymagające wsparcia, respondenci jednogłośnie wskazywali, że działania powinny zostać skoncentrowane przede wszystkim na wsparciu dzieci i ludzi młodych. W opinii badanych powinno powstać więcej miejsc, w których młodzi ludzie mieliby możliwość aktywnego i twórczego spędzania czasu wolnego. Wobec tego najczęściej wskazywaną przez badanych potrzebą podobszaru, którą można zaspokajać w ramach procesu rewitalizacji, było tworzenie miejsc aktywizacji i integracji. Ponadto dostrzega się potrzebę uatrakcyjnienia dostępnej oferty kulturalno-rozrywkowej, dostosowanie jej do oczekiwań młodych ludzi.

Często pojawiającym się postulatem była prośba o umieszczenie na terenie Rozwadowa placówki Policji. Niezależnie od możliwości realizacji takiego postulatu, warto zauważyć, że w ten sposób mieszkańcy pragnęli zwrócić uwagę na problem braku poczucia bezpieczeństwa oraz frustrację związaną z pojawiającymi się aktami wandalizmu i przestępstw.

Działania wspierające zarówno o charakterze opiekuńczym, jak i aktywizacyjnym, ukierunkować należy również na osoby starsze. W opinii badanych Rozwadow zamieszkuje wielu seniorów potrzebujących wsparcia ze względu na pogarszający się stan zdrowia, samotność i brak odpowiedniej opieki, dlatego też respondenci wskazywali potrzebę stworzenia domu dziennego

pobytu. Z drugiej zaś strony osiedle zamieszkuje także wielu seniorów aktywnych, dla których trzeba tworzyć miejsca, w których mogliby oni ciekawie spędzać czas.

Badani zgłaszali, że na realizację działań aktywizujących dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych warto zaadaptować obiekty uznawane za największy potencjał obszaru: budynek „Sokoła” czy budynek dawnego sądu. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że badanym nie zależało tylko i wyłącznie na rozwiązaniu problemu. Wyraźnie dawało się zauważyć, że dla części z nich satysfakcjonującym wyda się jedynie takie rozwiązanie problemu, które pozwoli im przypomnieć sobie o tym, co w przeszłości uświetniało Rozwadow.

Respondenci dostrzegli także potrzebę tworzenia miejsc aktywnego spędzania czasu wolnego, wypoczynku i rekreacji, takich jak m.in. ścieżki rowerowe, parki, tereny do spacerów. W opinii badanych warto również tworzyć ogólnodostępną infrastrukturę sportową (np. siłownia na świeżym powietrzu, orliki) oraz udostępnić szkolną infrastrukturę sportową, by mogła służyć wszystkim mieszkańcom Rozwadowa.

W celu przywrócenia dawnej wartości Rozwadowa warto przywrócić tutaj funkcje usługowe poprzez ulokowanie na osiedlu filii/oddziałów instytucji istotnych dla mieszkańców. Ze względu na to, że Rozwadow zamieszkuje wiele osób starszych, badani proponowali, że zasadnym byłoby otwarcie tu np. filii przychodni lekarskiej. Rozwiązaniem jest również tworzenie punktów, w których w określone dni pełniliby dyżury przedstawiciele instytucji wspierających, co w znacznej mierze poprawiłoby dostępność do usług pomocowych i zwiększyło skuteczność ich działań na rzecz mieszkańców Rozwadowa. Wśród propozycji respondentów pojawił się również pomysł zlokalizowania na osiedlu biura paszportowego.

W opinii badanych warto również dążyć do tego, by w Rozwadowie powstawały niewielkie punkty gastronomiczne (np. bar mleczny, kawiarenka), bowiem mieszkańcy wskazują, że na osiedlu brakuje tego typu miejsc, z drugiej zaś strony jest wiele lokali do wynajęcia, które wymagają zagospodarowania. Zdaniem badanych zachętą dla przedsiębiorców do lokowania swojej działalności na tym terenie, mogłyby stanowić ulgi podatkowe. Z drugiej strony pojawiło się przekonanie, że usługi i handel mogłyby wrócić do Rozwadowa, gdyby tylko odpowiednia oferta kulturalna i edukacyjna przyciągała w to miejsce klientów.

Ponadto wskazywano, że wśród działań wspierających powinno się znaleźć organizowanie różnego rodzaju wydarzeń, które jednoczyłyby wszystkich mieszkańców, pozwalałyby walczyć z wykluczeniem wybranych grup oraz umacniałyby w społeczności poczucie więzi z najbliższym otoczeniem. Warto przywrócić dotychczas organizowane imprezy takie jak np. Dzień Kolejarza, jak również tworzyć nowe np. Dni Rozwadowa, piknik osiedlowy.

W tym kontekście zasługuje na uwagę, że wśród mieszkańców osiedla pojawiły się znacznie dalej idące postulaty, wskazujące, że warto podjąć starania, by rynek rozwadowski stał się miejscem aktywności kulturalnej dla całej Stalowej Woli. Skoro w mieście nie wytworzyło się do tej pory żadne tradycyjne centrum usługowe, rolę taką mogłyby przejąć właśnie Rozwadow. Jeszcze dalej idące postulaty sformułował jeden z młodych przedsiębiorców, sugerując, że faktyczną poprawę postrzegania Rozwadowa może przynieść tylko bardziej spektakularna inicjatywa, np. ogólnopolski festiwal hip hop.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W REWITALIZACJI

Niezwykle ważnym elementem realizacji procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna, która obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. Współuczestnictwo mieszkańców stanowić powinno fundament działań podejmowanych na każdym etapie tego procesu, dlatego też warto zastanowić się nad tym, jakie kroki podjąć, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym aktywny udział w poszczególnych realizowanych działaniach.

Pytanie dotyczące stopnia partycypacji społecznej mieszkańców Rozwadowa wyraźnie podzieliło respondentów na trzy grupy. Pierwsza z nich była zdania, że współuczestnictwo mieszkańców w sprawach społecznych jest zadowalające, mieszkańcy chętnie angażują się w różnego rodzaju inicjatywy, a także sami organizują wiele ciekawych działań, aktywności. W społeczności lokalnej panuje poczucie odpowiedzialności za swoje najbliższe otoczenie, mieszkańcy chętnie uczestniczą w procesie współdecydowania w istotnych dla nich kwestiach.

W opinii drugiej grupy respondentów partycypacja społeczna jest niezadowalająca. Zaangażowanie przejawiają tylko osoby starsze, zaś ludzie młodzi nie wykazują poczucia odpowiedzialności za sprawy społeczne. Potrzeby zgłaszane przez obywateli są rozdrobnione, a mieszkańcy zwykle nie wyrażają gotowości zaangażowania się we wspólne inicjatywy. Problem stanowią także liczne konflikty między różnymi środowiskami, a co za tym idzie, trudności w wypracowywaniu jednolitej koncepcji działań.

Prawdopodobnie najcelniej oceniają stopień partycypacji społecznej w Rozwadowie badani, którzy wyrazili opinię, że partycypacja społeczna jest nierówna, trudna do jednoznacznego określenia. Z jednej strony badani chętnie włączają się w różnego rodzaju inicjatywy, z drugiej zaś wśród mieszkańców panuje przekonanie, że ich zaangażowanie nie przyniesie żadnych rezultatów.

Ważnym problemem, na który zwrócili uwagę przede wszystkim animatorzy społeczni i pracownicy socjalni, może być zaangażowanie w działania rewitalizacyjne grup problemowych, które nierzadko cechuje poczucie wykluczenia ze społeczności. W tym celu warto zaangażować w inicjatywy partycypacyjne liderów społeczności lokalnej, jednak w opinii respondentów trudno jest wykreować tego typu jednostki.

O ile społeczność ma bardzo duży potencjał, jeśli idzie o gotowość włączania się w inicjatywy, o tyle jej przedstawiciele dość wyraźnie zdradzają, że warunkiem ich zaangażowania jest dostrzeżenie i uznanie celu konkretnych działań. Dopóki widzą celowość, są otwarci na swój udział, w momencie jednak, gdy tracą zaufanie, są gotowi wyłączyć się, a nawet stanąć w opozycji do zmiany. W tym kontekście problematyczne stają się formułowane wielokrotnie oskarżenia pod adresem Urzędu Miasta Stalowa Wola i pozostałych mieszkańców o złą wolę w stosunku do Rozwadowa (podejrzenie o plany likwidacji osiedla, zarzuty dotyczące lokowania na terenie Rozwadowa rodzin dysfunkcyjnych).

Wśród najbardziej efektywnych sposobów komunikacji z mieszkańcami badani wyróżnili przekazywanie informacji poprzez lokalne media, informowanie poprzez plakaty, ulotki, organizowanie spotkań indywidualnych z konkretnymi grupami interesariuszy oraz komunikację elektroniczną. Tę ostatnią warto stale rozszerzać, jednak nie może być ona

wyłączną drogą kontaktu z mieszkańcami, bowiem wciąż wielu ludzi nie ma wiedzy na temat możliwości oferowanych przy wykorzystaniu tego medium. Co ważne, silne więzi przebiegające przez lokalną społeczność sprawiają, że spora część mieszkańców może efektywnie wykorzystywać komunikację „szeptaną”, wzajemna troska sprawia, że członkowie społeczności w swoich grupach dbają o doinformowanie się nawzajem.

PROBLEMY ORGANIZACYJNE PROCESU REWITALIZACJI

Rewitalizacja jest procesem trudnym, wymagającym współpracy i zaangażowania wielu podmiotów, formułowania wspólnych stanowisk, wypracowywania spójnych koncepcji zgodnych z oczekiwaniami różnych grup interesariuszy. Jest to również proces pracochłonny i długofalowy, bowiem wymaga niesłabnącej aktywności, a jego efekty można obserwować w perspektywie kilku, a nawet kilkunastu lat. W związku z tym warto odpowiednio wcześniej formułować wszelkiego rodzaju obawy, uwzględniać potencjalne zagrożenia, przewidywać możliwe bariery, by móc szybko i skutecznie reagować na niepożądane zjawiska.

O problemy organizacyjne procesu rewitalizacji bezpośrednio zapytano przede wszystkim pracowników samorządowych, bowiem to oni w głównej mierze odpowiadać będą za wdrażanie działań rewitalizacyjnych. Respondenci deklarowali, że nie mają obaw związanych z prowadzeniem procesu rewitalizacji w Urzędzie Miasta, chętnie zaangażują się w podejmowane działania i wesprą referat ds. centrum rewitalizacji w organizowaniu poszczególnych etapów.

Do najtrudniejszych zagadnień związanych z prowadzeniem rewitalizacji w mieście przedstawiciele wydziałów UM zaliczyli niechęć mieszkańców do zmian oraz brak wiary w to, że działania naprawcze mogą coś faktycznie zmienić. Ponadto respondenci wskazywali, że propozycji inicjatyw, które mogą rozwiązać problemy podobszarów, już na tym etapie jest wiele, i często są one rozbieżne, dlatego też należy wypracować efektywną formę wspólnego decydowania o tym, jaki kształt przyjmować mają planowane działania naprawcze z zastrzeżeniem, że nie ma rozwiązań, które byłyby w stanie zadowolić wszystkich.

W trakcie dyskusji w pozostałych grupach badawczych respondenci także wyrażali swoje obawy w zakresie organizowania procesu rewitalizacji, mimo iż nie skierowano do nich bezpośrednich pytań skoncentrowanych wokół tych zagadnień. Główne zastrzeżenia dotyczyły braku odpowiedniej komunikacji miasta z interesariuszami, który może wpłynąć na niską efektywność realizowanych inicjatyw.

Wielu uczestników badania, mimo iż słyszało o rewitalizacji prowadzonej w mieście, nie potrafiło wskazać granic podobszarów rewitalizacji, nie wiedziało także o dotychczas organizowanych działaniach. Dlatego też w ocenie badanych należy proces rewitalizacji lepiej promować, wykorzystując różne formy dotarcia do odbiorców dostosowane do aktualnych warunków, by każdy miał możliwość wyrażenia opinii i zaproponowania rozwiązań. Zarówno w opinii mieszkańców, jak i przedsiębiorców dotychczas realizowana promocja jest nieefektywna, zaś komunikacja z miastem niezadowalająca. Wskazywano na potrzebę organizowania punktu konsultacyjnego, w którym interesariusze mogliby uzyskać informacje o bieżących działaniach realizowanych w zakresie rewitalizacji, zgłaszać swoje spostrzeżenia, obawy.

Respondenci dostrzegają ponadto, że na poziomie Urzędu Miasta kwestia odpowiedzialności za proces rewitalizacji nie jest uporządkowana. Brak kompleksowej informacji dla zainteresowanych i odsyłanie interesariuszy nie służy procesowi upowszechniania wiedzy o rewitalizacji.

Podobszar Fabryczne

WYMARZONE PRZEDSIĘWZIĘCIE

Badania dotyczące podobszaru Fabryczne również rozpoczęto od pytania o wymarzone przedsięwzięcie, które w istotny sposób poprawiłoby warunki zamieszkania, pozytywnie wpłynęło na mieszkańców, uatrakcyjniło przestrzeń pod względem wizualnym. Badanych poproszono jednak o wskazanie wymarzonych przedsięwzięć koniecznych do realizacji na terenie całego miasta, następnie zaś skupiono się na działaniach proponowanych do realizacji na osiedlu Fabrycznym.

Do przedsięwzięć istotnych w skali całego miasta badani zaliczyli przede wszystkim modernizację infrastruktury komunikacyjnej, ponieważ aktualny jej stan wyraźnie dzieli miasto na dwie części – część centralną z zadowalającą infrastrukturą komunikacyjną oraz tzw. „Zatorze”, potrzebujące wielu zmian w tym zakresie. Ponadto za wymarzone przedsięwzięcie uznano stworzenie miejsc do spacerów, w tym odpowiednie zagospodarowanie do tego celu błoni nad Sanem. Dostrzeżono również potrzebę wspierania przedsiębiorców, którzy wyrażają chęć prowadzenia działalności w niezagospodarowanych obecnie obiektach należących do miasta.

Wśród wymarzonych przedsięwzięć, których realizacja odpowiadałaby potrzebom mieszkańców osiedla Fabrycznego, badani wymieniali przede wszystkim miejsca rekreacji i odpoczynku dla różnych grup odbiorców: budowę placów zabaw dla dzieci, tworzenie miejsc spotkań, które oferowałyby różnego rodzaju aktywności zarówno dla młodzieży, jak i osób starszych. Warto podkreślić, iż nie wskazywano konkretnych działań, ale ogólne potrzeby społeczności lokalnej.

Dostrzeżono potrzebę zagospodarowania zieleni osiedlowej oraz odnowienia ogrodu jordanowskiego (zlokalizowanego poza podobszarem, jednak mającego istotne znaczenie dla społeczności). Miejscem, które wszyscy respondenci uznali za najbardziej wymagające odpowiedniego zagospodarowania, był Plac Piłsudskiego, który mógłby pełnić rolę „centrum miasta”. Wśród wypowiedzi respondentów pojawiały się również propozycje stworzenia na podobszarze odpowiednio dostosowanego miejsca, w którym mogłyby się odbywać różnego rodzaju imprezy masowe o charakterze ogólnomiejskim (koncerty, festyny, pikniki). Badani byli zgodni co do tego, że odpowiednio zagospodarowany Plac Piłsudskiego doskonale pełniłby tę rolę.

Z kolei przedsiębiorcy zwrócili uwagę na zagadnienia istotne z perspektywy poziomu trudności prowadzenia przez nich działalności. Wśród wskazywanych oczekiwań znalazło się odpowiednie wsparcie przedsiębiorców ze strony miasta umożliwiające efektywne realizowanie własnego biznesu.

Wśród rezultatów wskazanych inwestycji badani najczęściej wymieniali zwiększenie atrakcyjności osiedla jako miejsca zamieszkania oraz poprawę walorów estetycznych przestrzeni publicznej. Ponadto do korzyści respondenci zaliczyli aktywizację grup najbardziej potrzebujących wsparcia (dzieci i młodzież oraz osoby starsze). Pozytywnym następstwem realizacji proponowanych przedsięwzięć mogłaby być również poprawa wizerunku podobszaru w oczach mieszkańców pozostałych części miasta.

Podobnie jak w przypadku Rozwadowa, wybór wymarzonej inwestycji na Fabrycznym nie był uzależniony od obszaru aktywności danej grupy respondentów. Jedynie przedsiębiorcy zwrócili uwagę na zagadnienia bezpośrednio związane z prowadzeniem działalności gospodarczej na osiedlu. Propozycje inicjatyw dla tego podobszaru powtarzały się we wszystkich grupach fokusowych. Zgłaszane pomysły przedsięwzięć odpowiadały ponadto na problemy lokalnej społeczności, a co za tym idzie, uwzględniały dobro ogółu, nie zaś reprezentowanych przez badanych grup interesu.

Warto jednak podkreślić, że mieszkańców i przedsiębiorców niełatwo było zachęcić do dyskusji na temat wymarzonych przedsięwzięć, od początku badania koncentrowali się oni na dostrzeganych problemach osiedla, wskazując, że nie warto poświęcać czasu na dyskusję o marzeniach, należy zaś skupić się na realnych propozycjach działań rozwojowych, które mają szansę sprawić, że na osiedlu będzie się żyło lepiej. Taka postawa wskazuje, że respondenci identyfikują potrzeby podobszaru i chcą proponować konkretne inicjatywy, które pozwolą na rozwiązywanie obserwowanych problemów. Z drugiej zaś strony przyczynę tej determinacji stanowią obawy o to, że niewskazanie przez interesariuszy konkretnych oczekiwań, rozwiązań, skutkować będzie realizacją na podobszarze działań nieodpowiadających faktycznym potrzebom mieszkańców, działań nieefektywnych, z którymi mieszkańcy nie będą się utożsamiali. Przywoływano przy tym przykłady wcześniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych, które okazały się być niefunkcjonalne dla mieszkańców.

POTENCJAŁ OSIEDLA FABRYCZNE

Zasadniczą część badania rozpoczęto od dyskusji na temat potencjałów Stalowej Woli. Respondenci najczęściej wskazywali, że główny atut miasta stanowi jego atrakcyjna lokacja na skraju Puszczy Sandomierskiej oraz dostępność licznych terenów zielonych. Ponadto Stalowa Wola jest jednym z niewielu miast zaplanowanych i zbudowanych od podstaw na przestrzeni kilkudziesięciu lat, co wyróżnia je spośród innych jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto część badanych zauważała, że jest to miasto nieduże, przez co jest ono bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania.

Zapytani o potencjały osiedla Fabrycznego niemal wszyscy badani wskazywali, że jest tu dużo zieleni, co w znacznej mierze podnosi walory estetyczne tego terenu. Ponadto jest jeszcze dużo przestrzeni międzyblokowej, którą można odpowiednio zagospodarować, by zwiększyć atrakcyjność podobszaru. Atutem Fabrycznego jest również ogród jordanowski, jednak jego potencjał nie może być obecnie wykorzystany, ponieważ teren ten wymaga gruntownego odnowienia.

Do potencjałów osiedla zaliczono także działalność Miejskiego Domu Kultury, który oferuje liczne aktywności kulturalno-rozrywkowe dla mieszkańców w każdym wieku. Badani szczególnie docenili działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który prowadzi wiele ciekawych inicjatyw dla seniorów.

Za atut osiedla Fabrycznego uznano Plac Piłsudskiego, postrzegany jako jedyne miejsce w mieście, które można zaadaptować w charakterze centralnego placu miejskiego. Badani dostrzegli, że sąsiadujący z Miejskim Domem Kultury teren jest doskonałym miejscem do organizowania różnego rodzaju imprez masowych, które integrowałyby mieszkańców

i wzbogacałyby ofertę kulturalno-rozrywkową dostępną obecnie na osiedlu. Jednak aby móc zaadaptować plac na centrum, potrzeba gruntownej modernizacji tego terenu.

Niewykorzystany potencjał dostrzega się również na terenach skateparku zlokalizowanego w sąsiedztwie stadionu lekkoatletycznego. Obszar ten, pełniący pierwotnie funkcje rekreacyjne, dziś jest miejscem zaniedbanym, wymagającym odnowienia i przywrócenia mu dawnego charakteru. Badani wskazywali, że zapotrzebowanie na tego typu miejsca rekreacji dla młodzieży jest na Fabrycznym ogromne, dlatego też warto wyremontować i odpowiednio zagospodarować ten teren, by można było udostępnić go dla dzieci i młodzieży.

Animatorzy społeczności lokalnej docenili również mieszkańców osiedla, ich otwartość i zaangażowanie. W perspektywie procesu rewitalizacji jest to informacja niezwykle ważna, bowiem efektywność działań rewitalizacyjnych w znacznym stopniu uzależniona będzie od zaangażowania mieszkańców.

PROBLEMY OBSERWOWANE NA OSIEDLU FABRYCZNYM I PRZYCZYNY ICH WYSTĘPOWANIA

Po określeniu potencjałów osiedla Fabrycznego dyskusja w grupach fokusowych skoncentrowała się wokół problemów obserwowanych na podobszarze oraz przyczyn ich występowania, by możliwe stało się lepsze zrozumienie specyfiki tego terenu i trafne zaplanowanie działań naprawczych.

Pierwszym spostrzeżeniem formułowanym przez mieszkańców był zarzut w stosunku do Urzędu Miasta Stalowej Woli w zakresie niespójności, nieprzychylności polityki miasta względem obszaru. Zarzut ten nie był formułowany wprost, ale wyraźnie wybijał się z szeregu przytoczonych spostrzeżeń. Zdaniem mieszkańców całe „Zatorze” jest traktowane przez miasto gorzej niż pozostałe jego części.

Najczęściej wskazywanym przez badanych problemem o charakterze społecznym jest starzenie się społeczności. W świadomości mieszkańców miasta Fabryczne jest osiedlem ludzi starszych. Problem ten pogłębia migracja ludzi młodych do większych ośrodków miejskich spowodowana głównie trudną sytuacją na rynku pracy obserwowaną w mieście. Badani wskazywali, że wraz z odpływem ludzi młodych podobszar przestał się rozwijać, zmiany na lepsze nie następują, ponieważ brakuje młodych, którzy zwykle owe zmiany generują.

Problem społeczny stanowi również koncentracja na osiedlu negatywnych zjawisk spowodowana lokalizacją na tym terenie dwóch bloków socjalnych, tzw. pershingów, które są zamieszkiwane głównie przez osoby wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym. W miejscach tych obserwuje się występowanie takich zjawisk jak: alkoholizm, bieda, ubóstwo, przemoc, wandalizm. Problem wykluczenia społecznego dotyczy całych rodzin, także dzieci i młodzieży.

W odpowiedziach badanych bardzo wyraźnie widać niski poziom solidarności z mieszkańcami mieszkań socjalnych. W najlepszym wypadku o miejscu tym mówiono ze znaczną rezerwą, w najgorszym – z wyraźną wrogością, przy czym podkreślano takie zarzuty jak: życie na koszt podatników, niszczenie otoczenia, zakłócanie porządku, psucie dzieci i młodzieży.

W tym kontekście warto wskazać, iż badani zauważali, że lokalizacja na tym terenie wyżej wskazanych bloków w znacznej mierze kształtuje negatywną opinię o całym podobszarze, który jest postrzegany jako teren niebezpieczny, gorszy od innych części miasta.

Dodatkowo jeszcze – w kontekście tematów dotyczących mieszkań socjalnych – pojawiały się zarzuty w stosunku do Urzędu Miasta, odnoszące się do tego, że lokowanie mieszkańców do mieszkań w osiedlu Fabrycznym było psuciem tego osiedla. Jednocześnie żal wyrażali na przykład mieszkańcy, którzy wykupywali mieszkania na własność, zapewniani o przeznaczeniu bloków na cele komunalne, nie socjalne.

Ponadto większość badanych wskazywała, że ludzie młodzi nie mają możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego na osiedlu, ponieważ brakuje placów zabaw i miejsc rekreacji, a stan dostępnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jest niezadowolający. Jako przykład wskazywano skatepark, który znajduje się w zasobach infrastrukturalnych miasta, jednak jakość tego obiektu praktycznie uniemożliwia korzystanie z niego zgodnie z przeznaczeniem.

Poza brakiem odpowiedniej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostrzega się również brak miejsc, które oferowałyby atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży zgodne z ich zainteresowaniami, gdzie młodzi ludzie mogliby rozwijać swoje pasje, talenty. Młodzi spędzają więc wolny czas pod blokiem, spacerując bez celu po osiedlu, dochodzi do aktów wandalizmu, dewastacji mienia, zakłócania spokoju.

W ocenie badanych na osiedlu brakuje również miejsc aktywizacji i rekreacji dla osób starszych, a zapotrzebowanie na tego typu obiekty stale się zwiększa (problem starzenia się społeczeństwa).

Problemem osiedla jest również brak miejsc rekreacji i wypoczynku dla wszystkich mieszkańców, gdzie mogłyby odbywać się imprezy plenerowe. W kontekście tego problemu badani przywoływali również problem całego miasta, jakim jest brak tradycyjnego centrum – z pasażem handlowym, usługami gastronomicznymi, miejscem do organizowania różnego rodzaju wydarzeń rozrywkowo-kulturalnych.

W ocenie badanych brakuje również parków, miejsc do spacerów, odpoczynku, z odpowiednią infrastrukturą (ławeczki, stoliki do gry w szachy), a dostępne miejsca wymagają modernizacji.

Istotnym problemem podobszaru jest też niezadowolający stopień skomunikowania tego terenu z resztą miasta spowodowany w głównej mierze brakiem wygodnego, bezpiecznego i dostosowanego do potrzeb wszystkich mieszkańców przejścia przez tory.

POTRZEBY REWITALIZACYJNE ORAZ GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA

W dalszej części badania uwagę poświęcono zagadnieniom związanym z potrzebami rewitalizacyjnymi osiedla Fabrycznego. Warto podkreślić, że potrzeby rewitalizacyjne były formułowane przez respondentów od początku badania, już na etapie wskazywania potencjałów i problemów badani proponowali konkretne działania, które mogłyby rozwiązać problemy oraz odpowiednio wykorzystać potencjały tego terenu.

Wśród grup społecznych najbardziej wymagających wsparcia najczęściej wymieniano dzieci i młodzież, które na osiedlu nie mają odpowiednich miejsc aktywnego i twórczego spędzania czasu wolnego. Wskazano potrzebę tworzenia zarówno obiektów sportowo-rekreacyjnych, (boiska osiedlowe, place zabaw, skatepark), gdzie dzieci i młodzież mogłyby się bawić i uprawiać sport, jak również miejsc, które oferowałyby zajęcia umożliwiające rozwijanie talentów, odkrywanie pasji, budowanie relacji koleżeńskich, nabywanie umiejętności interpersonalnych.

Badani dostrzegli również potrzebę powołania świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, która organizowałaby czas wolny, a jednocześnie oferowałaby tym jednostkom wsparcie psychologiczne, socjoterapeutyczne i materialne. Obecnie młodzi ludzie z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym spędzają wolny czas, przesiadując pod blokami czy spacerując po osiedlu bez konkretnego celu. Wśród starszej młodzieży dostrzega się problem spożywania alkoholu, palenia papierosów. Zagospodarowanie czasu wolnego ludzi młodych mogłoby w znacznym stopniu zminimalizować występowanie tych zjawisk.

Ponadto grupę społeczną wymagającą wsparcia stanowią osoby starsze. Ze względu na pogarszający się stan zdrowia mieszkańców i zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze badani wskazywali potrzebę powołania dziennego domu pobytu dla osób starszych. Uczestnicy badań podkreślali jednak, że wśród seniorów jest także wiele osób aktywnych i chętnych do podejmowania działań, dlatego też należy tworzyć miejsca i inicjatywy angażujące osoby starsze takie jak np. osiedlowe kluby seniora.

Dostrzega się również potrzebę tworzenia miejsc wypoczynku dla osób starszych, takich jak parki, strefy zieleni, miejsca do spacerów. Infrastruktura tego typu służyć będzie nie tylko seniorom, ale także wszystkim mieszkańcom osiedla.

W zakresie infrastruktury najczęściej pojawiającym się postulatem było odpowiednie wykorzystanie Placu Piłsudskiego na cele rekreacyjno-kulturalne oraz usługowo-handlowe. Badani dostrzegają, że ze względu na dogodną lokalizację placu miejsce to można zaadaptować na centrum miasta. Na tym terenie można również realizować imprezy miejskie, które sprzyjałyby budowaniu pozytywnego wizerunku osiedla, jednoczyłyby jego mieszkańców.

W celu poprawy dostępności podobszaru konieczna jest, w opinii badanych, budowa przejścia przez tory. Z kolei większe poczucie bezpieczeństwa zapewni wprowadzenie monitoringu miejskiego.

Badani słusznie zauważali, że istotna jest nie tylko realizacja proponowanych inwestycji, ale również ich późniejsze utrzymanie, bowiem w przestrzeni miejskiej dostrzega się wiele obiektów, które nie były odpowiednio zarządzane, przez co uległy zniszczeniu, dewastacji i nie mogą obecnie pełnić swoich funkcji. Ponadto dostrzeżono, że równoległe z tworzeniem infrastruktury należy formułować konkretne plany jej wykorzystania w postaci programu działań, dzięki czemu będzie można zapobiegać sytuacji, że nowopowstała infrastruktura nie spełnia odpowiednio swej roli.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W REWITALIZACJI

Jak zostało wspomniane wcześniej, efektywność procesu rewitalizacji w znacznej mierze uzależniona jest od stopnia zaangażowania interesariuszy w poszczególne etapy działań naprawczych. Dlatego też na koniec badanych poproszono o ocenę partycypacji społecznej na osiedlu Fabrycznym.

Zapytani o stopień partycypacji społecznej mieszkańców osiedla Fabrycznego respondenci wskazywali, że poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym jest niski. Mieszkańcy nie angażują się w sprawy związane ze swoim najbliższym otoczeniem, nie chcą brać udziału w procesie współdecydowania o sprawach osiedla. W ich opinii zmiany są potrzebne, jednak planowanie i realizacja działań rozwojowych stanowi obowiązek samorządu miejskiego. Taka postawa mieszkańców, w ocenie części respondentów, jest związana z przekonaniem, że decyzje dotyczące realizacji konkretnych inicjatyw podejmowane są w Urzędzie Miasta, zaś mieszkańcy nie mają rzeczywistego wpływu na działania realizowane w ich najbliższym otoczeniu. Zdaniem badanych mieszkańcy ci wezmą aktywny udział w procesie rewitalizacji, jeśli będą mieli pewność, że ich głos ma znaczenie. Zaangażowanie w realizację konkretnych przedsięwzięć pojawi się z kolei jedynie wtedy, gdy badani będą utożsamiać się z projektami, a proponowane inicjatywy będą faktycznie odpowiadać na potrzeby podobszaru.

Badani wyrazili także obawy o współuczestnictwo grup zmarginalizowanych, które, mimo iż najbardziej wymagają wsparcia, nie zechcą się zaangażować w projektowanie zmian. Respondenci są zdania, że mieszkańców tych cechuje postawa roszczeniowa i brak gotowości uczestnictwa w działaniach realizowanych na rzecz najbliższego otoczenia.

Część badanych pozytywnie oceniła poziom partycypacji społecznej na Fabrycznym, wskazując, że obszar ten zamieszkuje wiele osób aktywnych, zaangażowanych w sprawy osiedla, chcących zmieniać na lepsze swoje otoczenie i podejmujących w tym celu wiele działań. Tak jak w przypadku Rozwadowa, tutaj również dostrzeżono potrzebę zaangażowania animatorów społeczności lokalnej w celu pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców.

Zapytani o najbardziej efektywne formy komunikacji z mieszkańcami osiedla Fabryczne respondenci najczęściej wskazywali tradycyjne sposoby przekazywania informacji: plakaty w miejscach najbardziej uczęszczanych, ulotki rozkolportowane do skrzynek pocztowych, ogłoszenia w lokalnych mediach.

1.4 Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

Istotą badania IDI, pogłębionego wywiadu indywidualnego (*IDI* - z ang. *Individual In-Depth Interview*), jest pozyskanie przez badacza szczegółowych informacji podczas wnikliwej rozmowy z respondentem bez ingerencji osób trzecich. Badanie zostało przeprowadzone w celu uzupełnienia wcześniej omówionych metod badawczych oraz pogłębienia wiedzy o podobszarach rewitalizacji. Wywiad został przeprowadzony na podstawie scenariusza złożonego wyłącznie z pytań otwartych o charakterze eksploracyjnym, których celem stanowiło zidentyfikowanie problemu, wyjaśnienie interesujących zagadnień, zrozumienie istoty badanych zjawisk. Rola badacza w nadawaniu kierunku udzielanym odpowiedziom została ograniczona, to respondent decydował, co w jego opinii jest najważniejsze w kontekście omawianych

problemów. Wypowiedzi osób badanych były swobodne i spontaniczne, co pozwoliło na przedstawienie rzeczywistych poglądów, postaw oraz opinii, jakie występują w badanej społeczności. Przeprowadzenie pogłębionego wywiadu indywidualnego pozwoliło na uzyskanie szczegółowych, wyczerpujących informacji o badanej rzeczywistości, uzupełnienie i pogłębienie wiedzy o podobszarach rewitalizacji oraz próbę zrozumienia problemów ich społeczności.

Raport z indywidualnych wywiadów pogłębionych został opracowany na podstawie analizy rozmów przeprowadzonych w dniach 24 i 27 stycznia 2017 r. z osobami zamieszkałymi oraz pracującymi na podobszarach Rozwadów i Fabryczne, aktywnymi członkami lokalnej społeczności, przedstawicielami różnych środowisk społeczno-zawodowych, specjalistami z różnych dziedzin, którzy posiadali dużą wiedzę na temat Rozwadowa i osiedla Fabrycznego. Badanie zostało przeprowadzone na próbie 10 osób, wybranych ze względu na posiadaną wiedzę o zamieszkałym przez siebie osiedlu oraz rolę, jaką odgrywają w kreowaniu jego wizerunku. Wiedza respondentów oraz ich opinie i spostrzeżenia umożliwiły zdiagnozowanie problemów i potencjałów podobszarów rewitalizacji, co pozwoliło lepiej zrozumieć ich specyfikę.

ROZWADÓW I FABRYCZNE W OCZACH MIESZKAŃCÓW

Wśród głównych powodów zamieszkania na danym osiedlu badani wskazywali raczej przyczyny od nich niezależne, m.in. wcześniejsze zamieszkanie w danym miejscu współmałżonka, odziedziczenie, otrzymanie mieszkania po bliskich. Jednak mimo tego, że nie mieli oni wpływu na decyzję o zamieszkaniu na osiedlu, wszyscy deklarowali bardzo silne emocjonalne związanie z miejscem zamieszkania. Respondenci zdecydowanie wykluczali przeprowadzkę, gdyby nadarzyła się ku niej okazja. Ich poczucie przywiązania do osiedla związane jest w głównej mierze z tym, że mieszkają tu od zawsze. Ponadto respondenci uznali, że są zadowoleni z obecnego miejsca zamieszkania i nie chcieliby go zmieniać.

„Czuję się bardzo związana z osiedlem, jakby mi przyszło mieszkać w innej części miasta, to ja bym po prostu nie umiała. Ja tu już, jak to się mówi, znam każdy kamień”.

Kobieta os. Fabryczne

„Tak się przyzwyczaiłam do tej części (miasta), że nie przeprowadziłabym się za tory”.

Kobieta os. Fabryczne

Większość respondentów posiada rodzinę, znajomych, którzy zamieszkują na ich osiedlu. Zapytani o relacje sąsiedzkie, jakie panują na wymienionych obszarach, badani najczęściej wskazywali mało znaczące, powierzchowne kontakty z sąsiadami. Zazwyczaj kontakty te mają charakter grzecznościowy. Zdaniem badanych, nieutrzymywanie bliższych relacji z sąsiadami związane jest w dużej mierze z brakiem czasu oraz rosnącą anonimowością i jest zjawiskiem powszechnym, występującym w całym mieście.

„Kiedyś, jak ja byłam małą dziewczynką, sąsiedzi żyli praktycznie razem (...) wszyscy się znali, (...) w tej chwili to jest bardziej anonimowość, takie czasy (...) na klatce jak się mijamy to tylko dzień dobry, kiedyś to inaczej było, teraz każdy bardziej dla siebie”.

Kobieta os. Fabryczne

„Różne są relacje, dlatego że czasem osoby starsze wolą troszeczkę spokoju, tutaj jest też dużo dzieci, które zachowują się głośno, jak to dzieci, mają do tego prawo. Wiem, że czasem na tym tle dochodzi do konfliktów między sąsiadami. U mnie w klatce nie spotkałam się, żeby były jakieś kłótnie, konflikty. (...) kiedyś bardziej się ludzie znali, znali swoje rodziny, może ludzie się nie odwiedzali, ale chociaż mniejsza była rotacja, dziś dużo osób to obcy, których się nie zna”.

Kobieta os. Fabryczne

Nieliczni badani deklarowali bliższe, silniejsze więzi z sąsiadami, z którymi świadczą sobie drobne usługi (popilnowanie dziecka, pożyczanie czegoś) i na pomoc których mogą liczyć. Utrzymują z nimi także kontakty towarzyskie.

„Ja trafiłam super, ja mam (...) bardzo dobrych sąsiadów, bezkonfliktowych, można się dogadać, uczynnych, pomogą (...) jak trzeba nawet coś tam pomóc, przynieść, przybić, to zawsze mogę liczyć na kogoś z sąsiadów. Akurat w tym bloku, w którym ja mieszkam, naprawdę nie ma uciążliwych osób, które zakłócają spokój, ja nie mam takiego problemu. Naprawdę trafiłam super i w klatce, i w całym bloku. Także nie mogę złego słowa powiedzieć”.

Kobieta os. Fabryczne

„Ogólnie to relacje są różne, ale jeśli chodzi o moich sąsiadów, to relacje są bardzo dobre”.

Mężczyzna Rozwadów

„Tutaj na Rozwadowie ludzie się znają, pozdrawiają, jest klimat bliskości (...) to nie jest taka duża społeczność, jak się wychodzi to czuć, że się każdego zna”.

Mężczyzna Rozwadów

Respondenci zapytani o atuty, które mogą być istotnym czynnikiem wpływającym na postrzeganie ich osiedli jako atrakcyjnych miejsc do zamieszkania, wskazywali na takie czynniki jak: dogodne położenie (os. Fabrycznego), ciszę, spokój, zieleń oraz bliskość punktów usługowych.

„Jest trochę więcej zieleni, jest może spokojniej, ogólnie dostęp wszędzie jest, bo i PKS blisko, i kolej, i sklepy wkoło”.

Kobieta os. Fabryczne

„Główny atut? To cisza, zieleń wkoło, bardzo dobra komunikacja z resztą miasta, bo przystanków jest dużo tutaj. Jeszcze szkoły są ogromnym atutem, bo z całego miasta i z innych powiatów przyjeżdżają dzieci do szkół”.

Mężczyzna os. Fabryczne

„Jest dużo zieleni, ładnie jest, przyjemnie, ta część, Zatorze, jest bardzo zielona”.

Kobieta os. Fabryczne

„Tu jest więcej zieleni, nie ma tutaj dużych, uczęszczanych dróg, tu jest spokojniej, jest wszędzie blisko tak naprawdę, jest na pewno więcej miejsc parkingowych, lepiej się mieszka po prostu”.

Kobieta os. Fabryczne

„Rozwadów jest inny, w Stalowej Woli są bloki, bloki, bloki i nagle ta troszkę jakby starsza część, jakby wioska, że aż ludziom miło tutaj przyjechać”.

Mężczyzna Rozwadów

ROZWADÓW I FABRYCZNE W OCZACH MIESZKAŃCÓW POZOSTAŁYCH CZĘŚCI MIASTA

Następnie zapytano badanych, jak osiedle, na którym mieszkają, jest postrzegane przez mieszkańców pozostałych części miasta, co najczęściej słyszą na temat miejsca swojego zamieszkania. Badani jednogłośnie uznali, że ich osiedla w oczach mieszkańców innych osiedli są nieatrakcyjne, nieciekawe, a także niebezpieczne. Mieszkańcy pozostałych części miasta postrzegają Rozwadów i Fabryczne jako grosze części miasta, na których koncentrują się negatywne zjawiska, takie jak alkoholizm, przestępczość, przemoc. Zarówno respondenci z osiedla Fabrycznego, jak i z Rozwadowa stwierdzili, że skojarzenia na temat ich osiedli są pejoratywne, podkreślając przy tym jednak, iż negatywne postrzeganie osiedli jest stereotypowe i krzywdzące.

„Osiedle przez innych postrzegane jest nieciekawie, raczej negatywnie. Myślę stereotypowo, że jest niebezpiecznie, że jest nieprzyjemnie. A tak naprawdę tak nie jest”.

Mężczyzna os. Fabryczne

„Powieм tak, tu jest „Zatorze”, zawsze ta część z tamtej drugiej strony uważa, że tu jest takie miejsce, no może troszeczkę patologiczne, chociaż ja bym się bardziej tam bała wieczorem chodzić niż tu”.

Kobieta os. Fabryczne

„Ludzie postrzegają Rozwadów jak małe przejazdowe miasteczko, w którym mało się dzieje, mało sklepów, a przecież Rozwadów ma bardzo duży potencjał turystyczny”.

Mężczyzna Rozwadów

DOSTRZEGANY POTENCJAŁ PODOBSZARÓW

W dalszej kolejności osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wskazanie potencjałów Rozwadowa i Fabrycznego, określenie, co wyróżnia te osiedla na tle całego miasta. Respondenci dostrzegali liczne walory swoich miejsc zamieszkania. Na podobszarach rewitalizacji widocznych jest wiele potencjałów, które jednak, w ocenie badanych, z różnych względów nie są obecnie dobrze wykorzystane. Przy określaniu potencjałów badani głównie odnosili się do infrastruktury i zagospodarowania przestrzeni. Na osiedlu Fabrycznym potencjał stanowią przede wszystkim Plac Piłsudskiego, ogród jordanowski oraz przestrzenie międzyblokowe, które można zagospodarować na cele sportowo-rekreacyjne. Do potencjałów Rozwadowa badani zaliczyli rynek oraz budynek Sokoła, a także budynek dawnego sądu rejonowego. Jako że potencjał wymaga odpowiednich działań, które będą go w stanie uaktywnić, w odpowiedziach badanych pojawiły się liczne pomysły na zagospodarowanie przestrzeni oraz wzmocnienie atutów charakterystycznych dla osiedli.

„Park jordanowski jest spustoszony. To jest duży potencjał. Można tam zrobić park linowy, tam jest przecież tyle miejsca”.

Mężczyzna os. Fabryczne

„Dom Kultury i ta część przed nim jest charakterystyczna, można ją w ciekawy sposób wykorzystać, żeby coś się działo”.

Kobieta os. Fabryczne

„Potencjałem Rozwadowa jest przede wszystkim budynek „Sokoła” (...) mnie na „Sokole” zależy (...) dzisiejszy „Sokół” (...) to byłby Dom Kultury, mogła to być filia Miejskiego Domu Kultury, przywołałoby to jego świetność z dawnych lat. Miejsce, w którym odbywałyby się bale i w którym kwitłoby życie towarzyskie”.

Kobieta Rozwadów

„Sokół, moim zdaniem, byłby bardzo dobrym miejscem o charakterze pomocowym, centrum wzajemnej pomocy, może jakaś jadłodajnia, bo takiego czegoś mi brakuje. Byłoby to miejsce nie tylko dla Rozwadów, ale również dla całej Stalowej Woli, gdzie można byłoby przyjść, otrzymać pomoc”.

Mężczyzna Rozwadów

Uczestnicy badania podkreślali, że sąsiedztwo parku, bliskość sklepów, a także innych punktów usługowych, bardzo dobra komunikacja miejska z innymi częściami miasta, sprawiają, że osiedle Fabryczne oraz Rozwadów są bardzo dobrym miejscem do mieszkania i realizowania inwestycji, które będą korzystne dla mieszkańców.

PROBLEMY OBSERWOWANE NA PODOBSZARACH REWITALIZACJI I POTRZEBY REWITALIZACYJNE

Głównym problemem, w opinii badanych, jest nieodpowiednie zagospodarowanie przestrzeni i cennych obiektów, które zostały wcześniej wskazane jako potencjały tych terenów.

Kolejny problem, na który zwrócili uwagę mieszkańcy, stanowi brak obszarów rekreacji dla dzieci i młodzieży. Za przykład badani podawali zdegradowane, zaniedbane miejsca, w których obecnie spotyka się młodzież. Uczestnicy badania zwrócili również uwagę na niewystarczającą ilość miejsc, w których można odpocząć lub spotkać się ze znajomymi.

„Nie ma tak naprawdę miejsca dla dzieci, nie ma placu zabaw dla dzieci, a przecież jest tutaj (na os. Fabrycznym) sporo miejsca, przestrzeni, że można by to zrobić”.

Kobieta os. Fabryczne

„Młodzież się szwenda i dzieciaki (...) dzieci nie mają co robić. Nie ma w ogóle miejsca do zabaw. Tutaj naprawdę trzeba iść za tory na place zabaw. Tu brakuje takich miejsc. W ogóle pomiędzy blokami nie ma placów zabaw”.

Mężczyzna os. Fabryczne

„Myślę, że tutaj jest potrzebne stworzenie takiej siłowni na świeżym powietrzu, bo jest dużo osób starszych, ale takich aktywnych, na pewno byłoby to dobre miejsce spotkań, rekreacji”.

Kobieta os. Fabryczne

„Dla mnie problemem jest też to, że tutaj jest tak wiele niezagospodarowanego miejsca, pustego miejsca, które można dobrze zagospodarować, na sklep czy coś podobnego (...) To,

co dzieje się tutaj, te baraki, to jest dla mnie fatalne, ta są dwa światy. Po jednej stronie jest wszystko super (...), a po drugiej stronie totalne zero, tak to wygląda. Wstyd! To jest wizytówka miasta, można powiedzieć, że to jest miejsce, gdzie odbywają się imprezy różne miejskie, serce miasta, Dom Kultury, wystarczy się odwrócić i jest się w innym świecie. Stoją baraki, obrzydliwe baraki (...). Jak to współgra? Dla mnie podstawowym punktem powinno być zrobienie tam porządku, miejsca takiego, gdzie można było by przyjść, zrobić jakiś plac zabaw, fajny obszar rekreacyjny, czy zrobić fajne kawiarenki, gdzie można usiąść kawę wypić, bo takich miejsc w Stalowej Woli jest mało.(...) Ja uważam, że z Arkadii powinno się zrobić jakiś elegancki hotel, fajne miejsca do pracy dla przedsiębiorców, przedszkole, zrobić to tak, żeby to miejsce przestało być postrzegane jako pershing, gdzie jest najwięcej interwencji policji, gdzie jest strach przechodzić”.

Kobieta os. Fabryczne

„Został Rynek, został „Sokół”, no i ulice w tym obszarze wymagają rewitalizacji. (...) ja bym nie robiła żadnych cudów, tylko (...) dużo krzewów, dużo kwiatów, piękne rabaty, piękne place zabaw dla dzieci, piękny ośrodek konsumpcyjno-rekreacyjny, że np. są ławeczki, ludzie przychodzą, można gdzieś usiąść”.

Kobieta Rozwadów

„Rozwadów, Rynek ze starodawnych zdjęć, to jest nieodzowny ratusz. Powinien być wybudowany ratusz tam gdzie był, powinna być zrobiona z prawdziwego zdarzenia knajpa, żeby rodzina w niedzielę, czy na lody, czy na obiad usiadła w kulturalnych warunkach. Czegoś takiego w Rozwadowie nie ma, nawet czegoś takiego! 90% lokali stoi pustych, do wynajęcia. Nie ma miejsc do odpoczynku, nie ma miejsc do spędzania czasu wolnego, dla dzieci, dla rodzin, nie ma miejsc dla młodzieży, gdzie mogłaby spędzić czas”.

Mężczyzna Rozwadów

Niektórzy badani zwrócili uwagę na niewystarczającą ilość wydarzeń kulturalno-rekreacyjnych. Możliwość rozrywki na osiedlach została oceniona negatywnie. Badani stwierdzili, że oferta kulturalno-rozrywkowa jest okrojona, a życie kulturalne jest na dość niskim poziomie.

„Żeby było więcej, nawet przed Domem Kultury, organizowanych koncertów, nie mówię, że super gwiazdy, ale np. z regionu. Raz na miesiąc albo raz na dwa miesiące. Tu przy Domu Kultury jest takie centrum, gdzie mogłoby się coś odbywać, np. mogłyby być koncerty uczniów ze szkoły muzycznej, też to można wykorzystać”.

Kobieta os. Fabryczne

Poza problemami w zakresie zagospodarowania przestrzeni oraz infrastruktury, respondenci odnieśli się do problemów społecznych. Jako że głównym celem procesu rewitalizacji jest podniesienie jakości życia mieszkańców obszarów kryzysowych, badani zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych, które ich zdaniem wymagają największego wsparcia w zakresie rewitalizacji. W opinii badanych działania wspierające, nie tylko o charakterze opiekuńczym, ale również aktywizacyjnym, należy skierować do osób starszych oraz młodzieży. Działania powinny się koncentrować także na wsparciu młodych małżeństw z dziećmi. Ponadto wsparciem należy objąć osoby pozostające w trudnej sytuacji życiowej spowodowanej przez bezrobocie, ubóstwo, bezdomność i alkoholizm. Ponieważ problemy te często są ze sobą powiązane, ich rozwiązanie nie jest proste i wymaga działań pomocowych na wielu płaszczyznach. Badani dostrzegali problem niezadowalającej liczby instytucji pomocowych dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

„Widzę, że do dłuższego czasu jest problem z ubogimi, z bezdomnością. Widzę, że się w ogóle o tym nie mówi, nie ma żadnej pomocy dla ludzi w takiej sytuacji, nie ma miejsca, gdzie można by ich odesłać, nie porusza się tego problemu. Brakuje mi takiego biura, centrum pomocy, ludzi, którzy mogliby pomóc (...) Widzę, że bieda łączy się z alkoholizmem. To są trudne tematy”.

Mężczyzna Rozwadów

„Taką grupą, która potrzebuje wsparcia, są osoby starsze, bo tu dużo osób starszych mieszka, bo tutaj jednak w starszych blokach, jest dużo osób starszych. Myślę, że działania powinny być też skierowane do dzieci, do matek z dziećmi. Fajnie jak by były jakieś spotkania z mamami, z osobami, które się opiekują tymi dziećmi, żeby ich też do czegoś zachęcić. Nawet żeby coś zrobiły, żeby opiekując się dziećmi, mogły przy okazji też zrobić coś na rzecz miasta”.

Kobieta os. Fabryczne

„(...) widzę problem, że dzieci większość czasu spędzają przed komputerem. Nie wiadomo, co z tych dzieci wyrośnie. Brak jest też miejsca, gdzie dzieciaki mogłyby spędzać czas. Brakuje konkretów (...) Brakuje jednego miejsca zabaw dla dzieci, młodzieży. Pomoc przydałaby się też rodzicom tych dzieci, którzy chcieliby zrobić dużo dla dzieci, ale nie mają jak, nie mają środków”.

Mężczyzna Rozwadów

„Tak jak obserwuję, jest sporo starszych ludzi potrzebujących wsparcia. Myślę, że będzie coraz więcej osób starszych, wymagających pomocy i zainteresowania. Dla dzieci jest sporo miejsc, dla starszych osób nie ma takich miejsc, może przy kościele coś jest, ale nie jestem pewna”.

Kobieta os. Fabryczne

OCENA DOTYCHCZAS PROWADZONYCH DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH

Respondentów poproszono następnie o ocenę dotychczas podejmowanych przez miasto działań na rzecz podobszarów rewitalizacji i ich mieszkańców. W większości wypowiedzi pojawiały się głosy krytyki pod adresem władz miasta i dotychczas realizowanych działań. W wypowiedziach mieszkańców wyraża się wątpliwość co do efektywności i skuteczności działań planowanych w ramach realizowanego obecnie procesu rewitalizacji. Mieszkańcy obawiają się, że ich oczekiwania oraz pomysły nie zostaną uwzględnione w tworzeniu planu działań naprawczych na najbliższe lata. Jak wynika z wypowiedzi respondentów, niechęć i obawy mieszkańców wynikają z tego, że dotychczas wyrażane oczekiwania i pomysły nie zostały zrealizowane. Szczególne poczucie braku zrozumienia wobec wskazywanych przez lokalną społeczność potrzeb i oczekiwań przejawia się w wypowiedziach mieszkańców Rozwadowa.

„Rozwadów był i jest traktowany trochę po macoszemu. Jesteśmy nieco pokrzywdzeni. Dofinansowywana była zawsze Stalowa Wola, a Rozwadów zawsze pomijany”.

Kobieta Rozwadów

„Mieszkańcy to nie wszystko (...) my powymyślamy, będziemy kreatywni, ale później, co dalej? Wszystkie pomysły najczęściej kończą się w Urzędzie Miasta czy Starostwie. Czy miasto będzie słuchało mieszkańców? Ludzie myślą, że to nic nie da, i tak zrobią swoje, te rozmowy o tak, nic nie dadzą, bo władze i tak zrobią swoje, tak większość mieszkańców myśli”.

Mężczyzna os. Fabryczne

„Były rozmowy z mieszkańcami, dużo rzeczy zostało obiecane, ale nic się w tym kierunku nie dzieje. Dużo było tych obietnic, ale na obietnicach się kończy, a osiedle nic z tego nie ma”.

Kobieta os. Fabryczne

„Ja odnoszę wrażenie, że obecna władza chce zniszczyć Rozwadów. Bo to nic nie robienie ze strony Urzędu doprowadziło do takiego stanu Rozwadów, jaki jest. Odnoszę wrażenie, że chętnie Rozwadów by zniszczyli”.

Kobieta Rozwadów

„Wszystko można zrobić, tylko brak jest dobrej woli władz Miasta Stalowej Woli (...) władze Stalowej Woli, jak tylko przejęły Rozwadów, po prostu zaniedbały go zupełnie i to jest strasznie przykre”.

Kobieta Rozwadów

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA OSIEDLACH ROZWADÓW I FABRYCZNE

Partycypacja społeczna stanowi niezwykle ważny aspekt realizacji kompleksowego procesu rewitalizacji. Współuczestnictwo mieszkańców obszarów kryzysowych w poszczególnych etapach tego procesu jest głównym czynnikiem wpływającym na skuteczność podjętej interwencji. Bardzo ważnym interesariuszem rewitalizacji są również organizacje pozarządowe realizujące działania społeczne na rzecz społeczności lokalnej obszarów objętych rewitalizacją, bowiem to te podmioty mogą skutecznie animować społeczność lokalną wokół konkretnych inicjatyw zmierzających do rozwiązywania obserwowanych problemów.

Podczas wywiadów respondenci zostali poproszeni o wymienienie organizacji, jakie działają w okolicach ich miejsca zamieszkania. Mimo iż na osiedlu Fabrycznym znajdują się różnego rodzaju organizacje pozarządowe, badani mieli trudność we wskazaniu konkretnych podmiotów, które aktywnie działają na rzecz osiedla.

„Może i są jakieś organizacje, ale ja nic nie wiem o tym, że jakieś takie organizacje działają”.

Kobieta os. Fabryczne

Tylko nieliczni byli w stanie wskazać organizacje pozarządowe, które prowadzą działalność społeczną na rzecz mieszkańców podobszaru. Może to świadczyć o tym, iż działania organizacji pozarządowych nie są w odpowiedni sposób promowane, przez co nie docierają do większego grona odbiorców.

Nieco inaczej sytuacja wygląda na Rozwadowie, gdzie mieszkańcy bez dłuższego zastanowienia wskazywali organizacje, jakie działają na ich terenie. Do wymienianych podmiotów można zaliczyć: Stowarzyszenie Dobro Powraca, Stowarzyszenie Przyjazna Dłoń, Stowarzyszenie Rozwadowian, Rozwadowskie Stowarzyszenie Historyczne.

Jako że rewitalizacja powinna odbywać się w duchu partycypacji społecznej, która jest bardzo ważnym elementem procesu, badanym zostały zadane pytania dotyczące gotowości mieszkańców do zaangażowania się w proces rewitalizacji. Respondenci zostali poproszeni o ocenę swojej aktywności oraz aktywności innych mieszkańców w działaniach na rzecz swojego osiedla. Wszyscy badani zadeklarowali chęć współuczestnictwa w procesie rewitalizacji. Należy zaznaczyć, iż wielu respondentów na co dzień bierze udział w działaniach na rzecz społeczności lokalnej lub samemu te przedsięwzięcia inicjuje i tworzy.

„Jestem wolontariuszem (...) od kilku lat organizuję bieg „Policz się z cukrzycą” po parku miejskim, gdzie dochód idzie na fundację, sporo z tym pracy i działania jest, uczę pierwszej pomocy”.

Kobieta os. Fabryczne

„My z mężem, zamykamy, kwiaty sadzimy w rynku, staramy się dbać o wspólną przestrzeń. Oczywiście wymaga to pracy, ale efekty są i cieszą oko”.

Kobieta Rozwadów

„Ja chętnie bym się zaangażował, współpracował z Miastem nad wspólną pomocą dla innych, dla osób, które jej potrzebują, żeby działało się więcej na ich rzecz”.

Mężczyzna Rozwadów

Badani dość sceptycznie oceniali chęci innych do współdziałania. W opinii respondentów partycypacja społeczna mieszkańców znajduje się na bardzo niskim poziomie. Badani są zdania, że obywatele cechuje postawa roszczeniowa oraz brak gotowości do aktywnego uczestnictwa w działaniach podejmowanych na rzecz społeczności lokalnej. Niemniej jednak uważają, że ludzie zintegrują się wokół działań naprawczych na osiedlach, jeżeli te działania zostaną w odpowiedni sposób nagłośnione.

„Myślę, że jak zobaczą, że coś się dzieje, że sąsiedzi coś tam robią, działają, może kogoś to zainteresuje i przyłączy się do działań”.

Mężczyzna os. Fabryczne

Na pytanie, w jaki sposób można zachęcić mieszkańców do udziału w działaniach naprawczych, badani z osiedla Fabrycznego zwrócili uwagę na brak animatorów społeczności lokalnej inicjujących projekty, w których mogliby się zaangażować mieszkańcy i które jednoczyły ich wokół działań podejmowanych na rzecz ich społeczności. Zdaniem badanych należy pokazać mieszkańcom osiedli korzyści, jakie można osiągnąć poprzez aktywne działanie na rzecz społeczności lokalnej, wówczas ich chęci do zaangażowania się w konkretne aktywności znacznie się zwiększą.

„Jeżeli miałyby wyjść inicjatywa od nich (mieszkańców), to nie wiem, myślę, że jednak potrzebny jest ktoś, kto by troszeczkę pokierował, chociaż czasem jakby wystarczyła jakaś

podpowiedź, jakaś taka iskra, to myślę, że znalazły by się takie osoby. (...) Myślę, że potencjał w ludziach jest, trzeba tylko go poszukać. Troszeczkę pokazać, ukierunkować, zachęcić tak na początku. Np. przy kościele ksiądz zorganizował takie różne (...) i widzę, że dużo osób starszych się w to zaangażowało, że chcą coś zrobić. Także myślę, że nawet współpracując z księżmi, można byłoby coś stworzyć. (...) Ważne jest, żeby ludziom pokazać, jakie korzyści z tego by były”.

Kobieta os. Fabryczne

„Myślę, że w małej grupce, nie byłaby to duża grupa, mała grupka by się znalazła, która chce coś zrobić, wierzy, że można coś zmienić. Reszta będzie mówić, że nie trzeba, po co nam te zmiany, po co nam plac zabaw, tak niestety jest na naszym osiedlu”.

Mężczyzna os. Fabryczne

Z kolei respondenci z Rozwadowa uważają, że ludzie chętnie zaangażują się w działania rewitalizacyjne, niemniej jednak problem stanowią mogą wewnętrzne konflikty wśród mieszkańców oraz trudności z wypracowaniem wspólnego stanowiska, wspólnych oczekiwań, dążeń. Dostrzega się zatem potrzebę wyłonienia liderów społeczności lokalnej, którzy trafnie rozpoznają i rozumieją potrzeby społeczności lokalnej oraz będą potrafili uwzględnić w organizowanych działaniach interesy różnych grup.

„Oczywiście, my się chętnie zaangażujemy, my mamy różne pomysły. Chcielibyśmy organizować, we współpracy ze stowarzyszeniami, różne imprezy. Ludzie są bardzo zaangażowani i chętni do działania”.

Kobieta Rozwadow

„Tutaj każdy ciągnie w swoją stronę. Z pomysłami nie będzie żadnego problemu, gorzej z realizacją, ludzie we własnej grupie się nie dogadują”.

Mężczyzna Rozwadow

„Jeżeli coś wychodzi, to tylko dlatego, że idzie to przez grupę, która tego chce. (...) Bo jednak tutaj, Rozwadowianie, to starsza społeczność, bo tutaj młodych nie ma, powiem szczerze, aż tyle (...) Może starsi ludzie by coś chcieli, ale nie sądzę, by się zaangażowali. Ja widzę, że musi być taki lider (...) Żeby cokolwiek zrobić ze społecznością, to by musiały być regularne spotkania, żeby wypracowała się jakaś grupa, żeby później można było coś zrobić”.

Mężczyzna Rozwadow

Załącznik 1 Kwestionariusz ankiety: dorośli mieszkańcy

1. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (PROSZĘ WSKAZAĆ MAKSYMALNIE TRZY ODPOWIEDZI)
- A. Wysoki poziom bezrobocia
 - B. Bieda/Ubóstwo
 - C. Bezdomność
 - D. Przeszłość, wandalizm
 - E. Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)
 - F. Niski poziom bezpieczeństwa
 - G. Niski stopień integracji społecznej mieszkańców
 - H. Niski poziom wykształcenia mieszkańców
 - I. Niski poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym (wybory) i społecznym (stowarzyszenia)
 - J. Słaby dostęp do usług pomocy społecznej
 - K. Słaby dostęp do infrastruktury edukacyjnej
 - L. Niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami
 - M. Niewystarczająca lub źle ukierunkowana oferta kulturalna
 - N. Inne, jakie?.....
2. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (PROSZĘ WSKAZAĆ MAKSYMALNIE TRZY ODPOWIEDZI)
- A. Zły stan dróg i chodników
 - B. Niski poziom obsługi komunikacyjnej
 - C. Niedostateczna liczba miejsc parkingowych
 - D. Niedostateczny stan infrastruktury technicznej (sieć wod.-kan., ciepłownicza, gazowa, Internet, etc.)
 - E. Niedostateczny stan techniczny infrastruktury zdrowotnej i społecznej
 - F. Niedostateczny dostęp do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów etc.)
 - G. Niedostateczny dostęp do infrastruktury dla rowerzystów (np. ścieżki rowerowe, miejsca postojowe)
 - H. Brak miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych
 - I. Niedostateczny stan techniczny i wyposażenie instytucji kultury, sportu i rekreacji
 - J. Niedostateczny dostęp do boisk, placów zabaw
 - K. Inne, jakie?.....
3. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (PROSZĘ WSKAZAĆ MAKSYMALNIE TRZY ODPOWIEDZI)
- A. Niszczące/zniszczone budynki
 - B. Zaniebane zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego
 - C. Zaniebane tereny zieleni

- D. Mało estetyczna przestrzeń publiczna (reklamy, graffiti)
- E. Brudne ulice i chodniki
- F. Inne, jakie.....
4. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (PROSZĘ WSKAZAĆ MAKSYMALNIE TRZY ODPOWIEDZI)
- A. Niewielka liczba firm usługowych
- B. Niewielka liczba firm produkcyjnych
- C. Niewielka liczba sklepów
- D. Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców
- E. Niewielka atrakcyjność osiedla do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych, firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej)
- F. Inne, jakie?.....
5. Czy lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)?
- A. Tak
- B. Nie
6. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta?
- A. Bardzo dobrze
- B. Raczej dobrze
- C. Raczej źle
- D. Zdecydowanie źle
- E. Nie wiem/Trudno powiedzieć
7. Co najczęściej słyszy Pan/Pani na temat swojego osiedla?
-
-
8. Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?
- A. Wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców
- B. Wysoki poziom integracji społecznej mieszkańców
- C. Dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne)
- D. Lokalizacja istotnych w skali miasta przedsiębiorstw
- E. Lokalizacja miejsc/obiektów atrakcyjnych turystycznie
- F. Inne, jakie?.....
9. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby się wydać atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli? (Proszę wymienić najwyżej 3 atrakcje - wydarzenia, miejsca, firmy, itp. Dla kogo mogą być one szczególnie atrakcyjne)

Atrakcja	Dla kogo szczególnie atrakcyjne?
1	
2	

10. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?

- A. Bardzo dobrze, zrealizowano bardzo dużo wartościowych przedsięwzięć poprawiających jakość życia na osiedlu
- B. Raczej dobrze, zrealizowano dużo przedsięwzięć odpowiadających na zapotrzebowania mieszkańców, choć wciąż dostrzegam wiele obszarów, w których konieczna jest interwencja
- C. Raczej źle, większość działań jest niewłaściwie ukierunkowana i nie odpowiadają one na faktyczne potrzeby mieszkańców
- D. Bardzo źle, podejmowane działania są nieefektywne i nie odpowiadają na faktyczne potrzeby mieszkańców
- E. Nie wiem/Trudno powiedzieć

11. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na Pana/Pani osiedlu?

.....
.....
.....
.....

12. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?

- A. Zdecydowanie tak
- B. Raczej tak
- C. Raczej nie
- D. Zdecydowanie nie
- E. Nie wiem/Trudno powiedzieć

W przypadku wyboru odpowiedzi Raczej nie i Zdecydowanie nie, proszę uzasadnić i przejść do METRYCZKA

.....

13. W których aktywnościach uczestniczyłby/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej?

- A. Udział w spotkaniach informacyjnych, warsztatowych
- B. Zgłoszenie propozycji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
- C. Organizacja konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla
- D. Udział w konsultacjach społecznych
- E. Udział w Komitecie Rewitalizacji

METRYCZKA:

Płeć:

- A. Kobieta
- B. Mężczyzna

Wiek:

- A. 18-29 lat
- B. 30-59 lat
- C. 60 lat i więcej

Wykształcenie:

- A. Podstawowe lub bez wykształcenia
- B. Zawodowe
- C. Średnie
- D. Wyższe

Sytuacja zawodowa:

- A. Uczę się/studiuję
- B. Mam stałą pracę
- C. Pracuję dorywczo
- D. Jestem bezrobotny/a
- E. Jestem emerytem lub rencistą
- F. Jestem przedsiębiorcą
- G. Inne, jakie?.....

Miejsce zamieszkania (podobszar):

- A. Podobszar Fabryczne
- B. Podobszar Rozwadów

Załącznik 2 Kwestionariusz ankiety: uczniowie

Drogi uczniu!

Jesteś jednym z 300 uczestników badania, którego celem jest zgromadzenie wiedzy na temat spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież zamieszkującą osiedla Rozwadów i Fabryczne w Stalowej Woli. Ankieta, którą masz przed sobą, jest anonimowa, ale prosimy, potraktuj ją poważnie.

Odpowiedzi zaznaczaj, wpisując w wybrane przez Ciebie pola znak „X”. Udzielaj odpowiedzi zgodnych z prawdą.

1. Jakie formy spędzania wolnego czasu lubisz najbardziej? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)

A. ☐ udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice	F. ☐ gra w gry komputerowe
B. ☐ czytanie książek	G. ☐ spotkania z przyjaciółmi
C. ☐ oglądanie telewizji	H. ☐ surfowanie po Internecie
D. ☐ wyjście do kina, teatru, muzeum	I. ☐ spędzanie czasu z rodziną
E. ☐ słuchanie muzyki	J. ☐ udział w kołach zainteresowań
	K. ☐ aktywność na portalach społecznościowych
	L. ☐ udział w zajęciach sportowych

2. Jak często wykonujesz następujące aktywności?

Rodzaj aktywności \ Częstość	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
	5	4	3	2	1	-
udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice						
czytanie książek						
oglądanie telewizji						
wyjście do kina, teatru, muzeum						
słuchanie muzyki						
gra w gry komputerowe						
spotkania z przyjaciółmi						
surfowanie po Internecie						
spędzanie czasu z rodziną						
udział w kołach zainteresowań						
aktywność na portalach społecznościowych						
udział w zajęciach sportowych						

3. Jak najchętniej spędzasz czas wolny w gronie kolegów i koleżanek? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)
- A. oglądamy telewizję
 - B. siedzimy przy komputerze
 - C. bierzemy udział w zajęciach świetlicowych
 - D. przesiadujemy pod blokiem
 - E. chodzimy na zajęcia sportowe
 - F. chodzimy do kina
 - G. aktywnie spędzamy czas na świeżym powietrzu (zabawa i sport)
 - H. spacerujemy po ulicach bez konkretnego celu
 - I. w inny sposób, jak?.....
4. Jak oceniasz ofertę kulturalno-rozrywkową skierowaną do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli?
- A. bardzo dobrze, jest dużo ciekawych imprez dla dzieci i młodzieży, w których chętnie biorę udział
 - B. raczej dobrze, jest kilka wydarzeń, które lubię i chętnie w nich uczestniczę
 - C. raczej źle, w mieście jest niewiele wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, które mi pasują
 - D. bardzo źle, oferta kulturalno-rozrywkowa skierowana do dzieci i młodzieży w mieście jest dla mnie nieatrakcyjna
 - E. trudno powiedzieć
5. W których aktywnościach sportowo-rekreacyjnych uczestniczysz? (Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)
- A. gra w piłkę nożną
 - B. gra w siatkówkę
 - C. gra w koszykówkę
 - D. jazda na rowerze
 - E. jazda na rolkach/deskorolce
 - F. pływanie
 - G. bieganie, spacer
 - H. taniec
 - I. siłownia/fitness/aerobik
 - J. inne, jakie?.....
6. W których z wymienionych zajęć pozaszkolnych uczestniczyłeś/uczestniczyłybyś najchętniej? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)
- A. zajęcia literackie
 - B. zajęcia teatralne
 - C. zajęcia plastyczne
 - D. zajęcia taneczne
 - E. zajęcia sportowe
 - F. nauka języka obcego
 - G. nauka gry na instrumencie
 - H. zajęcia komputerowe
 - I. inne, jakie?.....
7. Który z wymienionych poniżej obiektów powinien powstać w Twojej okolicy, abyś mógł/mogła ciekawie spędzać czas wolny? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)
- A. świetlica osiedlowa
 - B. hala widowiskowo-sportowa
 - C. basen
 - D. siłownia
 - E. skatepark
 - F. lodowisko
 - G. kort tenisowy
 - H. ścieżki rowerowe
 - I. żaden, aktualnie dostępna infrastruktura spełnia moje oczekiwania

8. Czy osiedle, na którym mieszkasz, stwarza Ci odpowiednie warunki do rozwoju Twoich zainteresowań?

- A. zdecydowanie tak, na moim osiedlu jest wiele miejsc, oferujących ciekawe aktywności
- B. raczej tak, na moim osiedlu znajduje się kilka miejsc, w których mogę rozwijać swoje zainteresowania
- C. raczej nie, na moim osiedlu nie ma wielu miejsc, które oferują interesujące aktywności
- D. zdecydowanie nie, na moim osiedlu brakuje miejsc, w których mógłbym/mogłabym rozwijać swoje zainteresowania
- E. trudno powiedzieć

Metryczka

Płeć

mężczyzna

kobieta

Miejsce zamieszkania (osiedle)

Osiedle Rozwadów

Osiedle Fabryczne

Szkoła

szkoła podstawowa

gimnazjum

szkoła średnia

SPIS TABEL

Tabela 1. Zestawienie wykorzystanych technik badawczych	4
Tabela 2. Wykaz placówek edukacyjnych, w których zrealizowano badania ankietowe	34
Tabela 3. Jak często wykonujesz następujące aktywności?.....	36
Tabela 4. Ocena oferty kulturalno-rozrywkowej skierowanej do dzieci i młodzieży a miejsce zamieszkania (%).....	41
Tabela 5. Oczekiwania w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej a miejsce zamieszkania (%)	42
Tabela 6. Warunki do rozwoju zainteresowań na osiedlu a miejsce zamieszkania respondentów (%)	44

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura badanych ze względu na płeć (%)	5
Wykres 2. Struktura badanych ze względu na wiek (%).....	5
Wykres 3. Struktura badanych ze względu na wykształcenie (%)	6
Wykres 4. Sytuacja zawodowa badanych (%)	7
Wykres 5. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	8
Wykres 6. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	9
Wykres 7. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	10
Wykres 8. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	11
Wykres 9. Czy w Pana/pani opinii lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)? (%)	11
Wykres 10. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta? (%)	12
Wykres 11. Co najczęściej słyszy Pani/Pani na temat swojego osiedla?	13
Wykres 12. Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?.....	14
Wykres 13. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli?	15
Wykres 14. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?	16
Wykres 15. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na obszarze, na którym Pan/Pani mieszka?	17

Wykres 16. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?	18
Wykres 17. W których aktywnościach uczestniczyłby/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej? ..	19
Wykres 18. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	21
Wykres 19. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	22
Wykres 20. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	23
Wykres 21. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?	24
Wykres 22. Czy w Pana/pani opinii lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)?	24
Wykres 23. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta?	25
Wykres 24. Co najczęściej słyszy Pan/Pani na temat swojego osiedla?	26
Wykres 25. Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?	27
Wykres 26. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli?	28
Wykres 27. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?	29
Wykres 28. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na obszarze, na którym Pan/Pani mieszka?	30
Wykres 29. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?	31
Wykres 30. W których aktywnościach uczestniczyłby/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej? ..	32
Wykres 31. Jakie formy spędzania wolnego czasu lubisz najbardziej? (%)	35
Wykres 32. Jak najchętniej spędzasz czas wolny w gronie kolegów i koleżanek? (%)	37
Wykres 33. W których aktywnościach sportowo-rekreacyjnych uczestniczysz?	38
Wykres 34. W których z wymienionych zajęć pozaszkolnych uczestniczyłbyś/uczestniczyłabyś najchętniej?	39
Wykres 35. Jak oceniasz ofertę kulturalno-rozrywkową skierowaną do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli?	40

Wykres 36. Który z wymienionych obiektów powinien powstać w Twojej okolicy, abyś mógł/mogła ciekawie spędzać czas wolny? 42

Wykres 37. Czy osiedle, na którym mieszkasz, stwarza Ci odpowiednie warunki do rozwoju Twoich zainteresowań?..... 43

**Raport z badań społecznych przeprowadzonych na
podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów
na potrzeby opracowania Lokalnego Programu
Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola
na lata 2017-2020**

opracowany został przez firmę:

**Logos Consulting Sp. z o. o.
ul. 3 Maja 18/4
20-078 Lublin**

Autorzy:

**Agata Chmielarczyk
Natalia Chmielewska
Paweł Dryl**